

esade

EsadeEcPol - Center
for Economic Policy

ICIP INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL
PER LA PAU

Polarització i convivència a Espanya 2021

El paper dels territoris

Enquesta ICIP-EsadeEcPol 2021

Amutz Garmendia i Sandra León

Instituto Carlos III Juan March - IC3JM

Universidad Carlos III de Madrid

MARÇ 2022

Línia de recerca

POLARITZACIÓ

Dirigida per Sandra León

Sobre les autores

Sandra León

és professora titular al Departament de Ciències Socials i directora de l'Institut Carlos III – Juan March de Ciencias Sociales (IC3JM), a la UC3M, i directora del Màster en Ciències Socials de IC3JM. És també senior fellow de polarització a EsadeEcPol. Es va doctorar en Ciències Polítiques per la Universitat Autònoma de Madrid i l'Institut Juan March i va ser Senior Lecturer a la Universitat de York, Regne Unit, entre 2013 i 2018. Ha publicat estudis sobre descentralització, federalisme i opinió pública a les principals revistes acadèmiques com *European Journal of Political Research*, *British Journal of Political Science* o *International Organization*. Ha estat directora de l'Oficina de l'Alt Comissariat per a la lluita contra la pobresa infantil i assessora sobre temes de federalisme i descentralització del Parlament Escocès i de *Forum of Federations*. León col·labora freqüentment com a analista en diversos mitjans de comunicació.

Amutz Garmendia

és professora assistent al Departament de Ciències Socials i secretària acadèmica de l'Institut Carlos III – Juan March de Ciencias Sociales (IC3JM). Es va doctorar a la Universitat de Binghamton, on va arribar amb una beca Fulbright. Posteriorment, va ser *fellow* postdoctoral a l'*European University Institute* de Florència. Ha publicat en revistes com *West European Politics* o *Electoral Studies*, en l'àmbit dels estudis d'economia política federal o implicacions empíriques per a les eleccions multinivell, els partits polítics i el comportament polític dels individus.

Agraïments

Volem donar les gràcies a Kristian Herbolzheimer i Pablo Aguiar per les seves observacions i comentaris al llarg de tot el procés d'elaboració del document i a Elias Dinas i Manuel Sola per les seves aportacions en el disseny del qüestionari de l'enquesta.

Resum executiu

En el debat públic la polarització s'acostuma a presentar com a inevitable, extrema i omnipresent, tant en l'àmbit territorial com en l'ideològic i l'identitari. No obstant això, els resultats de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol efectuada el 2021 que aquí presentem, destinada a analitzar la naturalesa i a calibrar la gravetat de la polarització a Espanya, mostren una imatge molt més matisada i complexa: els alts nivells de crispació en la política no són el reflex fidel d'un país socialment fracturat. De fet, els resultats de l'enquesta indiquen que no sembla que hi hagi un problema de convivència.

El principal **focus de polarització afectiva** (la que es defineix per la distància entre els sentiments que tenim envers el grup amb el qual ens identifiquem i els que manifestem envers *els altres*) són els partits polítics, ja que el grau d'afecte pels votants d'algunes formacions està per sota de 20 punts sobre 100 (on 100 és el màxim grau d'afecte). En contrast, el grau d'afecte dels ciutadans de cada comunitat autònoma envers la resta de territoris no és particularment desfavorable: **la polarització afectiva se centra en els partits, abans que en els territoris.**

En la **polarització** pel que fa a assumptes **ideològics** específics:

- **Hi ha consensos transversals amplis en igualtat de gènere:** tant en el conjunt d'Espanya com en totes les comunitats autònomes, al voltant d'un 75% de la ciutadania està d'acord, per exemple, a sancionar les empreses que paguen menys a les dones per la mateixa feina, o a promoure els llocs de treball sense discriminació de gènere.
- Les qüestions que produeixen **una polarització més gran són la valoració de la transició i l'organització territorial:** els habitants de Catalunya i del País Basc estan més en contra de la recentralització i més a favor de la descentralització que la resta; també són més contraris a les transferències a altres territoris.
- Per contra, , **l'acord respecte de la redistribució mitjançant impostos i transferències monetàries de llars més riques a més pobres és molt més ampli.** En paral·lel, genera més consens que dissens la **preferència per millors serveis encara que sigui a costa de més impostos.**

L'enquesta també ha analitzat en detall la **dimensió identitària de la polarització** (aquella que està relacionada amb la manera com definim la nostra pròpia identitat en oposició a la d'altres):

- Els elements més polaritzadors en el debat públic (comunitat autònoma, classe social i gènere) apareixen com a poc definitoris de la identitat personal: són «gens» o només «una mica» importants per a la identitat de més del 70% de la població espanyola.
- L'aspecte més relacionat amb la identitat personal, la llengua, és «bastant» o «molt» important només per a un 35%. Aquesta dada pràcticament no varia per comunitats autònomes.
- La identitat territorial dual (espanyol-comunitat autònoma) és més freqüent que les extremes i, malgrat les diferències entre autonomies, en cap cas superen les posicions intermèdies.
- El context familiar modifica la identitat territorial: quan algun dels teus pares és d'una comunitat diferent de la teva, la probabilitat d'identificar-te amb aquesta comunitat disminueix significativament. En contrast, el context més ampli (la popularitat/freqüència de la identitat pròpia en l'entorn) no sembla que hi influeixi.

Tot això es produeix en un **context de bona valoració de la convivència**, amb un grau de confiança entre la ciutadania elevat. La convivència, això sí, es valora millor en llocs més petits, entorns immediats, i en algunes comunitats més que en d'altres (especialment, Catalunya).

En canvi, la **confiança institucional** és generalment baixa: cap administració (local, autonòmica, central, europea) aconsegueix l'aprovat a Espanya.

En conclusió, el grau de polarització ideològica, identitària i afectiva d'arrel territorial té els punts de tensió esperables però moderats respecte de la percepció que es podria desprendre del debat públic i polític. En contrast, la polarització opera a través de les institucions: la manca de confiança en elles, unida al fort rebuig que generen els partits aliens al propi, i la capacitat específica de tensionar que tenen les institucions que articulen l'organització territorial, concentren el risc per a un funcionament democràtic normal.

Key facts

CONFIANÇA INSTITUCIONAL

Cap de les administracions aprova, de mitjana, en confiança ciutadana.

Els governs locals i la Unió Europea acostumen a tenir una millor valoració que el Govern central o els governs autonòmics, i el Govern central és habitualment el que suscita les pitjors valoracions dels ciutadans: el Govern central és l'únic nivell d'administració que obté un suspens en totes les comunitats autònomes presents en l'enquesta.

Catalunya destaca per ser el territori amb menys confiança institucional en totes les administracions (local, autonòmica, central i europea).

En governs autonòmics, Catalunya és el més baix, amb un 4,1; i el País Basc és el més alt, amb un 5,37.

En el pla sociodemogràfic, com més edat, més confiança en qualsevol de les institucions analitzades.

CONFIANÇA INTERPERSONAL

Els ciutadans tendeixen a confiar en la resta de la gent, i l'aprobat sobrepassa tant en el conjunt d'Espanya com en les comunitats analitzades.

També en aquest cas l'edat correlaciona positivament amb la confiança interpersonal.

CONVIVÈNCIA

La convivència és, per regla general, valorada de manera positiva en totes les dimensions i territoris.

Ara bé, hi ha diferències importants entre nivells: un 7,22 en el cas del municipi/barri i un 7,02 en el cas de la comunitat autònoma, però només un 5,85 en el conjunt d'Espanya.

Hi ha una correlació inversa entre la grandària del municipi i la valoració de la convivència tant local com autonòmica: en els municipis menys poblats ambdues són, generalment, més altes; això no succeeix amb la valoració de la convivència a Espanya.

El territori on la valoració de la convivència és més baixa en les tres dimensions (local, regional i estatal) és Catalunya, tot i que les diferències són relativament modulades respecte de la mitjana espanyola: un 6,67 en el cas del municipi/barri, un 6,2 en el cas de la comunitat autònoma i un 5,10 a Espanya.

En l'altre extrem se situa el País Basc, amb els nivells de valoració de la convivència més elevats de les mostres considerades.

POLARITZACIÓ IDEOLÒGICA

Més de tres de cada quatre ciutadans estan d'acord a sancionar les empreses que paguen menys a les dones per la mateixa feina. Aquests percentatges es mantenen en totes les comunitats autònomes. El grau de suport és fins i tot lleugerament superior respecte de la idea de promoure els llocs de treball sense discriminació de gènere.

No obstant això, crida l'atenció que els més joves (de 18 a 24 anys) siguin els que es mostren menys favorables a ambdues mesures.

Els ciutadans també són majoritàriament favorables al fet que les persones transgènere puguin canviar el sexe que figura en els seus carnets d'identitat. En canvi, el grau d'acord és menor respecte de garantir la cirurgia en la sanitat pública a les persones que es vesteixen i viuen d'acord amb un gènere diferent d'aquell amb què van néixer: gairebé un 25% hi està molt en contra, malgrat que més d'un 60% hi dona suport en més o menys mesura.

L'edat en aquest cas sí que hi té un paper clau: són les persones més grans les que estan més lluny d'aprovar les dues mesures.

El desacord més gran, en contrast, es produeix en la transició a la democràcia: mentre que a Catalunya gairebé la meitat de la població està totalment en desacord amb el fet que sigui un motiu d'orgull (valor mitjà: 3,75), a Madrid és la meitat de la població la que hi està totalment d'acord (mitjana: 6,45). Un cop més, l'edat és determinant: els valors mitjans van del 4,17 entre els més joves al 6,77 entre els més grans.

En segon lloc en el rànquing de polarització hi ha la redistribució territorial: mentre que a Catalunya un 33% de la població està totalment en desacord amb la idea de gravar les regions més riques per transferir a les més pobres, a Extremadura un 55% hi està totalment d'acord.

En canvi, la redistribució entre individus sí que suscita un acord transversal: en totes les comunitats autònomes l'opinió pública té valoracions favorables (que superen el 5) a les transferències de llars riques a pobres, tot i que al voltant d'un de cada quatre ciutadans (excepte a Galícia) es manifesta en desacord amb el paper redistributiu dels impostos.

En paral·lel, la majoria de la població es decanta per millorar els serveis, encara que augmentin els impostos (mitjana de 6,21), davant de pagar menys impostos, tot i que disminueixin els serveis públics.

De la mateixa manera, gairebé la meitat de la població (un 45,6%) creu que la gestió de la sanitat per part de les administracions públiques és millor que la gestió de les empreses.

En les dues comunitats autònomes on hi ha més confiança institucional —Galícia i el País Basc— l'opinió pública és també més favorable als impostos i a la gestió pública de la sanitat que en la resta de territoris.

Finalment, en el conjunt d'Espanya no hi ha consens sobre l'evolució del model d'organització territorial, ja que mentre un 37% de la població preferiria recentralitzar-lo, un 30% preferiria més descentralització.

Mentre que a Catalunya i al País Basc hi ha àmplies majories a favor d'un model més descentralitzat, a Madrid la majoria prefereix una recentralització. A Andalusia, la Comunitat Valenciana, Extremadura i Galícia els percentatges de suport a una recentralització més gran són una mica superiors als que registren les opcions més descentralitzadores.

IDENTITAT TERRITORIAL

Els ciutadans adscriuen poca rellevància a les característiques que se'ls presenten en l'enquesta per definir la identitat. A més, el gènere, la comunitat autònoma o la classe social apareixen com les tres característiques que menys s'associen a la identitat: són «bastant» o «molt» importants per a només un 20% de la població.

La llengua és la característica més significada en la definició de la identitat personal, però ni tan sols aquesta arriba més enllà del 35% d'identificació d'importància alta o considerable. Aquesta identificació amb prou feines varia entre comunitats autònomes: en les regions on hi ha llengües cooficials no existeix una associació més elevada de la llengua amb la identitat.

De la mateixa manera, la identitat territorial dual (espanyol-comunitat autònoma) és la més freqüent, tot i que aquí sí que hi ha més diferències entre autonomies: a Catalunya és on la identificació exclusiva amb la comunitat és més alta (un 21%), mentre que a la Comunitat Valenciana ho és la identificació exclusiva espanyola (un 31%), però en cap cas superen les posicions intermèdies.

On hi ha més variació és en les intensitats de la importància de la identitat territorial: la majoria dels ciutadans que se senten més identificats amb la seva regió es mostren connectats amb les persones que comparteixen la seva identitat, diuen que se senten bé quan es refereixen al seu grup, es prenen com un insult qualsevol crítica a la seva identitat o acostumen a referir-se al seu grup utilitzant la primera persona del plural («nosaltres»). En canvi, els individus que se senten més espanyols que de la comunitat autònoma no comparteixen majoritàriament cap de les qüestions plantejades en relació amb la seva identitat. Quan es fa la mateixa anàlisi per a cadascuna de les comunitats autònomes de la mostra, els resultats es mantenen en aquesta línia.

Els ciutadans que tenen un vincle familiar amb territoris diferents d'aquell on resideixen (a través de l'origen d'un dels progenitors) tendeixen a manifestar identitats més espanyoles que els qui no tenen cap vincle familiar directe amb una altra comunitat. En canvi, els individus els pares dels quals han nascut a la comunitat on resideixen tenen una identitat lleugerament esbiaixada envers la comunitat.

En contrast, la popularitat de la identitat pròpia en l'entorn immediat no sembla que condicioni aquesta identitat: els ciutadans no modulen el seu sentiment d'identificació en funció de com és de freqüent al seu voltant.

POLARITZACIÓ AFECTIVA TERRITORIAL I PARTIDISTA

Les actituds envers els partits polítics aliens són extraordinàriament negatives i pràcticament no hi ha excepcions: en la majoria dels casos es valora els votants de partits aliens per sota de 20 punts sobre 100.

Sí que hi ha matisos entre territoris: les comunitats autònomes on la polarització partidista és més alta segons l'índex ponderat són Madrid, Extremadura i Andalusia. Les regions on la polarització partidista és més baixa són, per ordre, el País Basc, Catalunya i la Comunitat Valenciana.

En canvi, les actituds dels ciutadans de cada comunitat autònoma amb la resta no són particularment extremes ni desfavorables, ja que la majoria oscil·len, de mitjana, entre posicions moderades (40 i 60 punts).

Aquesta polarització afectiva territorial és més elevada en les regions on la distància entre la regió preferida i la regió menys preferida és més gran, i això succeeix especialment a Extremadura, Andalusia i Galícia, però les diferències entre territoris en el grau de polarització afectiva són petites.

Hi ha una mica més de diferència en les opinions sobre certes comunitats autònomes: Catalunya és la que desperta sentiments menys positius de mitjana, però també sense diferències abismals.

Aquestes actituds envers l'altre grup (territorial o partidista) no milloren significativament quan se'ls exposa a les similituds positives entre els dos grups.

1| Context: confiança, convivència i consens

1.1 | Confiança en les institucions

Des de la crisi financera de l'any 2008 Espanya es caracteritza per un baix nivell de confiança ciutadana en les institucions polítiques, un tret del seu sistema que comparteix amb altres democràcies del sud d'Europa (Eurostat, European Quality of Government Index). El grau de confiança en el govern o el parlament o la satisfacció amb la democràcia està per sota del dels països del nord o de la regió escandinava, i en nivells similars a l'opinió pública dels països de l'est d'Europa, que mostren tradicionalment els nivells més baixos de confiança institucional en la Unió Europea. No obstant això, no sempre l'opinió pública espanyola ha destacat negativament per uns alts nivells de desconfiança, ja que es tracta d'un tret distintiu que s'intensifica després de la crisi financera de l'any 2008. Abans d'aquest any, la confiança en els partits polítics o en el parlament era similar a la d'altres països europeus (Torcal i Christmann, 2020)¹. Encara que l'evolució de la confiança institucional a Espanya millora a partir de la segona meitat de la dècada passada, aquesta confiança no ha recuperat els nivells previs a la crisi. Això significa que els principals actors polítics i institucions a Espanya operen sobre un sistema polític que no s'ha recuperat de l'erosió de la confiança institucional que va tenir lloc a partir de l'any 2008 (Torcal i Christmann, 2020). Les dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol es corresponen amb aquesta tendència, ja que, com es pot observar en els gràfics 1 a 4, cap de les administracions aprova, de mitjana, en confiança ciutadana. A més, com es mostra a l'annex, la confiança institucional augmenta amb l'edat, així doncs, els més joves són els que manifesten uns nivells de confiança institucional més baixos.

Una segona característica de la confiança institucional a Espanya i a Catalunya² és la variació existent entre els diferents nivells de govern: els governs locals i la Unió Europea acostumen a tenir una millor valoració que el Govern central o els governs autonòmics i el Govern central és habitualment el que suscita les pitjors valoracions dels ciutadans³. Aquest tret també queda reflectit en els gràfics 1.a a 1.d: la Unió Europea apareix com el nivell de govern més ben valorat pels ciutadans (encara que no arriba a l'aprovat), seguit dels governs locals i els autonòmics. En línia amb el que suggereixen altres enquestes, la desconfiança ciutadana és alta, sobretot, respecte del Govern central, ja que gairebé la meitat dels ciutadans espanyols (un 47%) afirma que no confien «gens» en l'Executiu⁴. El Govern central és l'únic nivell d'administració que obté un suspens en totes les comunitats autònomes presents en l'enquesta. En la valoració de la resta d'administracions (Unió

1 Torcal, M., Christmann, P (2020). Political Culture in Spain in the Twenty-First Century: symptoms of a crisis of representation dins D. Muro, I. Lago (ed), *The Oxford Handbook of Spanish Politics*. Oxford University Press.

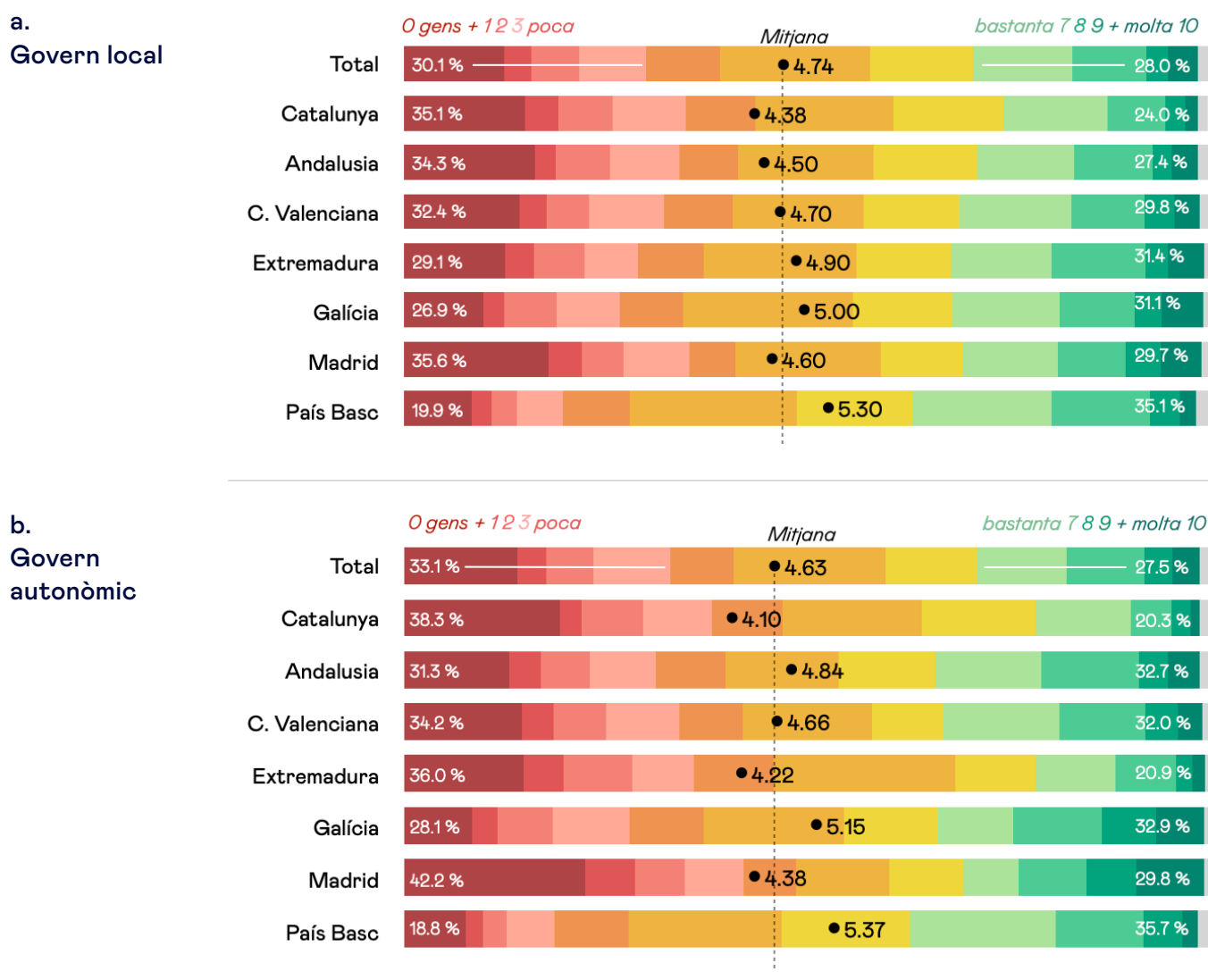
2 Vegeu el sondeig d'opinió 2021 de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS) i les dades longitudinals del Centre d'Estudis d'Opinió EvoluCEO.

3 Aquesta característica és pròpia dels països del sud i de l'est d'Europa. La confiança d'aquests països en les institucions estatals és més baixa que la confiança en les institucions europees (dades de l'European Social Survey). Per al cas d'Espanya, les enquestes mostren que el govern local està més ben valorat que el govern autonòmic i estatal [dades del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS), de l'any 1994 al 2008]. Les dades més recents també reflecteixen que la confiança en el Parlament autonòmic és més gran que la confiança en el Parlament espanyol.

4 L'última dada disponible sobre confiança en el Govern central mesurada de la mateixa manera (amb quatre categories) publicada pel Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) mostra que el 44,9% dels enquestats diu que té «Gens de confiança» en el Govern central. En la dada anterior, de l'any 2010, el percentatge era del 38,6%.

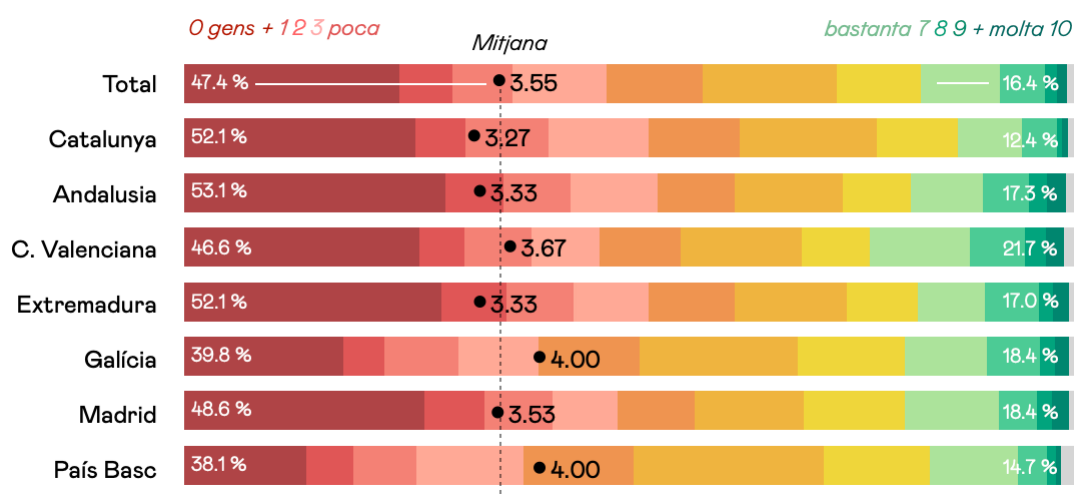
Europea, govern local i govern autonòmic) hi ha dos territoris, Galícia i el País Basc, on el nivell de confiança dels ciutadans supera l'aprovat. L'heterogeneïtat entre comunitats autònomes en el grau de confiança institucional és especialment marcada respecte de la valoració dels governs autonòmics, ja que hi ha més d'un punt de diferència entre la mitjana de confiança a Catalunya (la més baixa, amb un 4,1) i la de Galícia (5,15) i la del País Basc (5,37). Finalment, tot i que altres dades de l'enquesta reflecteixen que la valoració dels diferents nivells de govern ha evolucionat positivament a Catalunya des de l'any 2014, aproximadament,⁵ els resultats d'aquesta enquesta mostren que Catalunya destaca pel fet de ser el territori amb menys confiança institucional en *totes* les administracions (local, autonòmica, central i europea).

Gràfic 1. Quin grau de confiança et mereixen les següents institucions? [% , Espanya 2021]

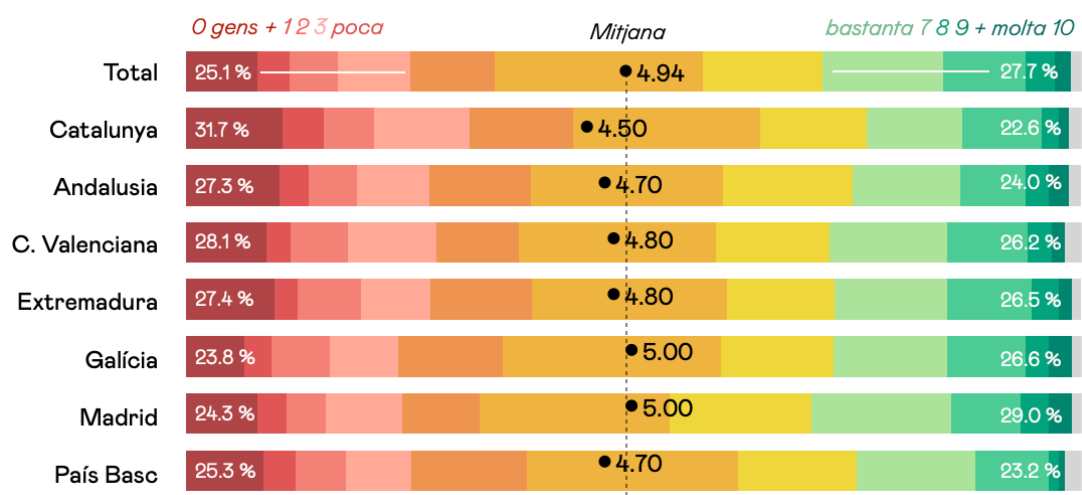

5 Vegeu el sondeig d'opinió 2021 de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS). Dossier de premsa, pàgina 15.

c.
Govern central

d.
Unió Europea

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

1.2 | Confiança interpersonal

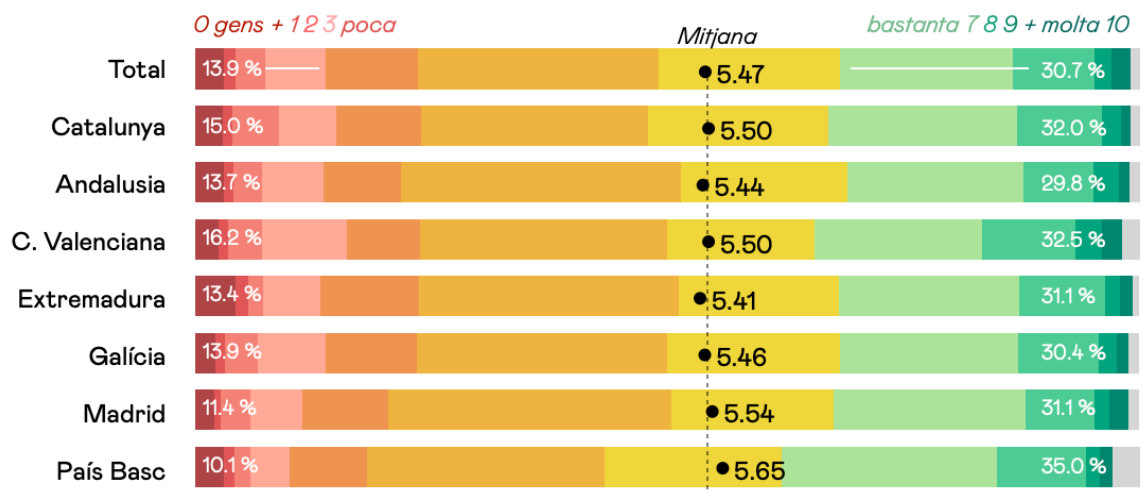
La confiança entre persones és un ingredient fonamental per al desenvolupament de la societat perquè facilita la cooperació entre individus, el compliment de les normes socials i una major orientació al benestar col·lectiu. La manera clàssica de mesurar-la és preguntar als ciutadans si creuen que, en general, es pot confiar en la majoria de la gent o no (utilitzant una escala del 0 al 10, on 10 significa que es pot confiar en la majoria de la gent). En l'entorn de la Unió Europea, Espanya ha mostrat tradicionalment nivells de confiança social propers a la mitjana europea i, a diferència de la confiança institucional, aquests nivells han patit poca variació al llarg del temps⁶. En l'última European Social Survey (2018), la mitjana en el resultat d'aquesta

⁶ Vegeu les sèries acumulades del CIS sobre l'escala de confiança (0-10) en la gent.

pregunta en els països de la Unió Europea és de 5. Espanya se situa lleugerament per sobre d'aquesta mitjana (5,1) i per sota de països com Dinamarca, Suècia, Finlàndia o els Països Baixos, tot i que supera els valors mitjans d'Itàlia, Xipre o Portugal.

Alguns estudis suggereixen que el nivell de confiança interpersonal en un país pot estar connectat amb el grau de confiança institucional, de manera que com més baix (més alt) sigui el nivell de confiança institucional, cal esperar un grau de confiança social més baix (més alt)⁷. No obstant això, les dades de confiança interpersonal de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol indiquen que els ciutadans tendeixen a confiar en la resta de la gent (la mitjana és de 5,47, vegeu el gràfic 2). La confiança interpersonal és, per tant, més positiva que la confiança en les institucions polítiques analitzades en l'apartat anterior: tant en la mostra estatal (Espanya) com en les mostres per comunitats autònomes, la valoració dels ciutadans sobrepassa l'aprovat. A diferència de la confiança institucional, on observàvem diferències importants entre regions, en aquest cas les diferències són mínimes. Així, un territori com Catalunya, amb el nivell més baix de confiança institucional en tots els indicadors, mostra nivells de confiança social similars als d'altres regions (5,50). El País Basc registra el màxim nivell de confiança interpersonal (5,65)⁸. Finalment, de la mateixa manera que succeïa amb la confiança institucional, la confiança social també està positivament relacionada amb l'edat (vegeu l'annex).

Gràfic 2. Grau de confiança en la resta de la gent a Espanya i per comunitats autònomes [Distribució en % i confiança mitjana, 2021]

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

7 L'argument és que la ciutadania desconfia de les institucions perquè creu que no hi ha regles morals o que no es compleixen les normes, podrien aleshores comportar-se de la mateixa forma quan interactuïn amb els seus conciutadans. Dit d'una altra manera: les institucions tenen una dimensió d'exemplaritat i això podria fer que la baixa qualitat institucional estigués associada a un baix nivell de confiança social (Es pot consultar al respecte: Costas, E. y V. Lapuente (2019). La importancia de la calidad institucional, en Buen gobierno e integridad pública contra la corrupción. Serie Govern Obert, n. 6. Generalitat de Catalunya.).

8 El País Basc mostra nivells de confiança interpersonal similars al llarg del temps (dades del Sociòmetre Basc 2021) i un nivell de confiança interpersonal i institucional una mica superior al de la resta d'Espanya (dades del Sociòmetre Basc 2018 i del CIS).

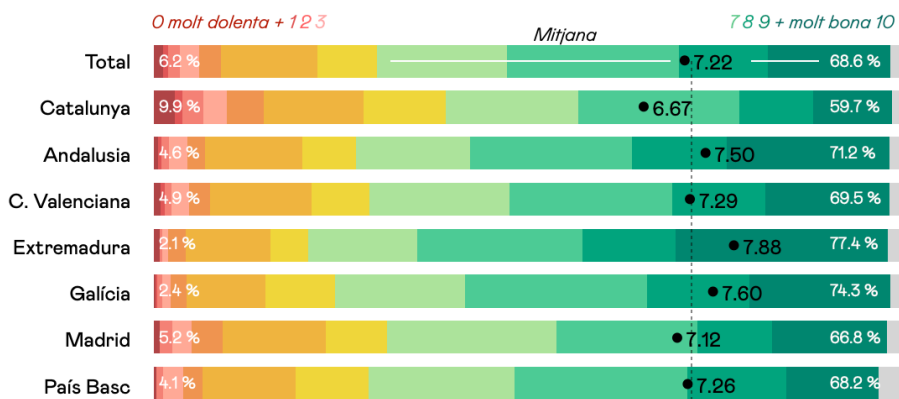

1.3 | Convivència

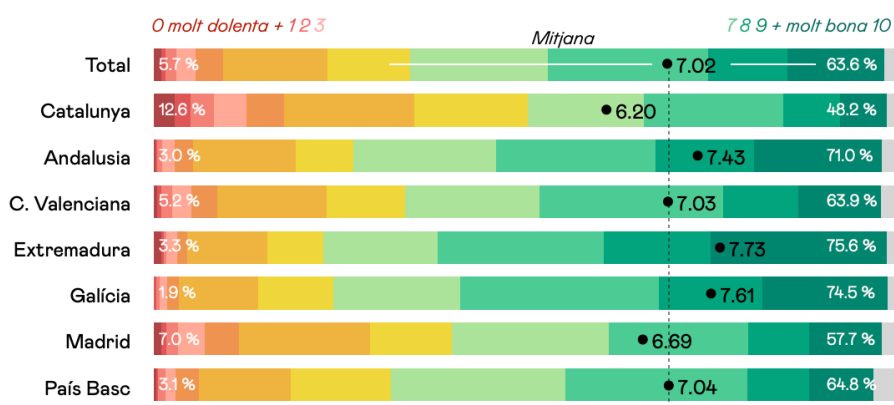
Els resultats de l'enquesta indiquen que no sembla que hi hagi un problema de convivència, ni en el conjunt d'Espanya ni en les comunitats autònomes de la mostra. En l'enquesta estatal la qualificació mitjana de la convivència supera el notable en el barri o municipi i en la comunitat autònoma (7,22 en el cas del municipi/barri i 7,02 en el cas de la regió, vegeu els gràfics 3a i 3b), i obté un aprovat alt per a la convivència a Espanya (5,85, vegeu el gràfic 3c). Es tracta d'un patró similar al que identificàvem en la confiança institucional: com més proper és l'àmbit territorial, més bona és la valoració de la convivència per part dels ciutadans.

Gràfic 3. Percepció de la convivència a Espanya i per comunitats autònomes

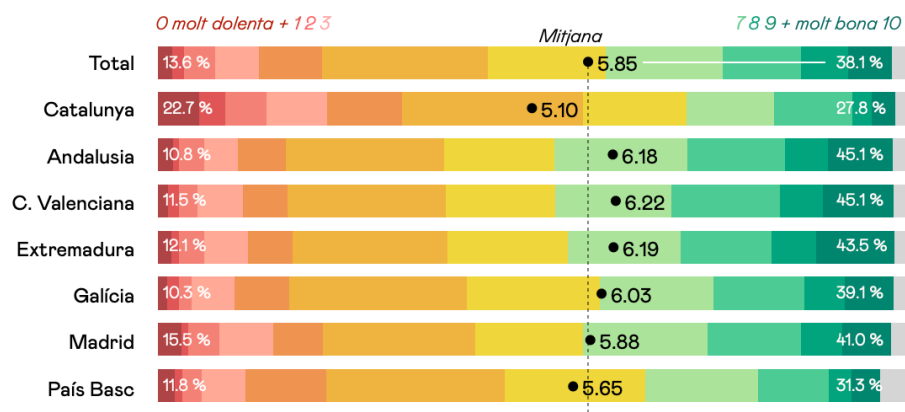
a.
En el propi municipi/barri

b.
En la pròpia comunitat autònoma

c. En el conjunt d'Espanya

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

La percepció de la convivència està positivament associada a altres actituds individuals, com la valoració de les institucions i la confiança social, ja que els qui tenen una confiança institucional més alta i confien més en el proïsme també mostren una valoració més bona de la convivència en tots els àmbits. La relació és més intensa quan es valora el mateix nivell d'administració: la confiança en el govern local determina en gran mesura les percepcions sobre la convivència local (però, en canvi, no és rellevant per comprendre la valoració de la convivència a Espanya), i al revés, la confiança en el Govern central està positivament vinculada a la percepció de la convivència a Espanya (però no és important per comprendre la valoració de la convivència en l'àmbit local). A més, en els tres casos, com es pot apreciar a la Taula 1, la convivència es valora més negativament en els municipis grans que en els petits, especialment respecte de la valoració de la convivència local⁹. Aquesta relació entre la grandària del municipi i les percepcions sobre la convivència és més intensa quan es valora la convivència en el barri o municipi, ja que la valoració mitjana de la convivència entre els qui viuen en ciutats de més de 500.000 habitants és més d'un punt inferior respecte dels qui viuen a les localitats de menys de 10.000 habitants¹⁰.

Taula 1. Valoració de la convivència segons l'àmbit territorial

Municipis	Convivència municipi/barri	Convivència comunitat autònoma	Convivència a Espanya
<10.000	7,87	7,23	5,95
10.000-30.000	7,43	7,28	5,80
30.001-50.000	7,21	7,03	5,90
50.001-100.000	7,22	7,11	6,09
100.001-500.000	7,12	7,01	5,81
>500.001	6,78	6,71	5,64

9 Per a la resta de categories (convivència en la comunitat autònoma i convivència a Espanya), algunes de les diferències entre municipis de diferents grandàries no són significatives.

10 Aquesta relació es manté quan es tenen en compte altres característiques individuals com el sexe, l'edat, l'educació, la confiança social i institucional, la ideologia o el nivell d'ingressos.

En la valoració de la convivència en el municipi o el barri, són rellevants alguns condicionants que, en canvi, no són importants per explicar les percepcions de la convivència en la comunitat autònoma o a Espanya. Les condicions socioeconòmiques dels individus, com els ingressos o la situació laboral, sí que tenen importància per comprendre la valoració que fan de la convivència en el barri o el municipi: com més (menys) ingressos, millor (pitjor) valoració de la convivència en el barri o el municipi. No obstant això, aquestes característiques individuals no són importants per comprendre la valoració de la convivència en la comunitat autònoma o a Espanya.

Per contra, les percepcions sobre la convivència a Espanya estan relacionades amb actituds polítiques com la ideologia o les preferències sobre el model territorial: la convivència està pitjor valorada per aquells que prefereixen models d'organització territorial més descentralitzats o la independència de la seva comunitat autònoma. De tota manera, aquestes actituds no tenen importància per comprendre la valoració de la convivència en el municipi o en la comunitat autònoma.

En l'enquesta per comunitats autònomes, el territori on la valoració de la convivència és més baixa en les tres dimensions (local, regional i estatal) és Catalunya (6,67 en municipi/barri, 6,2 en comunitat autònoma i 5,10 a Espanya). A Catalunya la valoració de la convivència en el barri/municipi i en la comunitat autònoma és més alta en els municipis més petits i també està positivament relacionada amb la confiança en les institucions, sobretot amb la confiança en el govern local. A diferència de la mostra estatal, a Catalunya la valoració de la convivència en la comunitat autònoma sí que està condicionada per les actituds polítiques: els qui s'identifiquen més amb la comunitat autònoma valoren millor la convivència i succeeix el mateix entre els qui donen suport a una descentralització més gran o a la independència en el model territorial. La valoració de la convivència a Espanya també està relacionada amb la ideologia: els ciutadans més de dretes valoren millor la convivència i també els qui se senten més identificats amb Espanya. En canvi, les actituds polítiques no tenen importància per comprendre la valoració de la convivència en l'àmbit local.

1.4 | Polarització ideològica: temes de consens i dissens

L'enorme atenció que ha suscitat el fenomen de la polarització durant els últims anys ha fet que aquesta paraula s'utilitzi, de vegades, de manera poc precisa per descriure les dinàmiques del debat polític. Per això cal definir sempre a quin tipus de polarització (afectiva o ideològica) ens referim quan parlem d'aquest fenomen i distingir-lo d'altres als quals pugui anar associat, però que són diferents, com és el cas de la crispació política, que fa referència a les formes en què s'expressa el desacord polític. La polarització ideològica es defineix com la distància existent en l'opinió dels ciutadans sobre un tema determinat o sobre un conjunt de temes. Si, per exemple, el cinquanta per cent de la població es manifesta completament en contra de l'avortament i l'altre cinquanta per cent hi està completament a favor, direm que tenim una opinió pública polaritzada sobre aquest tema. Per contra, si una gran majoria de la població es mostra d'acord amb el matrimoni homosexual, direm que hi ha consens sobre aquesta qüestió.

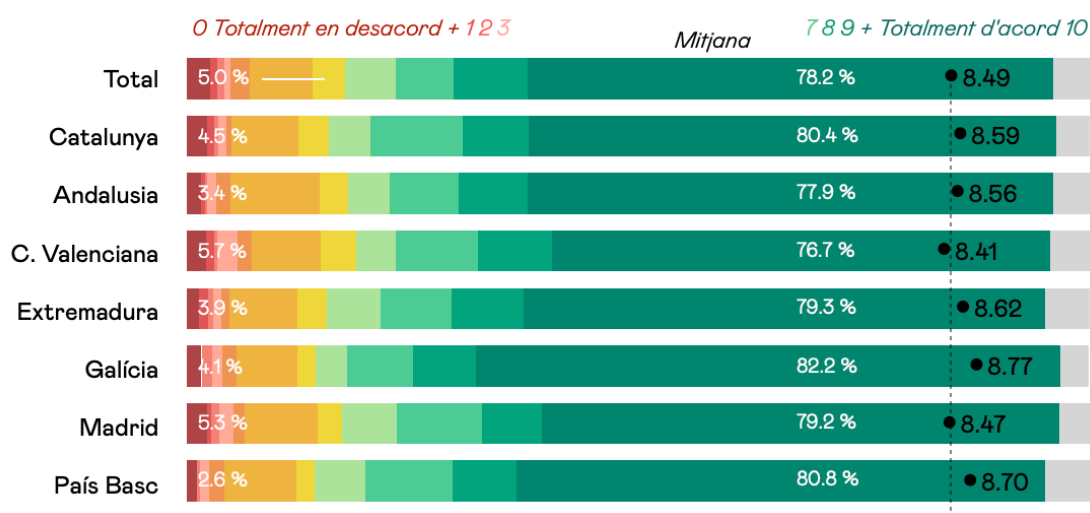
Lògicament, com que la polarització és una qüestió de grau (com són de contràries les opinions entre els ciutadans), resulta difícil definir-la en termes absoluts, i per això la polarització ideològica habitualment es refereix als canvis al llarg del temps, és a dir, al distanciament progressiu en les preferències dels ciutadans sobre un tema determinat. Aquesta enquesta ens permet comparar el grau d'acord dels ciutadans sobre diferents qüestions i la variació entre grups d'edat o entre comunitats autònomes. Aquest últim fet és important perquè una de les motivacions per a una gestió descentralitzada de les competències és que permet una millor adequació de les polítiques a les preferències específiques de cada territori. Així, com més heterogeneïtat en l'opinió pública de les diferents comunitats autònomes sobre diferents temes, més grans són els beneficis d'una gestió descentralitzada. A més, alguns dels temes d'aquesta enquesta ja han estat analitzats en estudis anteriors, la qual cosa ens permet valorar els canvis en l'opinió pública sobre aquestes qüestions al llarg del temps.

Els gràfics 4 a 9 mostren les preferències de la població espanyola i de les diferents comunitats autònomes sobre temes molt variats: la naturalesa redistributiva dels impostos, la transició a la democràcia, la redistribució entre regions, la desigualtat de gènere o la transsexualitat. Com que l'escala de valoració és la mateixa per a tots aquests temes, és possible comparar el diferent grau de consens que generen en la ciutadania.

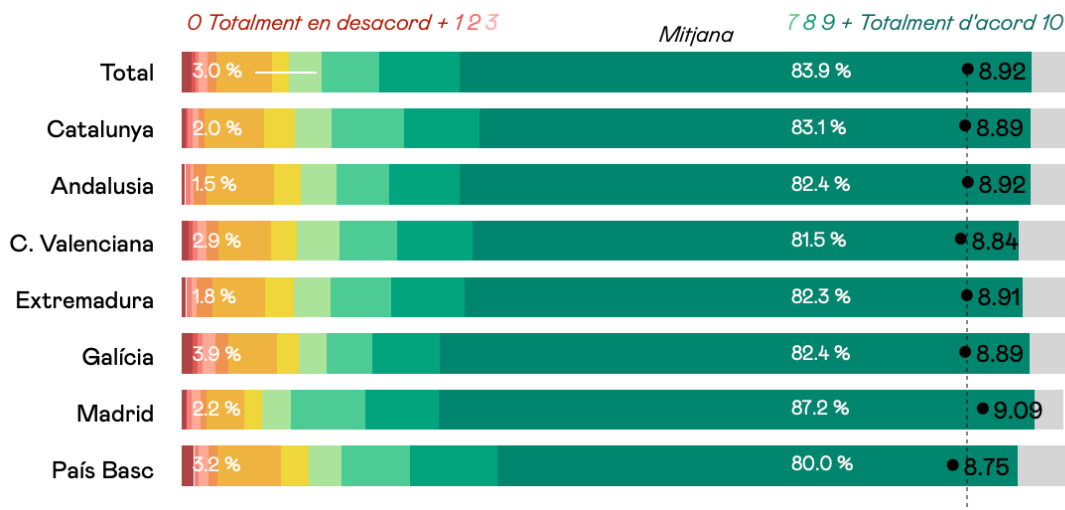
Les qüestions que susciten un major consens en l'opinió pública espanyola són les relatives a la igualtat de gènere. Més de tres de cada quatre ciutadans estan d'acord a sancionar les empreses que paguen menys a les dones per la mateixa feina (gràfic 4). Aquests percentatges es mantenen en totes les comunitats autònomes, amb poca variació entre elles. El grau de suport és fins i tot lleugerament superior respecte de la idea de promoure els llocs de treball sense discriminació de gènere (gràfic 4e). No obstant això, crida l'atenció que els més joves (de 18 a 24 anys) siguin els que es mostren menys favorables tant a evitar la discriminació laboral per qüestions de gènere com a sancionar empreses que paguen menys a les dones per la mateixa feina (vegeu l'annex).

Gràfic 4. Grau d'acord amb "cal sancionar les empreses que paguen menys a les dones per la mateixa feina a Espanya i per comunitats autònomes.

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

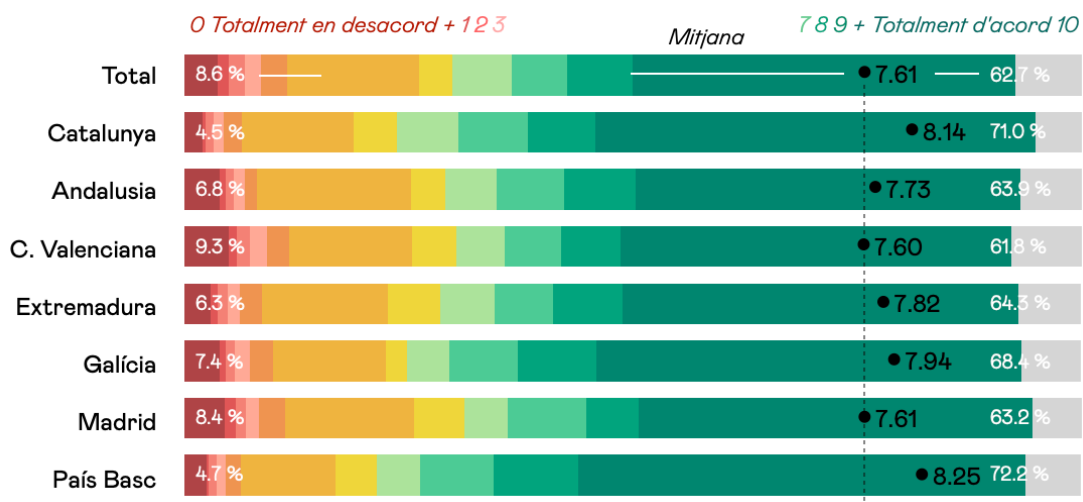
Gràfic 5. Grau d'acord amb "promoure que els llocs de treball els ocupin les persones que se'ls mereixin sense discriminació de gènere" a Espanya i per comunitats autònomes
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

Els ciutadans també són majoritàriament favorables al fet que les persones transgènere puguin canviar el sexe que figura en els seus carnets d'identitat (gràfic 6). En canvi, el grau d'acord és menor respecte de garantir la cirurgia en la sanitat pública a les persones que es vesteixen i viuen d'acord amb un gènere diferent d'aquell amb què van néixer (gràfic 7). Tot i que l'opinió pública tendeix de mitjana a donar suport a aquesta proposta i un 43% s'hi mostra molt a favor (posicions 9 i 10 a l'escala), gairebé un de cada quatre ciutadans (un 23,3%) està molt en contra de la proposta (posicions 0 i 1 a l'escala). Els més grans de 65 anys són els qui es mostren menys favorables a donar suport a qualsevol d'aquestes mesures relatives a les persones transgènere, encara que de mitjana les seves opinions són més positives que negatives (vegeu l'annex).

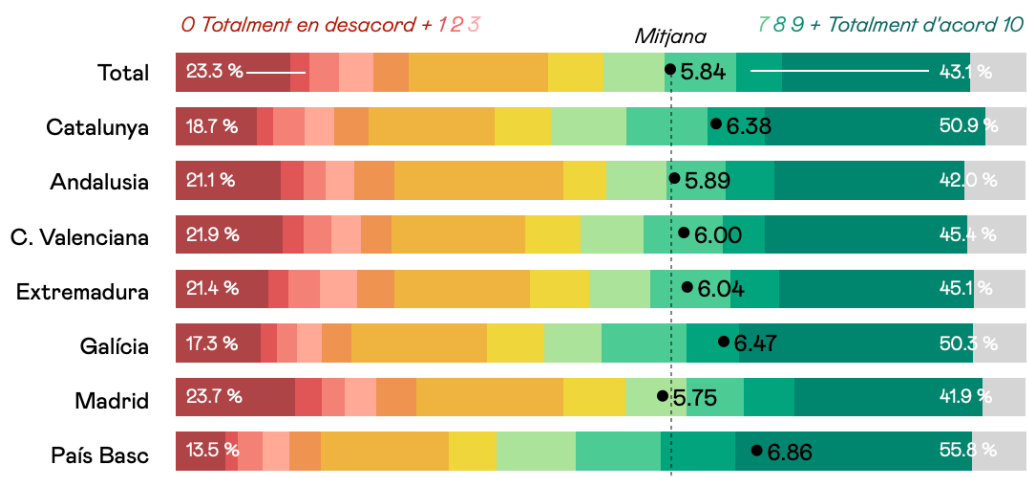
Gràfic 6. Grau d'acord amb "s'hauria de permetre a persones transgènere canviar el sexe que figura en els seus carnets" a Espanya i per comunitats autònomes
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

Gràfic 7. Grau d'acord amb "a les persones que es vesteixen i viuen d'acord amb un gènere diferent d'aquell amb què van néixer, la sanitat pública els hauria de garantir la cirugia" a Espanya i per comunitats autònomes

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

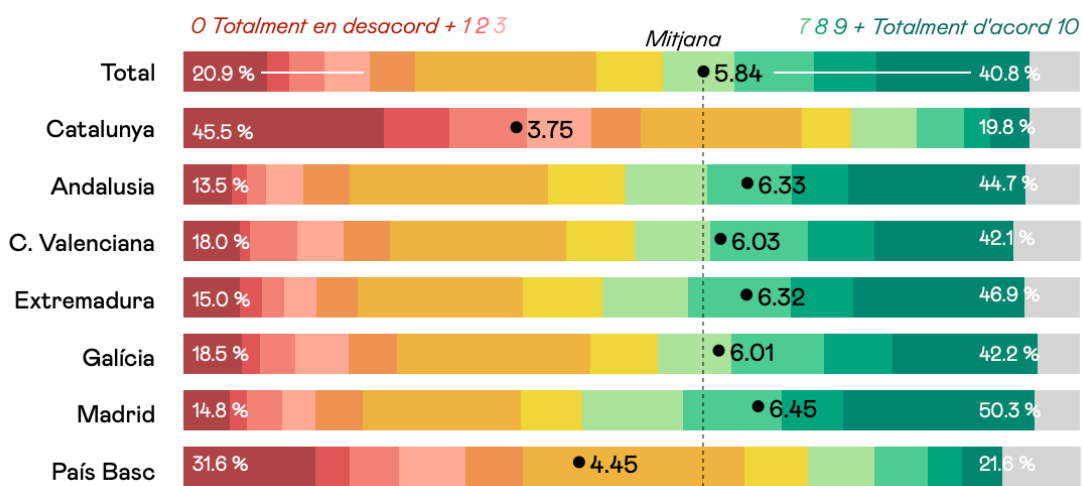
El grau de desacord més elevat entre la ciutadania es produeix en qüestions de naturalesa política. El tema que crida més l'atenció és el de la transició a la democràcia (gràfic 8), ja que genera una fractura tant territorial com generacional. L'opinió pública de les diferents comunitats autònomes està polaritzada sobre el model de transició a la democràcia, ja que a Catalunya gairebé la meitat de la població es mostra totalment en desacord amb el fet que la transició a la democràcia fos motiu d'orgull (el valor mitjà és de 3,75) i, en canvi, a Madrid la meitat de la població manifesta que està completament d'acord amb aquesta frase (el valor mitjà és de 6,45). A més, el grau de suport a la transició a la democràcia està intensament correlacionat amb l'edat: com més edat, s'observa un augment en el grau de suport al model de transició a Espanya, una dada que corrobora resultats anteriors (Jurado, 2020¹¹). Així, mentre que l'«orgull» sobre el model de transició suspèn entre els més joves (4,17), aprova gairebé amb notable entre els més grans de 65 anys (6,77) (vegeu l'annex).

El segon tema en el qual s'observa més distanciament en l'opinió pública dels diferents territoris és el grau de redistribució territorial (gràfic 9). Un de cada tres catalans es mostra totalment en desacord amb la frase «el sistema fiscal hauria de gravar les regions més riques per transferir recursos a les pobres» (el valor mitjà és de 4,34), mentre que a Extremadura més del 55% de la població es manifesta totalment d'acord amb aquesta frase. En general, el desacord es dona més en les regions més riques de la mostra (per ordre de desacord: Catalunya, el País Basc i Madrid). En canvi, les diferències entre comunitats autònomes són molt més petites quan es pregunta sobre la redistribució interpersonal a

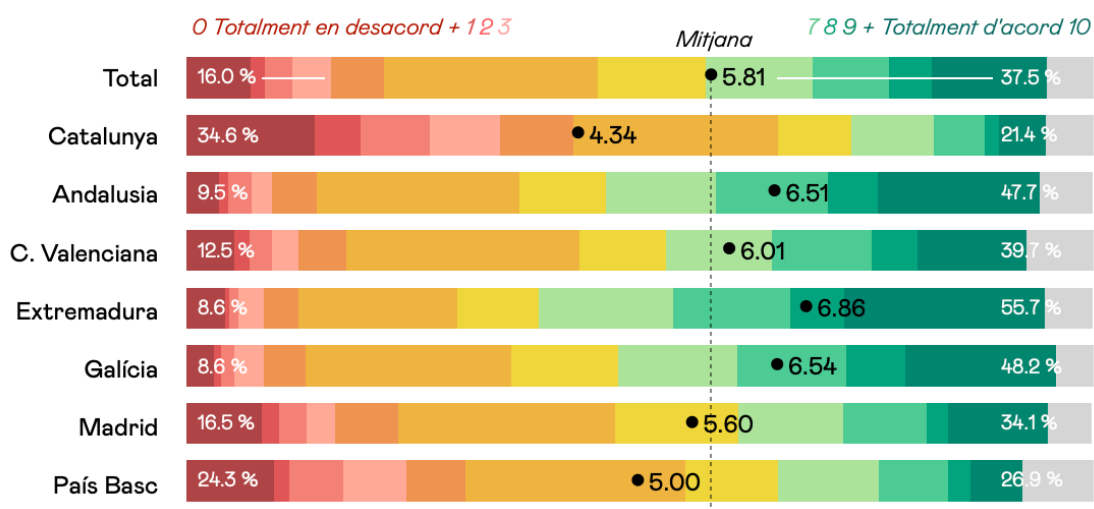
11 Jurado, I. (2020). «La fractura generacional y política de la transición», *Piedras de Papel*, 9-03-2021.

través dels impostos (gràfic 10). En totes les comunitats autònomes l'opinió pública té valoracions favorables (que superen el 5), tot i que al voltant d'un de cada quatre ciutadans (excepte a Galícia) es manifesta en desacord amb el paper redistributiu dels impostos.

Gràfic 8. Grau d'acord amb “la forma com es va dur a terme la transició de la democràcia és motiu d'orgull” a Espanya i per comunitats autònomes
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

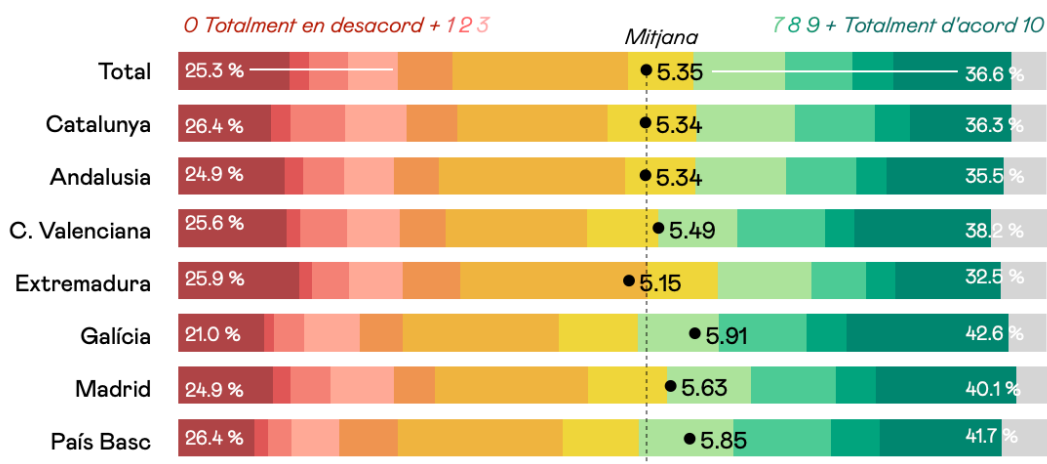
Gràfic 9. Grau d'acord amb “el sistema fiscal hauria de gravar les regions més riques per transferir recursos a les pobres” a Espanya i per comunitats autònomes
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

Gràfic 10. Grau d'acord amb “els impostos són un mitjà per redistribuir la riquesa de la societat” a Espanya i per comunitats autònomes

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

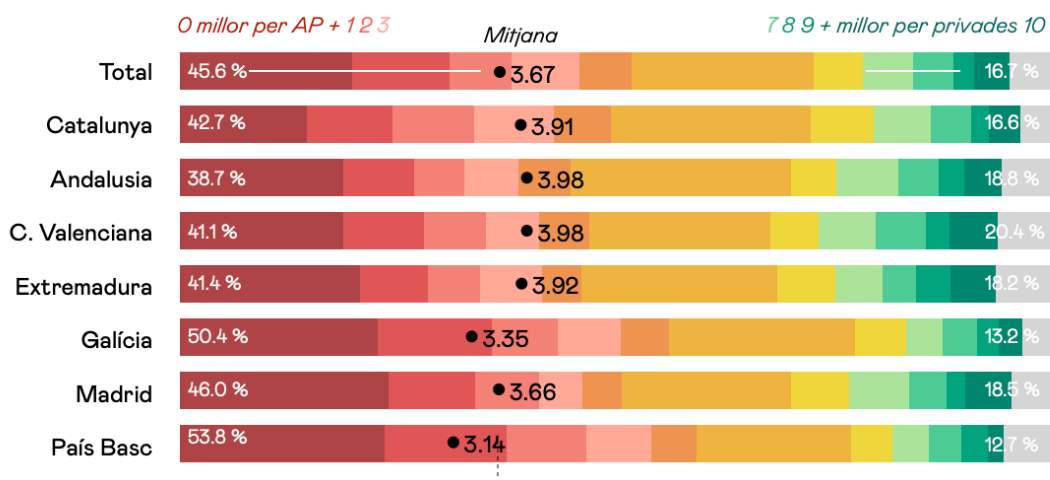

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

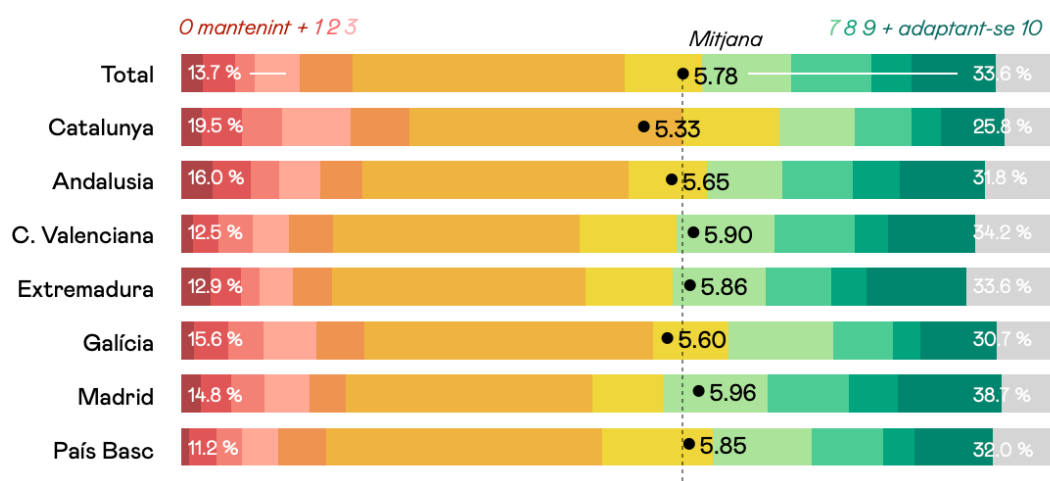
Els gràfics 11 a 13 mostren el grau de (des)acord amb els impostos, la sanitat pública i la immigració. Les preferències sobre aquests temes es mesuren de manera diferent que en els gràfics que s'han presentat més amunt perquè aquesta vegada els individus han hagut de triar entre dues opcions. Així, encara que no són comparables amb els resultats anteriors, sí que permeten saber si, per exemple, el suport als impostos que es detectava en el gràfic 10 continua essent majoritari en l'opinió pública quan se li pregunta d'una manera diferent. Com es pot observar en el gràfic 11, la majoria de la població es decanta per millorar els serveis, encara que augmentin els impostos (mitjana de 6,21), davant de pagar menys impostos, tot i que disminueixin els serveis públics. Respecte de les preferències sobre la sanitat pública (gràfic 12), gairebé la meitat de la població (un 45,6%) creu que la gestió de la sanitat per part de les administracions públiques és millor que la gestió de les empreses. Aquestes dades corroboren el suport a l'estat del benestar que els ciutadans a Espanya mostren en les enquestes d'opinió. El biaix favorable als impostos apareix en altres enquestes com les sèries del CIS, que recullen un lleuger augment del percentatge de ciutadans amb un biaix a favor dels impostos des de l'any 2012 fins a l'any 2019. Succeeix el mateix amb la preferència per la sanitat pública enfront de la privada. Quan als ciutadans se'ls ofereixen només dues opcions (sanitat gestionada per les administracions públiques o sanitat gestionada per les empreses), un de cada tres ciutadans prefereix la sanitat pública (última dada del CIS de l'any 2016). A més, els resultats indiquen una certa correlació entre la confiança institucional en algunes comunitats autònomes, mostrada en els apartats anteriors, i el suport a l'acció de les administracions públiques (ja sigui com a responsables de la sanitat o en el vessant impositiu). En les dues comunitats autònomes on hi ha més confiança institucional —Galícia i el País Basc—, l'opinió pública és també més favorable als impostos i a la gestió pública de la sanitat que en la resta de territoris. Les opinions dels espanyols relatives a la immigració i la seva adaptació a la cultura d'origen mostra que existeix una opinió més favorable a la seva integració que al manteniment de la seva cultura (el valor mitjà és de 6,07).

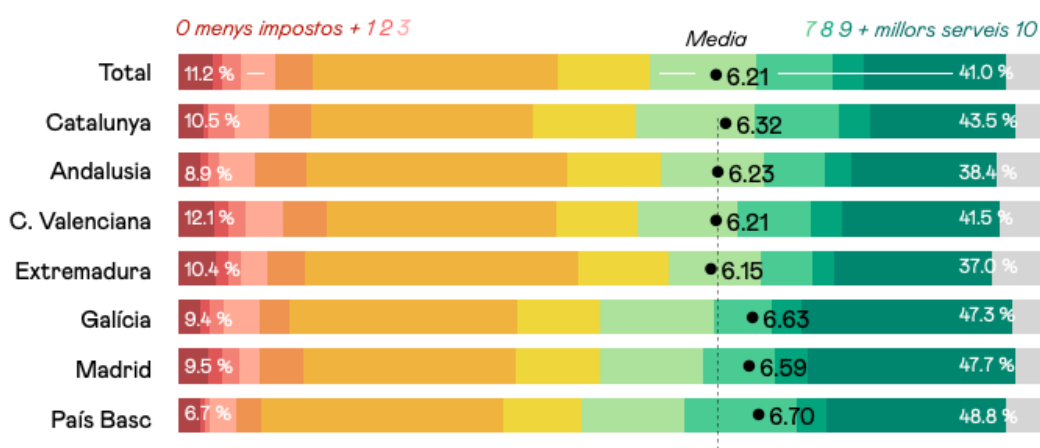
Gràfic 11. Sanitat més ben gestionada per administracions públiques vs. empreses.
A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 12. Immigrants mantenint la cultura d'origen vs. adaptant-se a la nova.
A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%) i mitjana, 2021]

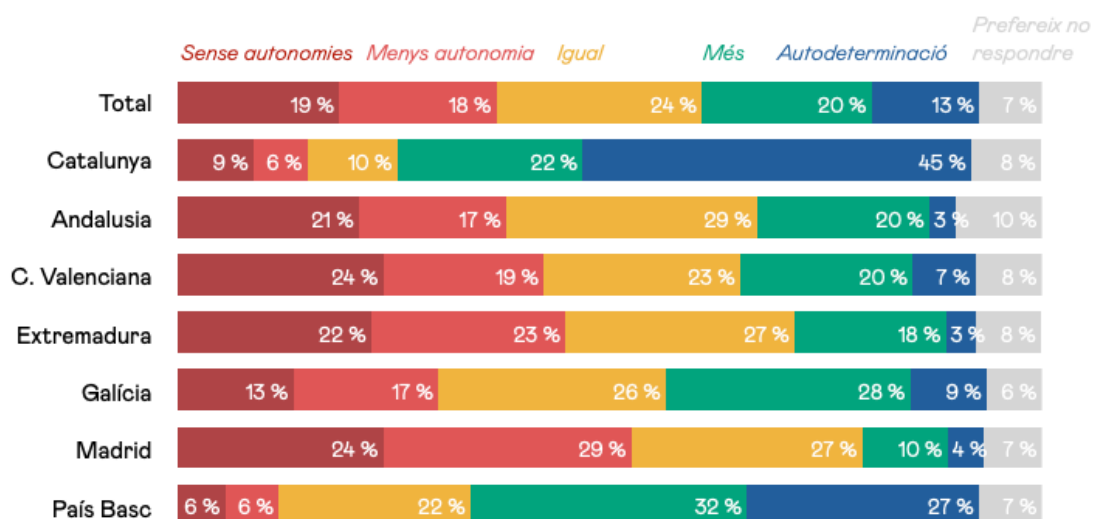
Gràfic 13. Pagar menys impostos vs. millorar els serveis públics.
A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%) i mitjana, 2021]

Finalment, en el conjunt d'Espanya no hi ha consens sobre l'evolució del model d'organització territorial, ja que mentre un 37% de la població preferiria recentralitzar-lo (en la forma d'un Estat sense autonomies o disminuint les competències de les comunitats autònomes, vegeu el gràfic 14), un 30% preferiria que hi hagués més descentralització (més poder per a les comunitats autònomes o permetent que aquestes comunitats puguin aconseguir la independència). El novembre de 2020 una enquesta similar d'àmbit estatal mostrava un 43% de ciutadans favorables a la recentralització, un 17% a l'estatu quo i un 27% favorable a més descentralització. La mateixa pregunta l'abril de 2020 reflectia la distribució següent: un 40% recentralització, un 20% statu quo i un 28% descentralització¹². Aquestes dades, si les comparem amb les sèries del CIS que formulen la mateixa pregunta, indiquen una polarització més gran respecte de la qüestió territorial, ja que fins al febrer de 2020 (última dada del CIS) el model preferit segons aquesta enquesta era el que mantenia el model territorial sense canvis (un 42% preferia mantenir el model igual)¹³.

Quan analitzem les dades per comunitats autònomes, veiem que les opinions en diferents territoris són oposades: mentre que a Catalunya i al País Basc hi ha àmplies majories a favor d'un model més descentralitzat (inclosa la possibilitat de ser independents), a Madrid la majoria de ciutadans (un 53%) prefereix una recentralització del model territorial. A Galícia, en canvi, la població està més dividida: un 30% preferiria més descentralització, mentre que un 37% aposta per opcions més descentralitzadores (o per la independència). A Andalusia, la Comunitat Valenciana i Extremadura els percentatges de suport a una major recentralització són una mica superiors als que registren les opcions més descentralitzadores. Aquestes dades posen de manifest la polarització entre territoris al voltant de la qüestió territorial, que representa una de les fonts de divisió més importants sobre la qual s'organitza la competició electoral i el sistema de partits a Espanya.

Gràfic 14. Preferències per formes d'organització de l'Estat: grau d'autonomia de les CA. A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%) i mitjana, 2021]

Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

12 Les dades de l'enquesta es poden sol·licitar a les autores d'aquest informe, Amuitz Garmendia i Sandra León.

13 El febrer de 2020 l'enquesta del CIS 3273 recollia un 30% favorable a la recentralització, un 42% favorable al statu quo i un 15,2% favorable a la descentralització.

1.5 | Conclusió

Els resultats de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol indiquen que el nivell de confiança social es correspon amb la mitjana de la resta de països europeus i, en general, la gent tendeix a confiar en el proïsme. No obstant això, existeix una gran desconfiança ciutadana envers les principals institucions polítiques (i molt especialment envers el Govern central), ja que en cap dels àmbits (local, autonòmic, central, Unió Europea) la valoració de la ciutadania supera l'aprovat. De tota manera, les enquestes autonòmiques suggereixen que la mitjana estatal amaga diferències importants entre regions. Catalunya és el territori amb un nivell més baix de confiança institucional, mentre que el País Basc i Galícia destaquen per les valoracions positives. La confiança institucional és un ingredient fonamental sobre el qual se sosté l'acció del govern, i és possible que això expliqui per què en les comunitats autònomes on observem un nivell més alt de confiança institucional també hi ha un suport més elevat als impostos o a la sanitat pública.

Els resultats també reflecteixen que, segons les percepcions dels ciutadans, tant en la mostra estatal com en les autonòmiques, la convivència és en general bona, ja que la valoració mitjana de la convivència en l'àmbit local i regional és notable i la convivència a Espanya obté un aprovat alt. Les percepcions de la convivència en l'àmbit local estan relacionades amb l'estatus socioeconòmic dels ciutadans (com més estatus, millor percepció de la convivència), mentre que la convivència a Espanya és una percepció condicionada per les actituds polítiques dels individus. Finalment, els temes on hi ha consens, tant a Espanya com en les comunitats autònomes, tenen a veure amb la igualtat de gènere. A més, la població mostra actituds favorables envers els impostos i la provisió pública de la sanitat. En canvi, les opinions sobre el model d'organització territorial, la forma de transició a la democràcia i la redistribució entre regions són molt heterogènies entre territoris i, en el cas de la transició a la democràcia, també s'observa una bretxa generacional, ja que els joves són els més crítics amb la transició.

2| La identitat territorial

El concepte d'identitat porta dècades centrant l'interès dels científics socials; particularment, el d'aquells que des de la denominada teoria de la identitat social han contribuït a caracteritzar la identitat com el producte dels grups als quals els individus pertanyen. En aquest sentit, cal distingir entre la idea de *pertinença a un grup*, que no és res més que l'adscripció personal a un grup concret; la *identitat de grup*, que uneix aquest sentit de pertinença amb un aferrament psicològic que deriva de l'existència de creences, interessos, sentiments i idees compartides amb altres membres del grup, i la *consciència de grup*, que caracteritza aquelles situacions en què la identitat de grup es polititza i dona lloc a una sèrie de postulats ideològics individuals sobre l'estatus concret del grup en el si de la societat, així com sobre la idoneïtat de la mobilització per a la consecució i millora dels interessos del grup en concret (McClain et al., 2009).¹⁴

Aquestes distincions són importants des del punt de vista de l'objecte d'aquest informe, atès que, en la formulació d'explicacions sobre la creixent polarització política, tant en la nostra societat com en les del nostre entorn, cada vegada es destaca més la importància de la «hipòtesi identitària». És a dir, aquella que considera que la polarització política té un important component afectiu que deriva del fet que la identitat partidista s'ha anat convertint en un tipus d'identitat social més en moltes democràcies¹⁵. Cada país té les seves pròpies divisions socials i, en el cas de la societat espanyola, bastant més homogènia que l'estatunidenca, la identitat territorial ha estat considerada històricament la identitat de grup polititzada més rellevant després de la clàssica divisió ideològica (esquerra-dreta) (Gunther i Montero, 2004¹⁶, Garmendia Madariaga i León 2020¹⁷). Aquesta secció analitza l'estat actual de l'opinió pública al voltant de la denominada identitat territorial a Espanya explotant algunes de les preguntes del qüestionari ICIP 2021.

2.1 | Els components de la identitat

Si la identitat es caracteritza com el producte dels grups als quals els individus pertanyen, quines característiques defineixen aquests grups? Una primera manera d'aportar una mica de llum sobre el concepte d'identitat en l'opinió pública d'Espanya i de les comunitats autònomes és estudiar-ne els components, és a dir, explorar les característiques que els ciutadans associen amb més intensitat a la identitat i a la personalitat dels individus i analitzar si aquests components varien entre territoris. Els gràfics 15a a 15f recullen les respostes dels ciutadans a la pregunta sobre com és d'important la religió, la ciutadania, la llengua, el gènere, la classe social i la comunitat autònoma per definir la identitat o la personalitat d'algú.

Els resultats indiquen, en primer lloc, que en general els ciutadans atorguen poca rellevància a les característiques que se'ls presenten en l'enquesta per definir la identitat, ja que les categories de resposta més freqüents són

14 McClain, P. D., Johnson Carew, J. D., Walton Jr, E., & Watts, C. S. (2009). Group membership, group identity, and group consciousness: Measures of racial identity in American politics?. *Annual Review of Political Science*, 12, 471-485.

15 De fet, tot sembla indicar que com més gran és l'alineament entre la identitat partidista i una altra sèrie d'identitats socials rellevants als Estats Units, com la religiosa, la racial o la ideològica, més s'intensifiquen les actituds polítiques dels votants republicans i demòcrates [Mason, L. (2018). *Uncivil agreement: How politics became our identity*. University of Chicago Press].

16 Gunther, R., Montero, J. R., Gibert, J. R. M., Botella, J. i Corral, J. B. (2004). *Democracy in modern Spain*. Yale University Press.

17 Garmendia Madariaga, A. i León, S. (2020). ¿El fin del consenso territorial en España? Dins A. Penadés de la Cruz (dir.), Informe sobre la *Democracia en España 2019* (pàgs. 25-49). Madrid: Fundación Alternativas.

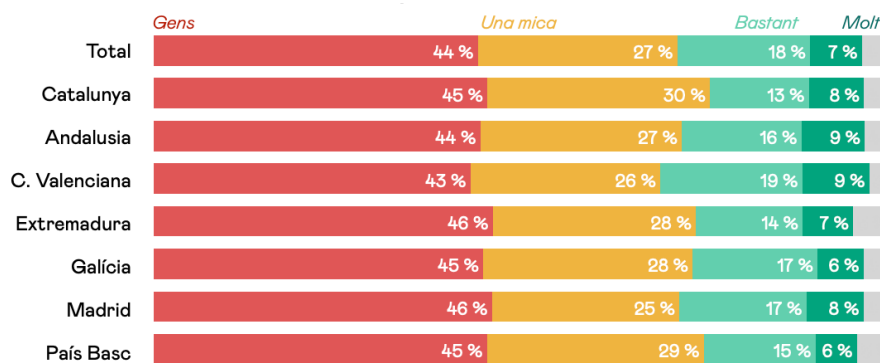
«gens» o «una mica» important. A més, amb alguna excepció, amb prou feines hi ha diferències entre comunitats autònomes en la manera en la qual els ciutadans defineixen la identitat.

En segon lloc, el gènere, la comunitat autònoma o la classe social apareixen com les tres característiques que menys s'associen a la identitat. Tenint en compte que la classe social és un dels eixos de divisió social més polititzat (també anomenat eix ideològic), crida l'atenció que només un 19% de l'opinió pública la consideri un component «bastant» o «molt» important. Succeeix el mateix amb el territori, ja que, malgrat que la identitat territorial és una de les identitats polititzades més rellevants en el context espanyol, no sembla que l'opinió pública consideri la «comunitat autònoma» com a important a l'hora de definir la identitat (tan sols un 17% la considera un component «bastant» o «molt» important). L'excepció és el País Basc on aquest percentatge és lleugerament superior (el 22% de la població).

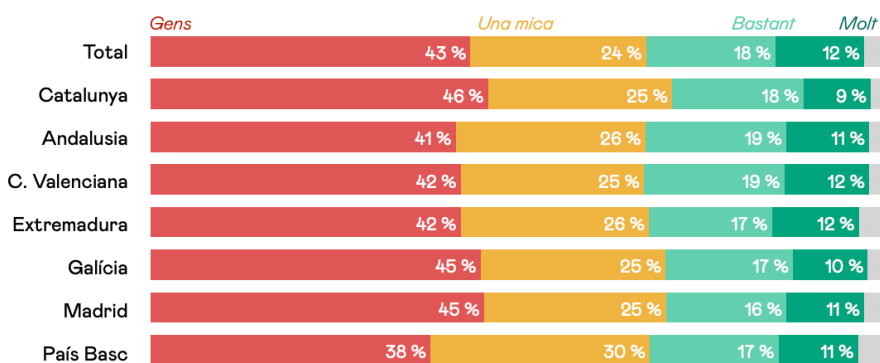
En tercer lloc, la llengua apareix com la característica que els ciutadans consideren més important per definir la identitat i la personalitat d'algú (un 35% dels ciutadans la consideren «bastant» o «molt» important). Aquesta identificació gairebé no varia entre comunitats autònomes: a les regions on existeixen llengües cooficials no hi ha una associació més gran de la llengua amb la identitat. Dit d'una altra manera, tant en el conjunt d'Espanya com en les mostres autonòmiques, es considera igualment rellevant la llengua per definir la identitat.

Gràfic 15. Importància de cada factor al percebre la identitat i caràcter d'una persona. A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%) i mitjana, 2021]

a. Religió

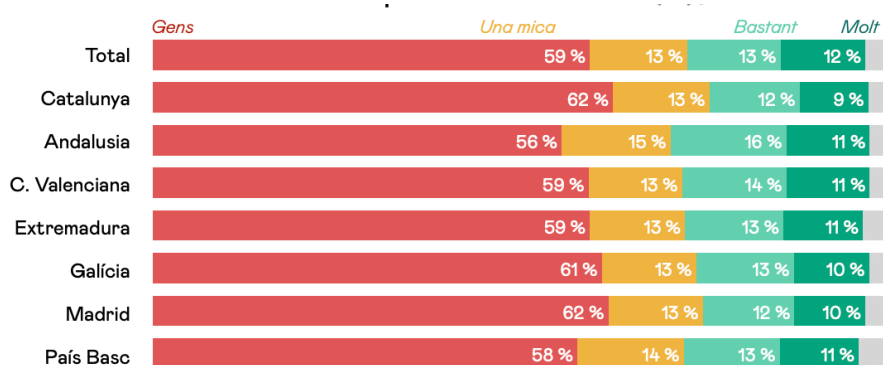

b. Ciutadania

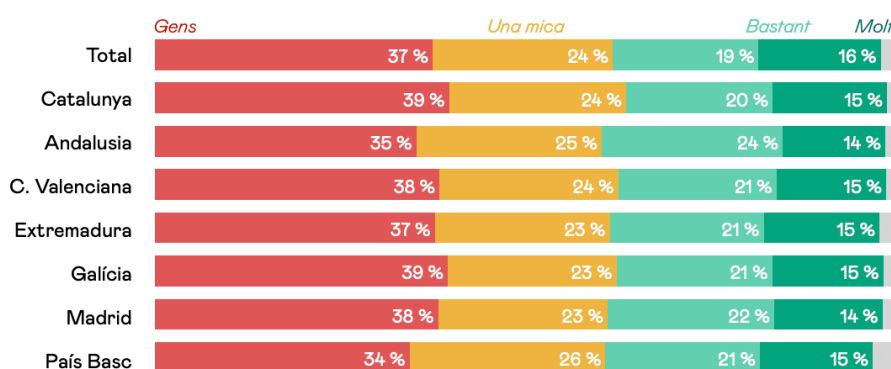

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

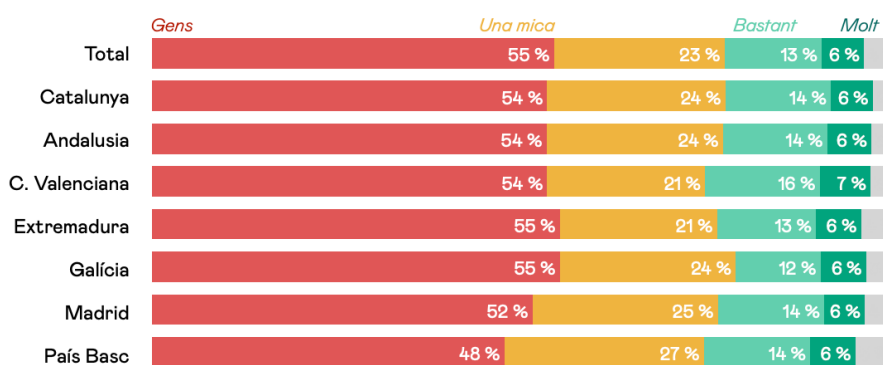
c.
Llengua

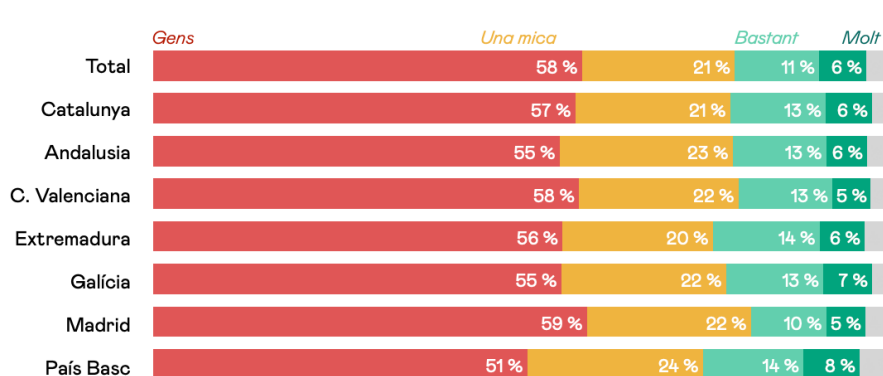
d.
Gènere

e.
Classe

f.
Comunitat autònoma

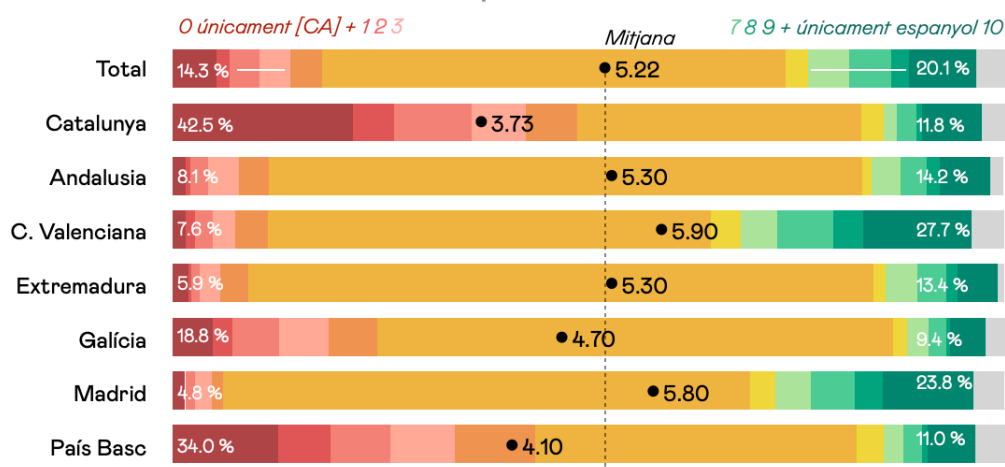
Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

2.2 | La identitat territorial

Per mesurar el sentiment de pertinença dels individus respecte del territori (ja sigui el país i/o la comunitat autònoma on resideixen), l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol pregunta als ciutadans on s'ubicarien en una escala d'identitat que va del 0 al 10, on 0 significa que se senten «Únicament [gentilici CA]», 5 significa «Tan [gentilici CA] com espanyol» i 10 significa «Únicament espanyol». Els resultats d'aquesta pregunta es recullen en el gràfic 16. La identitat dual («Tan [gentilici CA] com espanyol») representa la categoria amb una freqüència més elevada de resposta en totes les mostres. Això explica per què el valor mitjà en la mostra d'Espanya és de 5,22 i en quatre de les comunitats autònomes no supera el 5 com a valor mitjà. Aquestes dades no difereixen d'altres enquestes. La sèrie longitudinal més completa sobre identitat també recull que la categoria més freqüent és durant tot el període (2009–2020) la de les identitats duals (sèries del CIS).

Malgrat que les identitats duals són predominants, hi ha diferències importants entre regions. Catalunya és el territori on la identificació amb la comunitat autònoma és més alta, ja que un 21% de la població s'identifica exclusivament amb la identitat catalana (valor 0 de l'escala) i un 48% dels ciutadans mostra un biaix envers la identificació amb la comunitat (valors de 0 a 4, amb un valor mitjà de 3,7). En canvi, a la Comunitat Valenciana més de la meitat de la població (un 53%) s'identifica amb la identitat dual i un 31,1% mostra un biaix envers la identitat espanyola (posicions 6 a 10 a l'escala). La resta de regions es distribueixen entre aquelles on hi ha una identitat esbiaixada envers la regió (el País Basc i Galícia, amb uns valors mitjans de 4,1 i 4,7, respectivament) i les que tenen un valor pròxim a la mitjana esatatal (5,30 a Extremadura i Andalusia). A Madrid un 27% dels ciutadans mostren un biaix envers la identitat espanyola (valors 6 a 10 de l'escala) i un 63% fixen la seva ubicació en la identitat dual (valor 5 de l'escala).

Gràfic 16. Sentiment de pertinença i identitat territorial.
A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%) i mitjana, 2021]

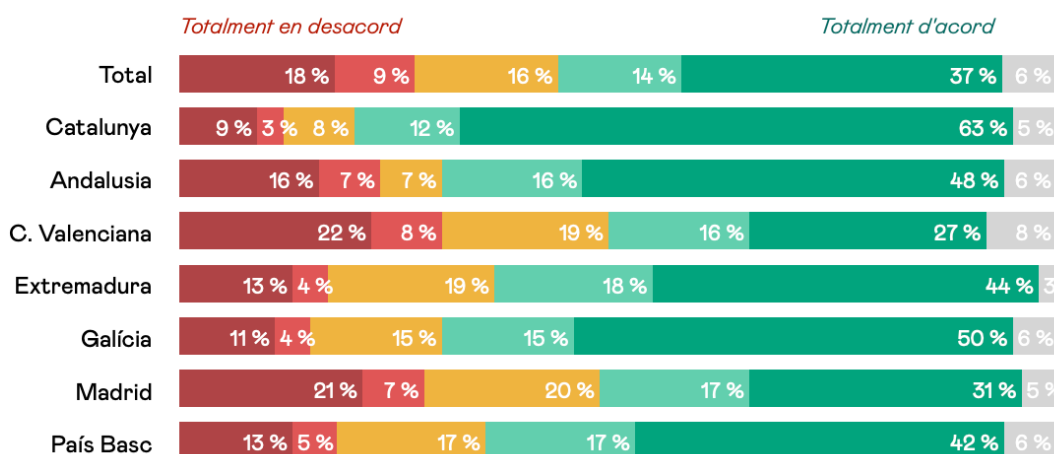

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

Per valorar la intensitat amb la qual els ciutadans viuen la identitat territorial, els preguntem sobre com se senten quan es refereixen a la identitat amb què s'identifiquen i analitzem si aquests sentiments varien d'acord amb el tipus d'identitat predominant (comunitat autònoma versus espanyola). Mesurar la intensitat de la identitat en l'opinió pública és important perquè pot ser un bon indicador tant de la *consciència de grup* associada a aquesta identitat com del seu grau de politització. Així, dividim la mostra estatal en dos grups: en un grup hi ha els individus que tenen un biaix envers la identitat amb la comunitat autònoma (valors 0 a 4 de l'escala d'identitat) i en l'altre grup els que tenen un biaix envers la identitat espanyola (valors 6 a 10 de l'escala).

Els gràfics 17 a 21 recullen els resultats per a aquests dos grups en la mostra estatal. El patró comú a tots ells és que els ciutadans amb identitats regionals viuen aquesta identitat amb més intensitat que els qui s'identifiquen més com a espanyols. Dit d'una altra manera, la consciència de grup (i, per tant, el comportament associat a aquesta pertinença) és molt més acusada entre els qui tenen més aferrament a la comunitat autònoma. Les dades són contundents: la majoria dels ciutadans que se senten més identificats amb la seva comunitat autònoma es mostren connectats amb les persones que comparteixen la seva identitat, diuen que se senten bé quan es refereixen al seu grup, que es prenen com un insult qualsevol crítica a la seva identitat o acostumen a referir-se al seu grup utilitzant la primera persona del plural («nosaltres»). En canvi, els individus que se senten més espanyols que de la comunitat autònoma no comparteixen majoritàriament cap de les qüestions plantejades en relació amb la seva identitat¹⁸.

Gràfic 17. Grau d'acord amb la frase «Quan parlo de [la meua identitat espanyola/el meu gentilici CA] acostumo a dir “nosaltres” en comptes d’“ells”». A Espanya i per comunitats autònomes
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

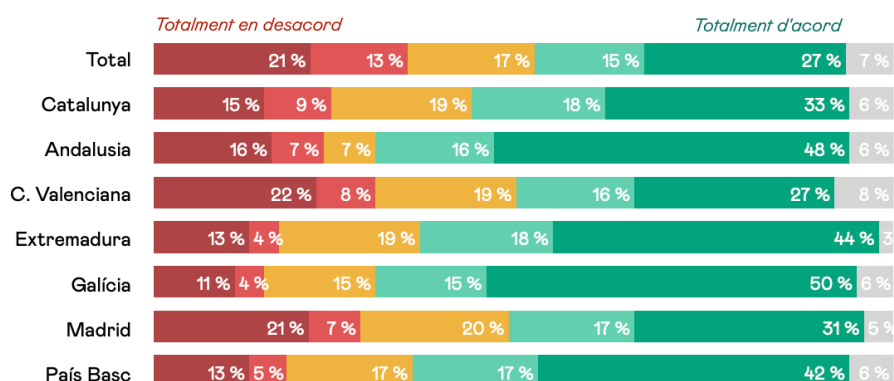
Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

18 Quan se seleccionen només els individus amb identitats més esbiaixades envers la comunitat autònoma (0/2 de l'escala) i envers Espanya (8/10 de l'escala), els resultats continuen essent els mateixos (resultats no mostrats).

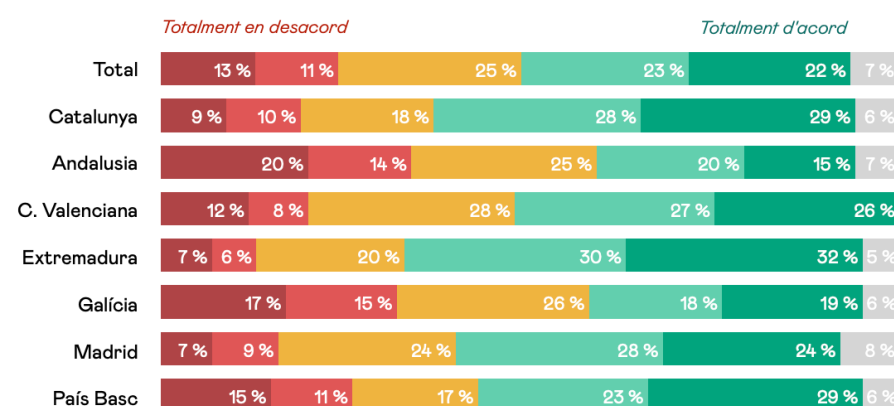
Gràfic 18.

Grau d'acord amb la frase "Quan la gent critica [la meva identitat espanyola/el meu gentilici CA], ho sento com un insult personal". A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%), 2021]

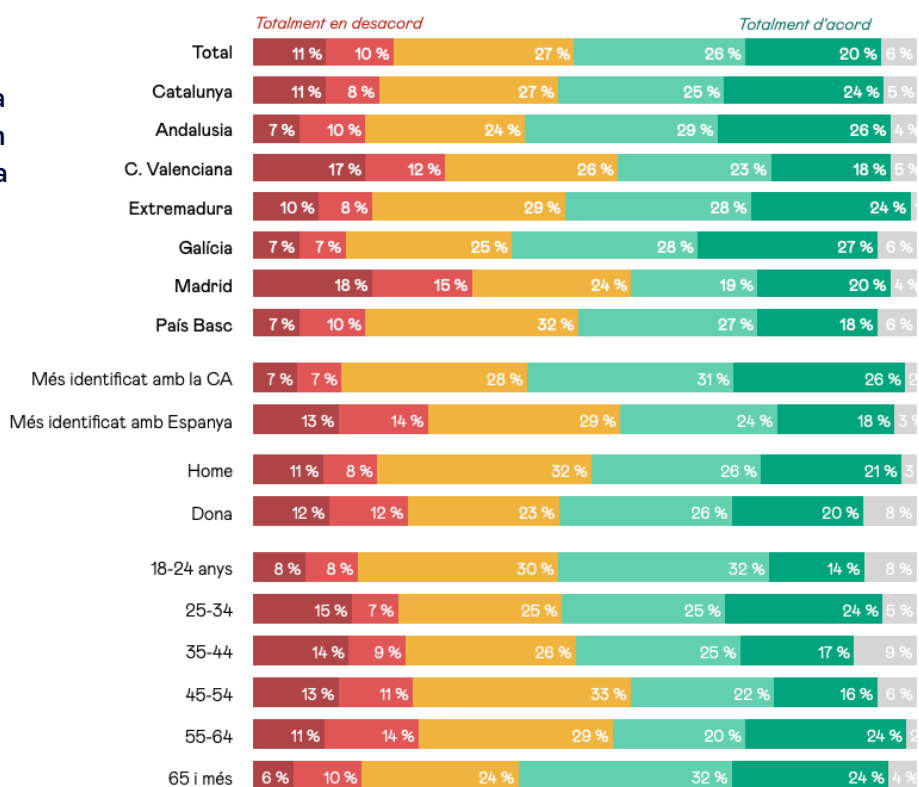
Gràfic 19.

Grau d'acord amb la frase "Tinc molt en comú amb la gent amb la que comparteixo [la meva identitat espanyola/el meu gentilici CA]". A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%), 2021]

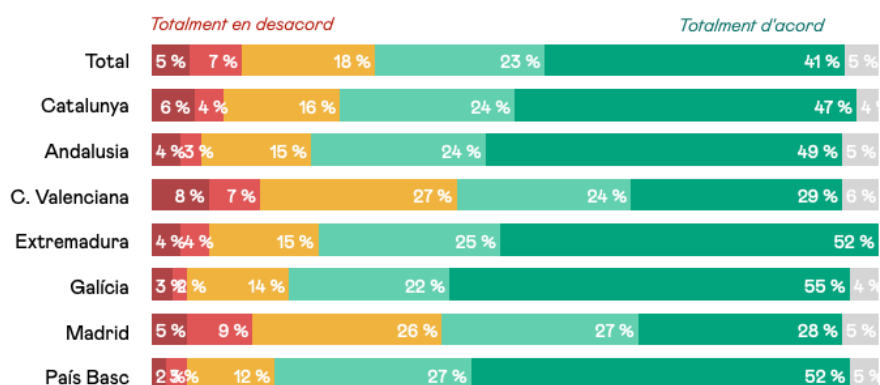

Gràfic 20.

Grau d'acord amb la frase "Quan conec algú que té la meva mateixa identitat, em sento connectat a aquesta persona". A Espanya i per comunitats autònomes [Distribució (%), 2021]

Gràfic 21.
Grau d'acord amb la frase
"Quan la gent parla bé de
[la meva identitat espanyola/
el meu gentilici CA], em sento
bé". A Espanya i per
comunitats autònomes
[Distribució (%), 2021]

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

Quan es du a terme la mateixa anàlisi per a cadascuna de les comunitats autònomes de la mostra, els resultats són molt semblants: en totes les comunitats autònomes els qui tenen un biaix envers la identitat amb la comunitat autònoma manifesten una consciència de grup més intensa¹⁹. Quan se seleccionen només els individus amb identitats més extremes, tant envers la regió (0/2 de l'escala) com envers Espanya (8/10 de l'escala), a Madrid i Andalusia desapareixen les diferències entre els individus que se senten més espanyols i els que se senten més de la regió. És a dir, en aquestes comunitats autònomes el tipus d'identitat (regional o espanyola) no comporta diferències en el sentiment de grup.

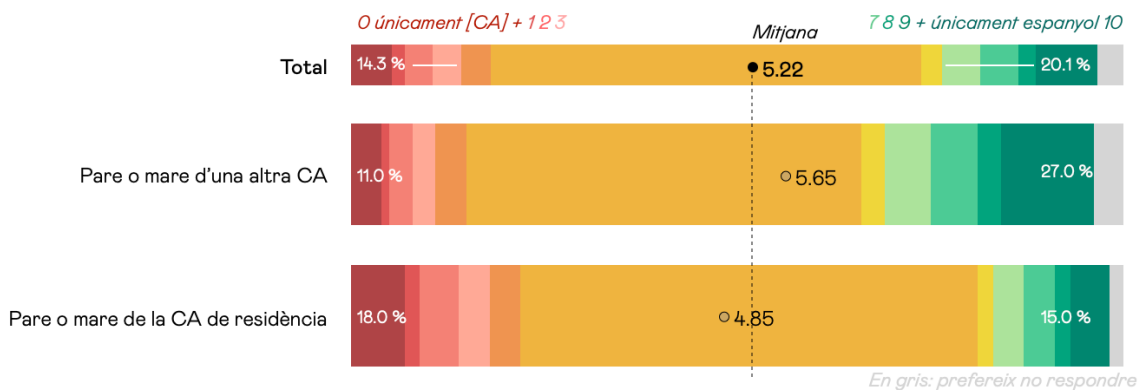
2.3 | Els determinants de la identitat territorial: l'origen familiar i el context social

A continuació, explorem dos elements que poden condicionar les identitats territorials: un és l'origen familiar i l'altre és el context social on es generen aquestes identitats.

El gràfic 22 presenta les dades d'identitat territorial per a la mostra d'Espanya d'acord amb la comunitat autònoma de procedència d'algun dels progenitors de l'entrevistat. Com es pot observar, els ciutadans que tenen un vincle familiar amb territoris diferents d'aquell on resideixen (a través de l'origen d'un dels progenitors) tendeixen a manifestar identitats més espanyoles que els qui no tenen cap vincle familiar directe amb una altra comunitat. Com més intens sigui el vincle amb altres comunitats, més gran és la diferència en la identitat territorial: els individus els pares dels quals han nascut a la comunitat on resideixen tenen una identitat lleugerament esbiaixada envers la comunitat (4,8), mentre que aquells els progenitors dels quals han nascut en altres comunitats autònomes tenen un biaix envers la identitat espanyola (6). Aquests resultats suggereixen que quan els individus estan més exposats (en aquest cas, per motius familiars) a la interacció amb ciutadans d'altres territoris és més probable que desenvolupin identitats menys identificades amb la comunitat.

¹⁹ Només hi ha una comunitat autònoma, Andalusia, on el sentiment de grup és semblant (no hi ha diferències significatives) entre els qui tenen una identitat regional i els qui tenen una identitat espanyola en dues dimensions: «sentir-se connectat a aquesta persona» i «sentir-se bé» amb la seva identitat.

Gràfic 22. Sentiment de pertinença i identitat territorial segons origen dels progenitors
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

A Catalunya, el grup de ciutadans amb pare i mare nascuts fora de la comunitat autònoma tenen una identitat mixta (la mitjana d'identitat és de 5,05), mentre que els qui només tenen un dels progenitors oriünd d'altres comunitats autònomes tenen identitats més esbiaixades envers la seva regió (3,80 de mitjana). Les identitats no s'han mantingut estables al llarg del temps a Catalunya, ja que han disminuït les identitats duals i des de 2012 han augmentat les identitats exclusives, és a dir, els qui només se senten catalans, per la qual cosa és possible que els qui tenen pares d'altres comunitats autònomes se sentin avui més catalans que en el passat²⁰.

Un segon element que pot moderar les identitats regionals té a veure amb el context social i, en concret, amb les percepcions sobre si la identitat territorial pròpia és predominant en el seu entorn o no ho és. En aquest sentit, s'ha fet un experiment en l'enquesta amb el qual s'analitza si les identitats dels ciutadans poden variar en funció de les creences que tinguin sobre com és de popular aquesta identitat entre la població de la seva comunitat autònoma. L'objectiu és comprovar si les persones són més o menys reticents a expressar la seva identitat en funció de com és de compartida aquesta identitat entre els seus conciutadans.

Així, en aquest experiment es demana a tots els enquestats que diguin, en primer lloc, quin creuen que és el percentatge de persones en la seva comunitat autònoma que se senten més identificades amb la seva regió que com a espanyoles. A continuació, els enquestats en el grup de tractament reben informació sobre la vertadera proporció de ciutadans de la comunitat autònoma que s'identifiquen més amb ella que com a espanyols. Als enquestats que són al grup de control no se'ls ofereix aquesta informació. Finalment, es pregunta a tots els enquestats sobre la seva identitat regional. S'espera que la identificació amb la comunitat autònoma augmenti entre aquells que infravaloraven el seu percentatge respecte de la proporció real en la població. I, al contrari, s'espera que la identificació amb la comunitat disminueixi entre els individus que sobrevaloraven el percentatge de ciutadans amb identitats més regionals que espanyoles.

20 Hi ha una relació, com cal esperar, entre les preferències pel model territorial i el lloc de naixement dels pares (els qui tenen els dos pares de fora són una mica menys proclius a donar suport a l'independentisme a Catalunya). Tot i així, gairebé un de cada tres catalans amb pares nascuts en altres regions dona suport a un model territorial que permeti la independència de les regions (un percentatge que augmenta fins a superar el cinquanta per cent entre els qui tenen un dels progenitors nascuts fora). A més, la identitat regional dels independentistes és intensa, fins i tot entre aquells que tenen els dos progenitors nascuts fora (mitjana de 2,8 en identitat) o entre els qui tenen un dels dos progenitors nascut en una altra regió (mitjana de 2 en identitat).

Els resultats d'aquest experiment indiquen que les identitats dels individus no varien segons com canvia la seva percepció que tenen de com és de popular la seva identitat en l'entorn. És a dir, les identitats no sembla que estiguin condicionades per les percepcions que tingui la ciutadania sobre l'entorn social en què es desenvolupen.

2.4 | Conclusions

L'estudi de la identitat a Espanya i en les comunitats autònomes reflecteix, en primer lloc, que els ciutadans identifiquen la llengua com el component més important per definir la identitat o la personalitat d'un individu. Si la llengua és el factor definitori de les identitats, i aquestes identitats marquen les actituds i els comportaments polítics dels ciutadans, aleshores la llengua es pot convertir en un factor important de mobilització. No hi ha diferències entre comunitats autònomes en la rellevància que s'atorga a la llengua com a element definitori de la identitat. Ni la classe social ni la comunitat autònoma de residència es consideren aspectes importants per definir-la.

En segon lloc, les identitats territorials més comunes, tant en el conjunt d'Espanya com en les comunitats autònomes, són les identitats duals (el qui se senten tan identificats amb la comunitat com amb Espanya). Aquest escenari pot ser més favorable des del punt de vista de la convivència i la cooperació entre territoris i entre individus que un context on predominessin les identitats exclusives de naturalesa oposada (identitats exclusives regionals enfront d'identitats exclusives estatals). Malgrat la preeminència de les identitats duals, hi ha diferències importants entre regions que els valors mitjans de la mostra estatal no capturen. Catalunya és el territori on la identificació amb la comunitat és més alta i la Comunitat Valenciana és la regió on els ciutadans mostren un biaix més elevat envers la identitat espanyola, seguida de la Comunitat de Madrid.

En tercer lloc, els ciutadans amb identitats espanyoles i els qui s'identifiquen més amb la comunitat viuen amb una intensitat diferent el sentiment de pertinença al territori. La consciència de grup és molt més acusada entre els qui tenen més aferrament a la comunitat. Aquest fet suggereix que es tracta d'una identitat més susceptible a la politització i amb més capacitat de mobilització col·lectiva.

Finalment, les identitats territorials es desenvolupen durant el procés de socialització, i en aquest procés la família hi té un paper fonamental. Això explica per què els individus amb pares nascuts a la comunitat autònoma s'identifiquen més amb la regió que aquells que tenen els pares nascuts fora de la comunitat autònoma. És possible que aquest resultat —la influència de la socialització familiar en la formació de les identitats— expliqui en part per què les identitats territorials individuals són resistents al context i no varien encara que canviïn les percepcions sobre com és de popular aquesta identitat entre els ciutadans de la regió.

3| Polarització afectiva i convivència territorial

Més amunt definíem la polarització ideològica com la distribució d'opinions sobre un tema determinat. La polarització afectiva, en canvi, fa referència als sentiments i mesura la distància entre el grau d'afecte que tenim envers les persones que pertanyen a grups amb els quals no ens identifiquem i el que tenim envers la gent que forma part del grup que sentim com a propi. Els grups es poden definir en funció de característiques individuals com la raça, l'ètnia, la religió, el partit polític al qual es vota o el territori on es resideix. L'aspecte de la polarització afectiva que més s'ha estudiat fins ara ha estat la polarització afectiva partidista, és a dir, la distància entre els sentiments que ens generen aquells que voten altres partits que no siguin el propi i els sentiments que tenim envers les persones que voten el nostre partit preferit.

Una de les novetats que aporta l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol és que mesura un altre tipus de polarització afectiva: la polarització afectiva territorial. Ho fa aplicant el mateix «termòmetre» de sentiments que s'utilitza per mesurar la polarització afectiva partidista, és a dir, preguntant als individus sobre el grau d'afecte (en una escala que va de 0 a 100) envers les persones que viuen en les diferents comunitats autònomes. Això permet calcular la distància (la polarització) entre els sentiments per la gent de la pròpia comunitat i els que es tenen per les persones d'altres comunitats autònomes.

L'estudi de la polarització afectiva entre territoris proporciona informació rellevant sobre un aspecte fonamental en l'articulació d'un sistema descentralitzat, com és la convivència interterritorial. Les comunitats autònomes participen col·lectivament i juntament amb el Govern central en el disseny, la legislació i la coordinació de les polítiques públiques a través dels òrgans de cooperació intergovernamental (com ha succeït amb el Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salut durant la coordinació de la resposta a la pandèmia per Covid-19). Un context on els ciutadans expressen valoracions molt negatives sobre els habitants d'altres territoris pot reflectir (i a la vegada intensificar) els problemes en la cooperació i entesa entre territoris. Les causes de la polarització afectiva territorial poden ser variades (rivalitats econòmiques, diferències etnolingüístiques, etc.) i no correspon a aquest informe indagar-les. Però els seus efectes potencials sobre l'articulació de polítiques i la cooperació entre regions justifiquen la necessitat d'aportar nova evidència empírica sobre l'estat d'aquesta polarització a Espanya.

3.1 | La polarització afectiva territorial i partidista

El gràfic 23 recull les actituds (des)favorables dels ciutadans de cada comunitat autònoma envers la resta. Dels resultats es poden destacar tres característiques. En primer lloc, reflecteixen que els sentiments no són extrems, ja que la majoria oscil·len, de mitjana, entre posicions moderades (40 i 60 punts). La polarització afectiva territorial és més gran en les regions on la distància entre la regió preferida i la regió menys preferida

és major, i això succeeix especialment a Extremadura, Andalusia i Galícia. No obstant això, les diferències entre territoris en el grau de polarització afectiva són petites.

En segon lloc, en tots els territoris els sentiments d'afecte més alts s'expressen envers els habitants de la regió pròpia, és a dir, es compleix la tendència a tenir actituds més positives per allò amb el que ens identifiquem. De tota manera, les intensitats d'afecte són una mica diferents entre regions (extremenys i gallecs, per exemple, són els que expressen més afecte envers els habitants de les seves comunitats).

En tercer lloc, la comunitat autònoma que menys afecte suscita entre els habitants d'altres regions és Catalunya. Excepte al País Basc, en la resta de territoris els habitants de Catalunya són, amb diferència, els que desperten menys afecte entre els seus conciutadans de la resta de l'Estat. El menor afecte dels habitants de Catalunya és envers els madrilenys.

Gràfic 23. Valoració encreuada d'habitants de cada CA. [2021]

CA de residència ↓	Andalusia	Catalunya	C. Valenciana	Extremadura	Galícia	Madrid	País Basc
Andalusia	76.7	41.6	53.4	65.5	64.0	58.5	50.9
Catalunya	59.0	71.9	58.8	53.6	59.0	50.4	64.3
C. Valenciana	64.8	46.3	70.3	61.5	63.3	55.5	54.0
Extremadura	68.7	34.7	51.6	75.8	65.2	59.1	46.3
Galícia	57.3	46.2	52.1	59.7	77.3	50.1	58.6
Madrid	65.8	45.2	53.7	63.8	62.9	68.4	55.9
País Basc	62.5	56.3	56.6	61.8	63.6	57.9	73.8

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

Una manera de posar en perspectiva aquests resultats és comparar-los amb els que es presenten en el gràfic 24, que resumeix els sentiments (en una escala de 0 a 100) envers els votants dels diferents partits segons la intenció de vot. Com es pot comprovar, els sentiments que tenim per aquells que comparteixen la nostra afiliació partidista respecte dels qui comparteixen les d'altres partits són molt més extrems. Mentre que en el termòmetre de sentiments territorials els valors més baixos (excepte a Extremadura) sobrepassen els 40 punts, són molts partits els votants dels quals reben una valoració per sota dels 10 punts per part dels qui donen suport a altres partits.

Gràfic 24.
Valoració encreuada
de votants de cada
partit per intenció
de vot. [2021]

	PSOE	PP	VOX	UP	ERC	Cs	PNV	Bildu	JxCAT	PDeCat
PSOE	72.7	25.8	5.4	45.9	28.0	25.8	28.2	15.1	15.4	15.9
PP	36.8	63.7	43.3	11.0	6.9	43.7	15.3	4.6	5.8	7.5
VOX	21.2	51.0	71.5	4.9	3.8	31.6	8.9	1.3	2.0	3.1
UP	58.1	16.1	2.9	75.8	50.3	17.7	36.7	35.5	23.6	24.4
ERC	40.1	10.6	4.8	46.0	76.4	9.6	49.0	48.3	52.3	42.3
Cs	41.8	48.7	23.0	14.1	7.9	63.4	21.9	6.8	7.7	7.3
PNV	43.4	12.8	2.2	36.0	30.7	8.7	66.5	39.7	28.1	26.3
Bildu	32.9	6.9	4.5	44.3	55.0	13.8	38.7	79.9	46.3	40.8
JxCAT	32.6	12.6	0.4	37.4	55.0	4.2	41.0	41.0	66.4	46.7
CUP	20.8	4.0	0.0	44.0	56.7	1.0	26.5	58.7	45.1	20.4
BNG	51.0	12.4	1.8	46.2	42.2	9.8	31.1	27.8	11.3	15.0
MP-Equo	57.6	25.7	7.4	55.9	36.4	24.5	30.2	21.2	17.7	17.0
Compromís	59.1	22.7	8.6	60.4	59.8	21.3	44.4	34.5	34.6	33.8
CC	52.0	48.7	43.7	53.7	17.0	55.0	50.3	20.3	40.3	50.3
PRC	50.0	50.0	20.0	25.0	12.5	22.5	12.5	0.0	0.0	0.0
TE	56.7	50.0	13.3	17.0	17.0	60.0	33.3	3.7	3.7	3.7
Altres	30.6	22.9	13.6	24.6	22.1	21.1	17.6	14.4	17.3	16.3
No votaria	35.6	33.9	20.9	24.4	18.4	31.7	22.0	15.0	15.7	14.3
No ho sap	44.5	37.7	20.0	31.4	24.7	36.3	26.7	17.7	17.6	17.2
No respon	44.3	32.3	22.4	27.6	23.0	37.3	31.8	17.6	19.9	19.1

Font: Dades de l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol sobre polarització i convivència 2021. En gris els valors de «No ho sap/No respon».

Finalment, el càlcul de la polarització afectiva partidista²¹ en cada territori a partir de les dades de l'enquesta ens indica en quines regions el sentiment envers els votants dels partits està més polaritzat. Com es pot apreciar a la Taula 2, les comunitats autònomes on la polarització partidista és més alta segons l'índex ponderat són Madrid, Extremadura i Andalusia. Les regions on la polarització partidista és més baixa són, per ordre, el País Basc, Catalunya i la Comunitat Valenciana.

Taula 2. Polarització afectiva partidista per comunitats autònomes

	Índex de polarització afectiva	Índex de polarització afectiva partidista (ponderat per vot)
Estat	2,08	2,22
Andalusia	2,08	2,26
Catalunya	2,10	2,08
Comunitat Valenciana	1,98	2,12
Extremadura	2,10	2,28
Galícia	1,97	2,15
Comunitat de Madrid	2,12	2,32
País Basc	2,11	2,07

21 L'índex de polarització afectiva partidista s'ha calculat segons Wagner, M. (2021). Affective polarization in multiparty systems. *Electoral Studies*, vol. 69, febrer, 102199. L'índex ponderat calcula l'índex de polarització afectiva tenint en compte el pes electoral de cada partit (en percentatge de vot) en aquella regió.

3.2 | Elements moderadors de la polarització territorial

Una qüestió fonamental per millorar la convivència és conèixer els factors que poden contribuir a disminuir la polarització afectiva entre grups. A l'Enquesta ICIP-EsadeEcPol hem desenvolupat un experiment per estudiar si la polarització afectiva entre ciutadans de diferents territoris disminueix quan se'ls informa sobre elements comuns i positius que comparteixen els dos grups. És a dir, tractem d'explorar si els sentiments de desafecte entre grups es redueixen quan s'emfatitzen positivament les similituds entre ells. Per fer-ho, hem agafat dos grups que, segons les dades de l'enquesta, manifesten sentiments de desafecte mutus: els ciutadans catalans i els ciutadans madrilenys.

L'experiment consisteix a exposar ciutadans d'un grup i de l'altre (que són els grups tractats) a un text breu que descriu el paper fonamental que tenen Catalunya i Madrid en el fet que Espanya ocupi el sisè lloc mundial en el rànquing de donacions de sang. És a dir, s'exposa als ciutadans catalans i als madrilenys a una característica comuna i compartida d'ambdós grups. A continuació, s'analitza si els individus exposats a aquesta informació mostren actituds més positives envers l'altre grup que aquells que no s'han exposat a la informació (el grup de control). Els resultats indiquen que les actituds dels individus envers l'altre grup no milloren significativament quan se'ls exposa a les similituds positives entre els dos grups.

3.3 | Conclusions

L'articulació d'un sistema descentralitzat com el que hi ha a Espanya està determinada en gran mesura per la convivència interterritorial, ja que els governs autonòmics participen conjuntament en el disseny, la legislació i la coordinació de les polítiques públiques a través dels òrgans de cooperació intergovernamental. Una manera de capturar l'estat d'aquesta convivència interterritorial és mesurar la polarització afectiva entre els ciutadans de diferents comunitats autònomes. Els resultats d'aquest mesurament són favorables, ja que reflecteixen que els sentiments d'afecte entre les persones de diferents territoris són, en general, neutrals o positius. A més, el grau de polarització és bastant més baix que el que reflecteixen les dades de polarització afectiva entre votants de diferents partits.

esade

EsadeEcPol - Center
for Economic Policy

ICIP
INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL
PER LA PAU

Annex:

Resultats complets de l'enquesta de polarització i convivència ICIP-EsadeEcPol 2021

Línia de recerca
POLARITZACIÓ
Dirigida per Sandra León

Fitxa tècnica

Univers:

població resident a Espanya de 16 anys endavant.

Mostreig:

aleatori estratificat polietàpic, assegurant representativitat per sexe, grups d'edat (10 anys) i les comunitats autònomes d'Andalusia, Catalunya, Comunitat Valenciana, Extremadura, Galícia, Madrid i País Basc.

Mida de mostres:

7.189 entrevistes, dividides en 1.500 per a la mostra del conjunt d'Espanya i mostres afegides de 800-806 entrevistes a les comunitats autònomes esmentades.

Marge d'error:

1%.

Treball de camp:

panell en línia; entre el 22 d'octubre i el 12 de novembre de 2021.

ÍNDEX

Gràfic	Títol	
	Confiança institucional	
1.	Quin grau de confiança et mereixen les institucions següents?	05
2.	Grau de confiança en el teu govern local	06
3.	Grau de confiança en el teu govern autonòmic	07
4.	Grau de confiança en el Govern central	08
5.	Grau de confiança en la Unió Europea	09
	Confiança social	
6.	Grau de confiança en la resta de la gent	10
	Organització territorial	
7.	Preferències per formes d'organització de l'Estat: grau d'autonomia de les CA	11
	Identitat territorial	
8.	Sentiment de pertinença i identitat territorial	12
9.	Sentiment de pertinença i identitat territorial segons l'origen dels progenitors	13
	Components de la identitat territorial	
10.	Grau d'acord amb la frase "Quan parlo de [la meva identitat espanyola/el meu gentilici CA], acostumo a dir "nosaltres" en comptes d'"ells"	14
11.	Grau d'acord amb la frase "Quan la gent critica [la meva identitat espanyola/el meu gentilici CA], ho sento com un insult personal"	15
12.	Grau d'acord amb la frase "Tinc molt en comú amb la gent amb qui comparteix [la meva identitat espanyola/el meu gentilici CA]"	16
13.	Grau d'acord amb la frase "Quan conec algú que té la meva mateixa identitat, em sento connectat a aquesta persona"	17
14.	Grau d'acord amb la frase "Quan la gent parla bé de [la meva identitat espanyola/el meu gentilici CA], em sento bé"	18
	Escala ideològica	
15.	Escala d'autoubicació ideològica	19
	Desacord en converses de política	
16.	Desacord amb les persones amb qui es parla de política	20
	Valoració dels partits	
17.	Valoració mitjana dels votants de cada partit	21
18.	Valoració encreuada de votants de cada partit per intenció de vot	22
19.	Valoració mitjana de votants de cada partit per ideologia	23
	Impostos	
20.	Pagar menys impostos vs. millorar els serveis públics	27
21.	Pagar menys impostos vs. millorar els serveis públics per nivell d'ingressos	27
	Immigració	
22.	Immigrants mantenint la cultura d'origen vs. adaptant-se a la nova	28
23.	Immigrants mantenint la cultura d'origen vs. adaptant-se per nivell d'ingressos	28

ÍNDEX

Gràfic	Títol	
	Sanitat	
24.	Sanitat més ben gestionada per administracions públiques vs. empreses	29
25.	Sanitat més ben gestionada per administracions públiques vs. empreses. Distribució per nivell d'ingressos	29
	Acord amb posicions específiques	
26.	Grau d'acord amb "els impostos són un mitjà per redistribuir la riquesa en la societat"	30
27.	Grau d'acord amb "la forma com es va dur a terme la transició de la democràcia és motiu d'orgull"	31
28.	Grau d'acord amb "el sistema fiscal hauria de gravar les regions més riques per transferir recursos a les pobres"	32
29.	Grau d'acord amb "cal sancionar les empreses que paguen menys a les dones per la mateixa feina"	33
30.	Grau d'acord amb "promoure que els llocs de treball els ocupin les persones que se'ls mereixin sense discriminació de gènere"	34
31.	Grau d'acord amb "s'hauria de permetre a persones transgènere canviar el sexe que figura en els seus carnets"	35
32.	Grau d'acord amb "a les persones que es vesteixen i viuen d'acord amb un gènere diferent d'aquell amb què van néixer, la sanitat pública els hauria de garantir la cirurgia"	36
	Aspectes que són importants en la identitat d'altres persones	
33.	Importància de la religió a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona	37
34.	Importància de la ciutadania a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona	38
35.	Importància de la llengua a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona	39
36.	Importància del gènere a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona	40
37.	Importància de la classe social a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona	41
38.	Importància de la comunitat autònoma a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona	42
	Convivència en el municipi/barri	
39.	Qualificació de la convivència en el propi municipi/barri	43
	Convivència en la comunitat autònoma	
40.	Qualificació de la convivència en la pròpia comunitat autònoma	44
	Convivència a Espanya	
41.	Qualificació de la convivència a Espanya	45
	Independència de Catalunya i el País Basc	
42.	Grau d'acord de l'entorn amb la independència [de Catalunya/del País Basc]	46
	Relacions Catalunya i Espanya	
43.	Sobre l'actual situació de les relacions entre Catalunya i Espanya	47
	Conversa sobre la independència	
44.	Disposició a discutir sobre el tema de la independència [de Catalunya/del País Basc] segons els interlocutors	48
45.	Grau d'acord de l'entorn amb posicions pròpies sobre la independència [de Catalunya/del País Basc]	49

Confiança institucional

Gràfic 1

Quin grau de confiança et mereixen les institucions següents

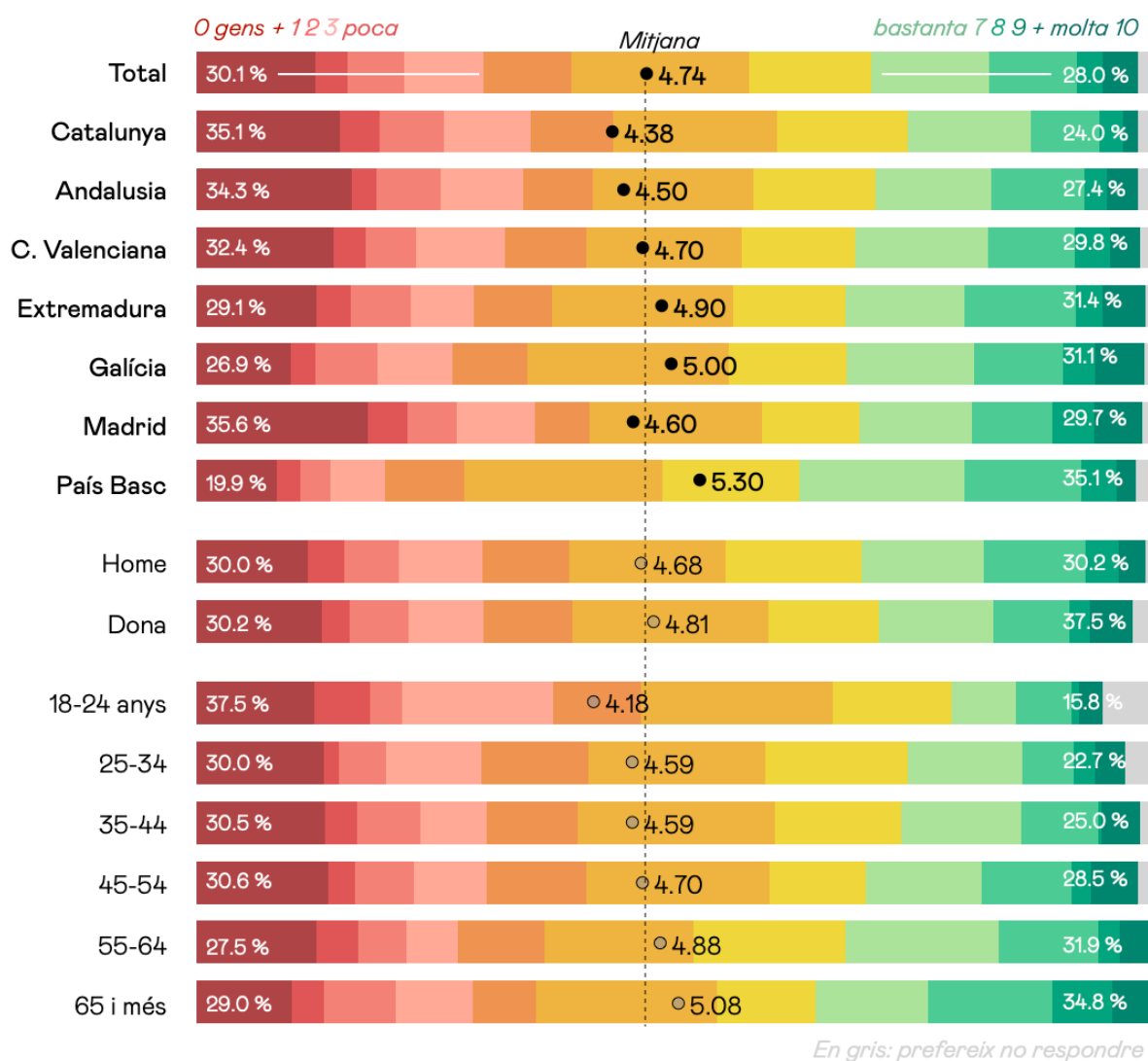
[%, Catalunya, 2021]

	Govern local	Govern CA	Govern central	UE
0 Gens de confiança	15.2	19.4	26.0	10.9
1	4.1	2.7	5.6	4.6
2	6.7	7.6	9.3	5.6
3	9.1	8.6	11.2	10.6
4	8.6	8.7	10.2	11.6
5	17.2	17.3	15.4	20.8
6	13.7	14.1	9.0	11.9
7	12.9	11.7	7.2	10.7
8	7.1	5.1	3.9	8.8
9	2.5	2.4	0.6	1.9
10 Molta confiança	1.5	1.1	0.7	1.2
Prefereix no respondre	1.5	1.4	0.9	1.4

Gràfic 2

Grau de confiança en el teu govern local

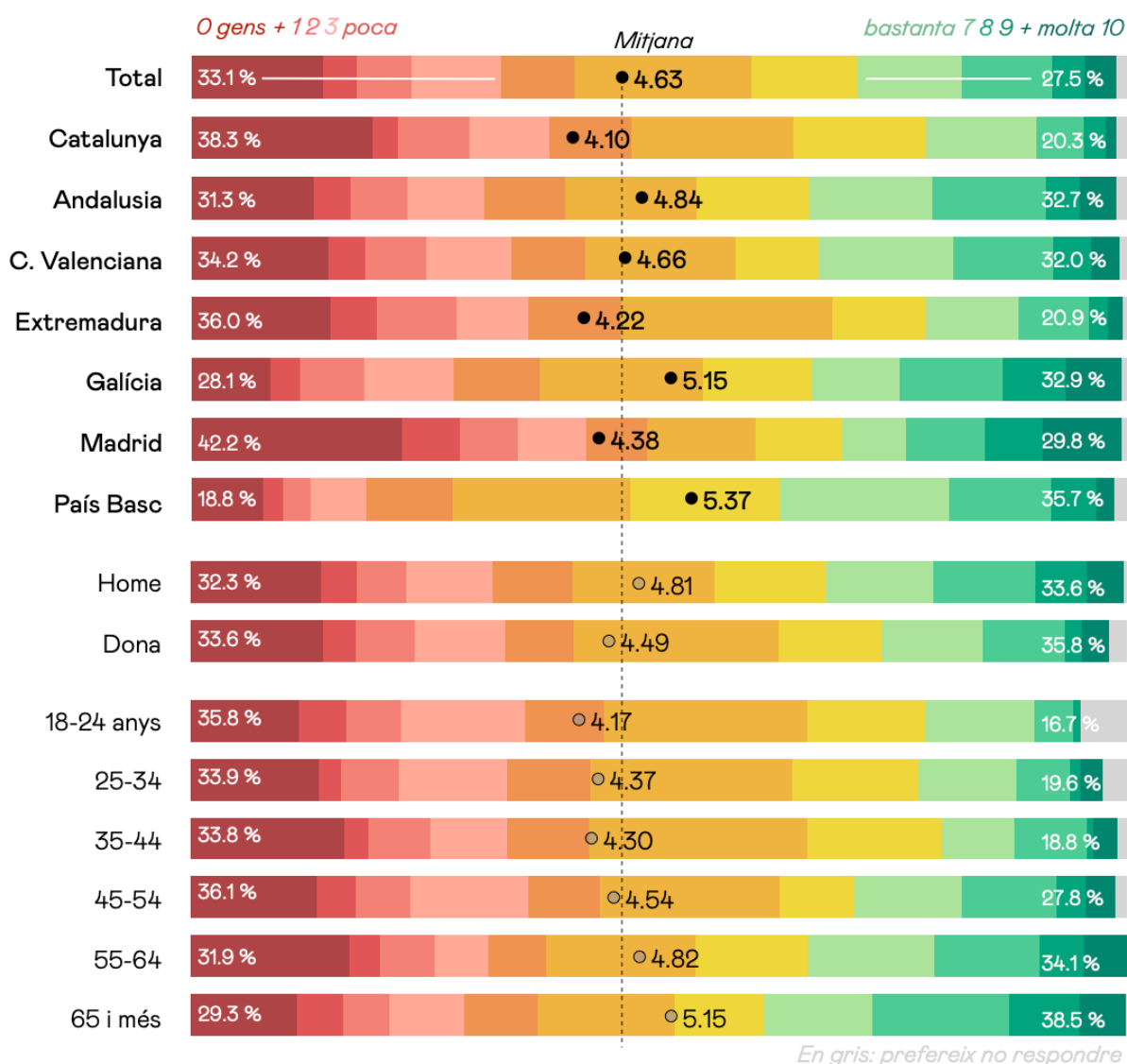
[Distribució (%) i confiança mitjana, 2021]

Gràfic 3

Grau de confiança en el teu govern autonòmic

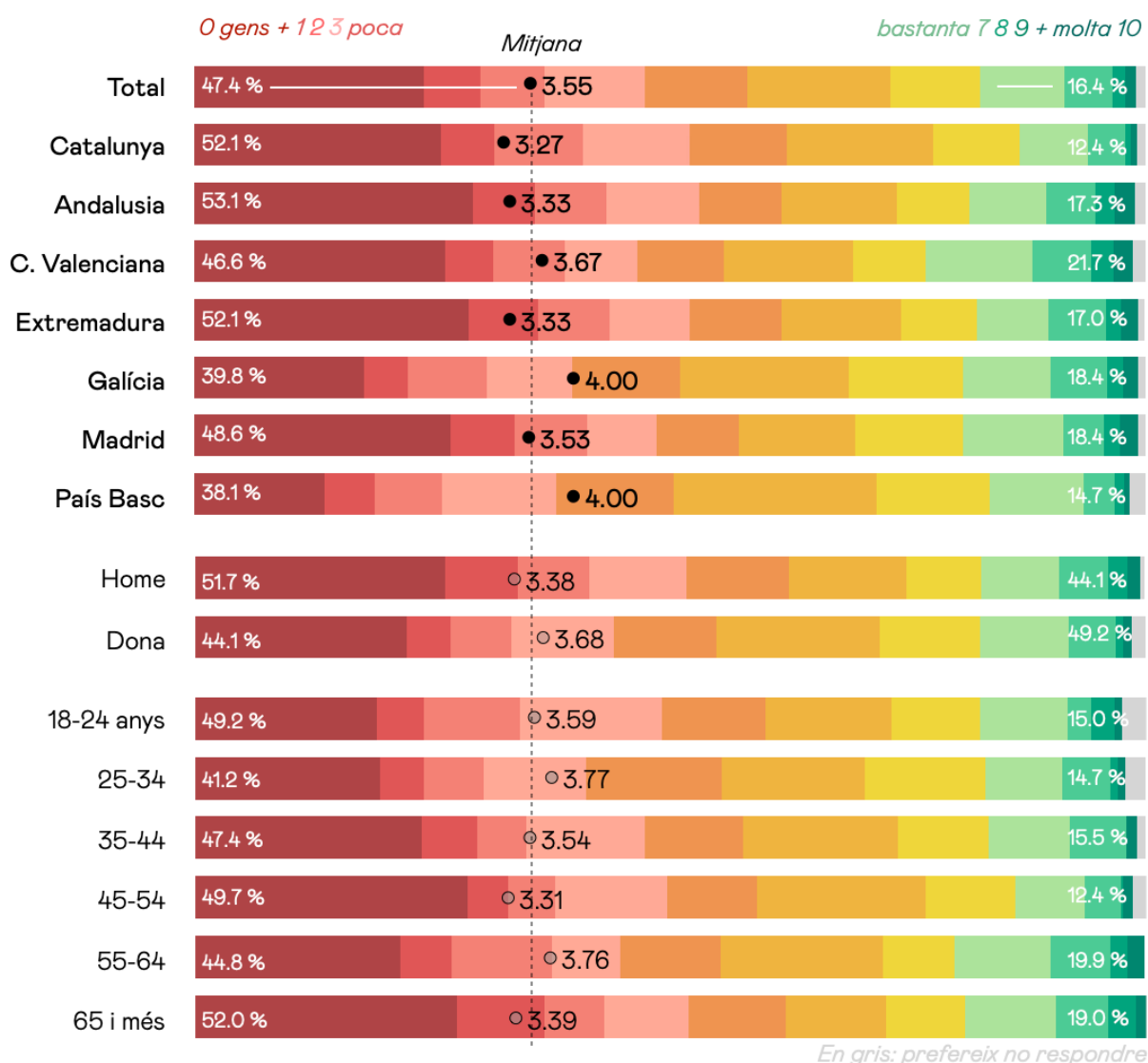
[Distribució (%) i confiança mitjana, 2021]

Gràfic 4

Grau de confiança en el Govern central

[Distribució (%) i confiança mitjana, 2021]

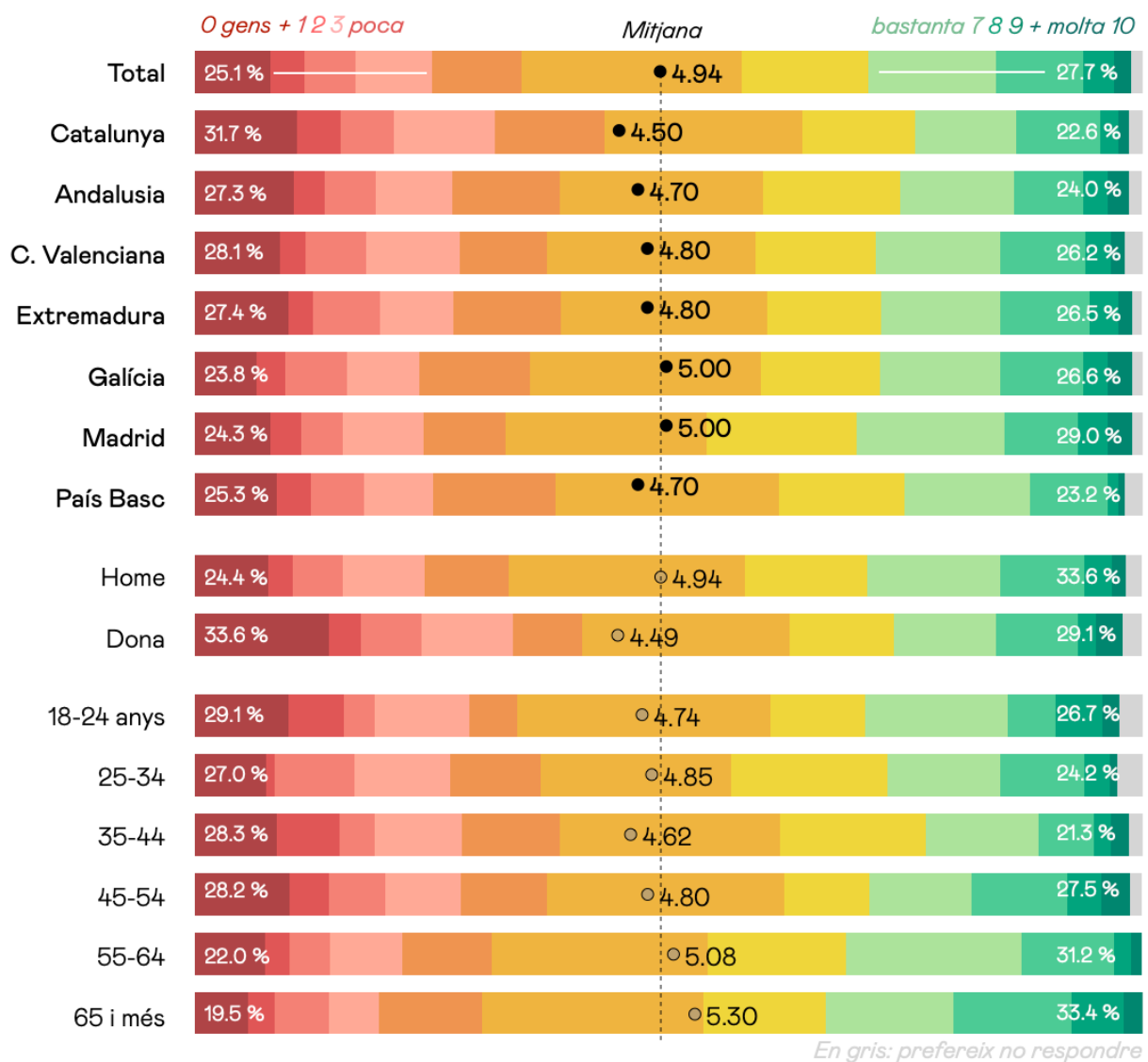

Gràfic 5

Grau de confiança en la Unió Europea

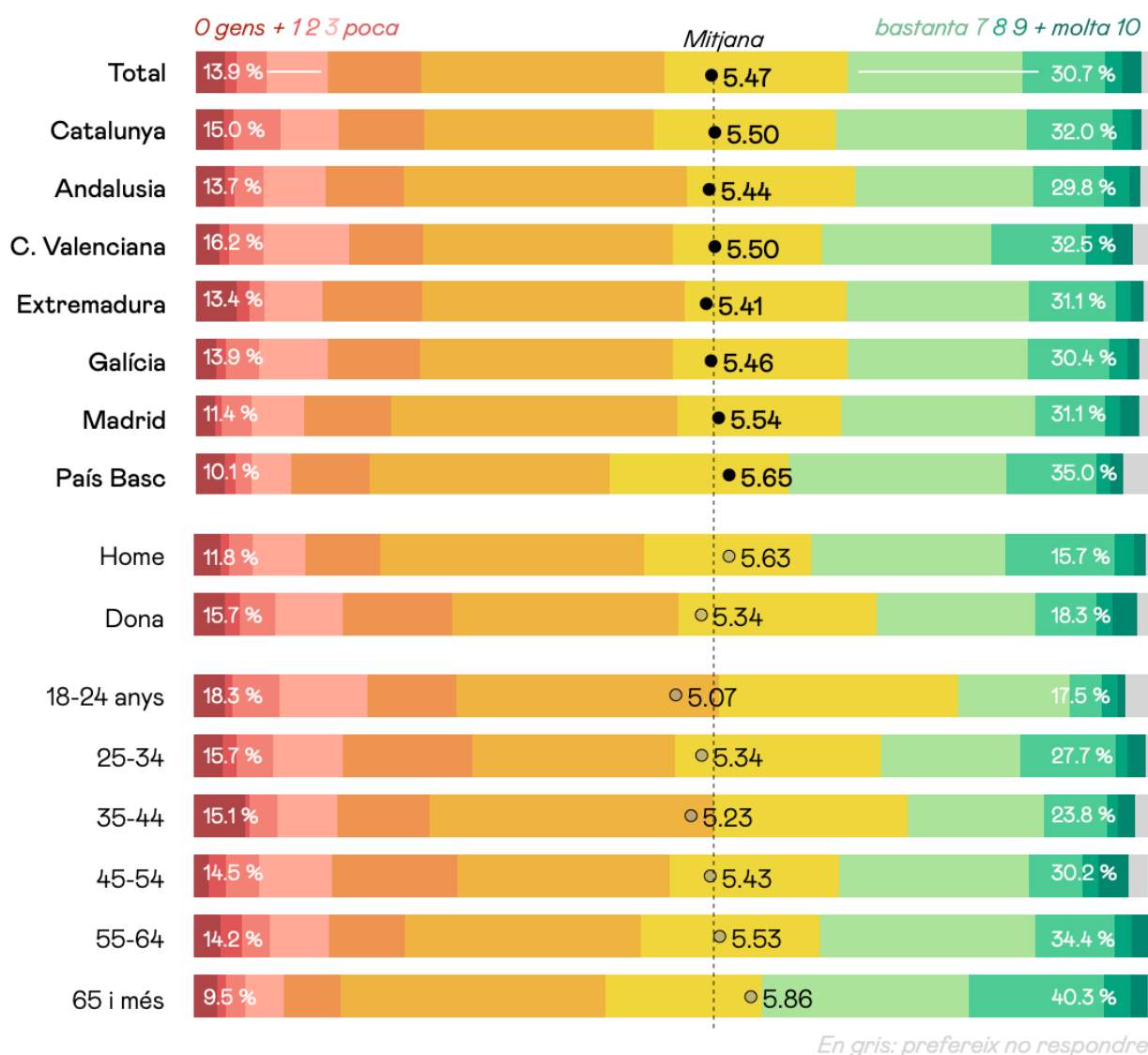
[Distribució (%) i confiança mitjana, 2021]

Confiança social

Gràfic 6

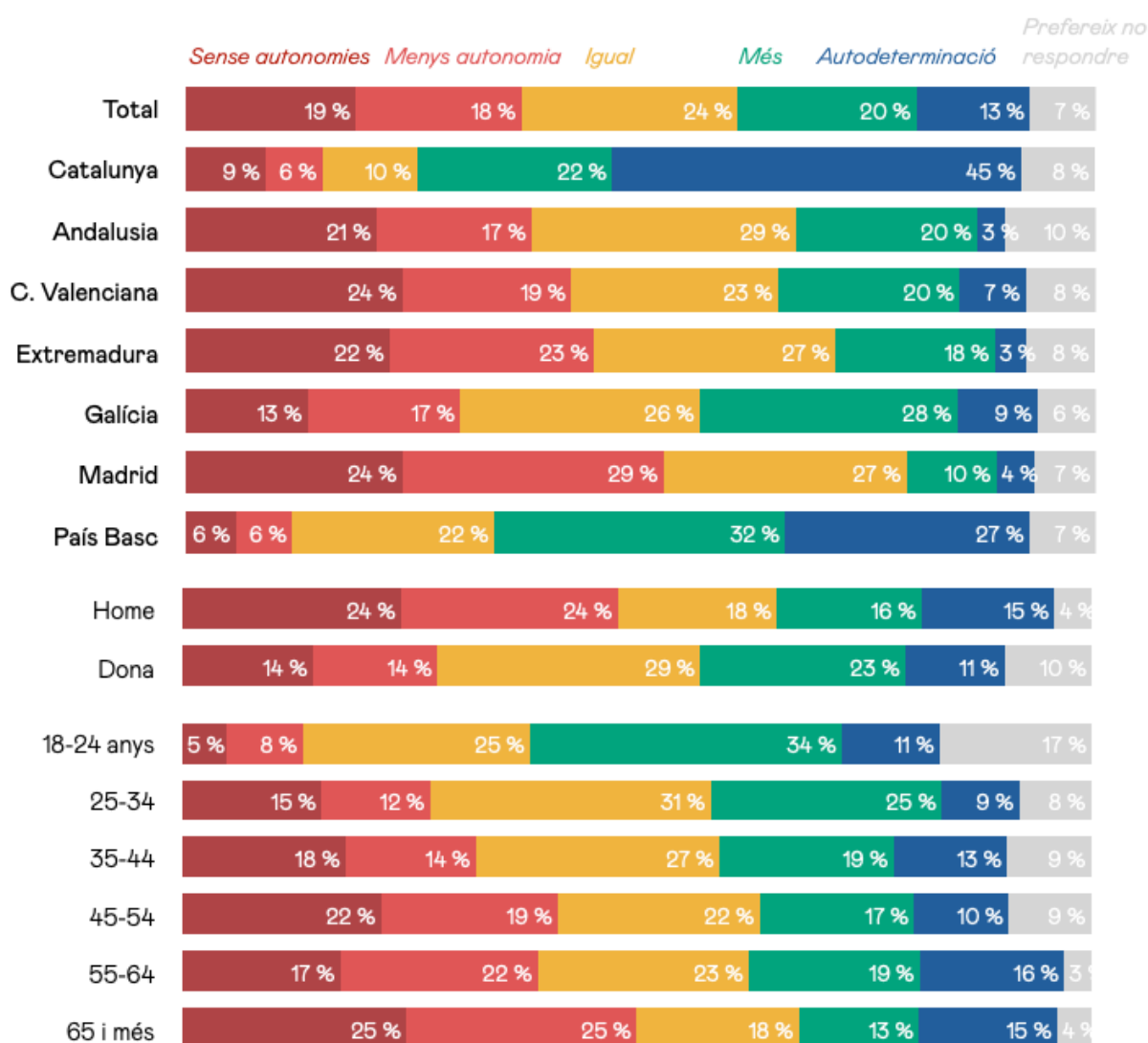
Grau de confiança en la resta de la gent
[Distribució (%) i confiança mitjana, 2021]

Organització territorial

Gràfic 7

Preferències per formes d'organització de l'Estat:
 grau d'autonomia de les CA [2021]

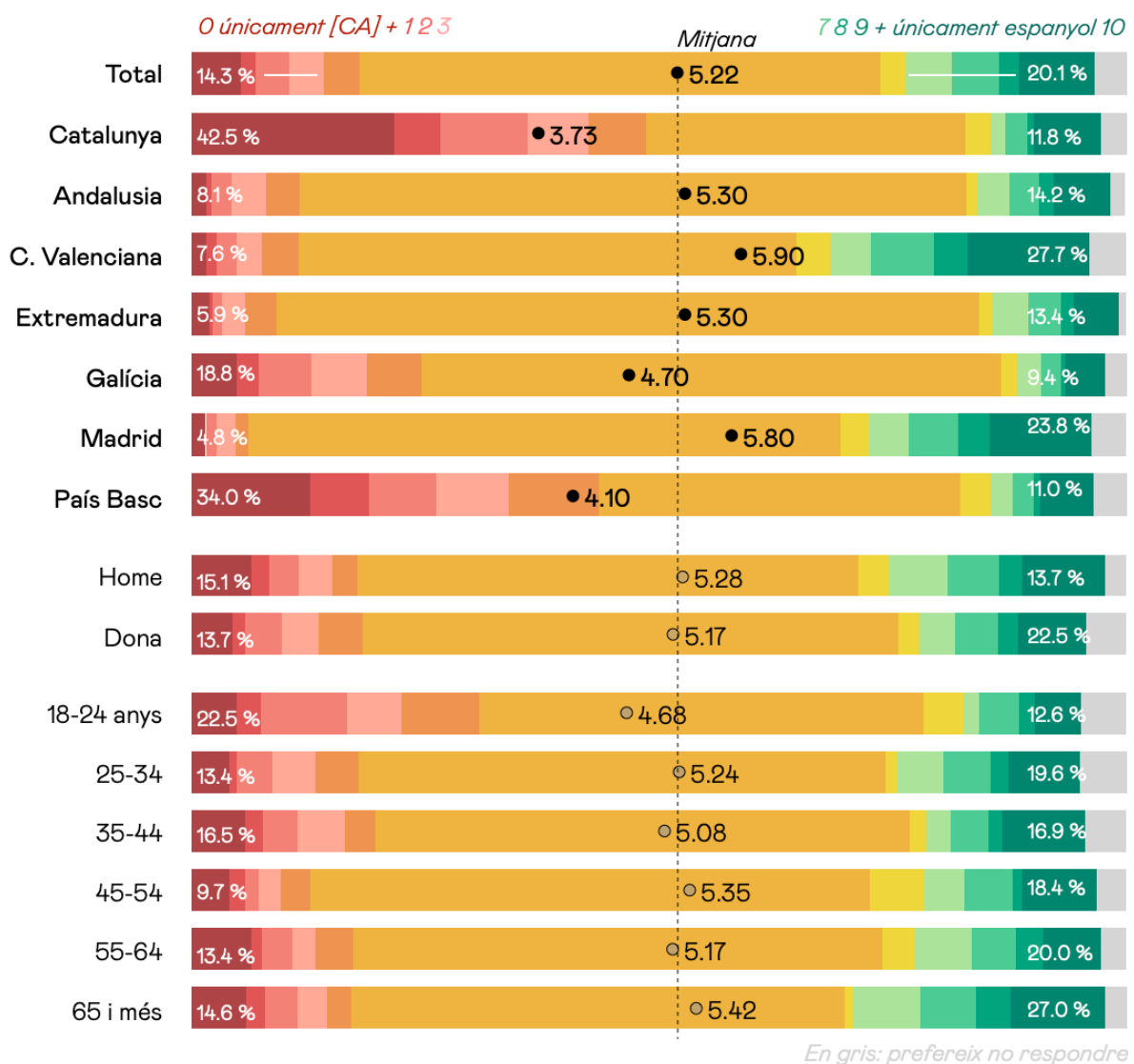

Identitat territorial

Gràfic 8

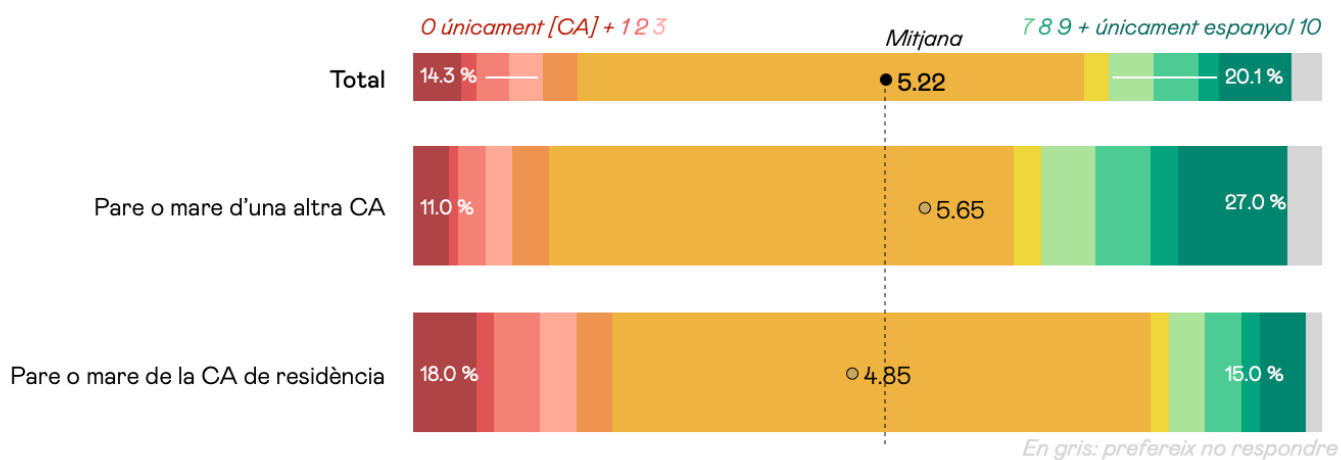
Sentiment de pertinença i identitat territorial

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 9

Sentiment de pertinença i identitat territorial segons l'origen dels progenitors [Distribució (%) i mitjana, 2021]

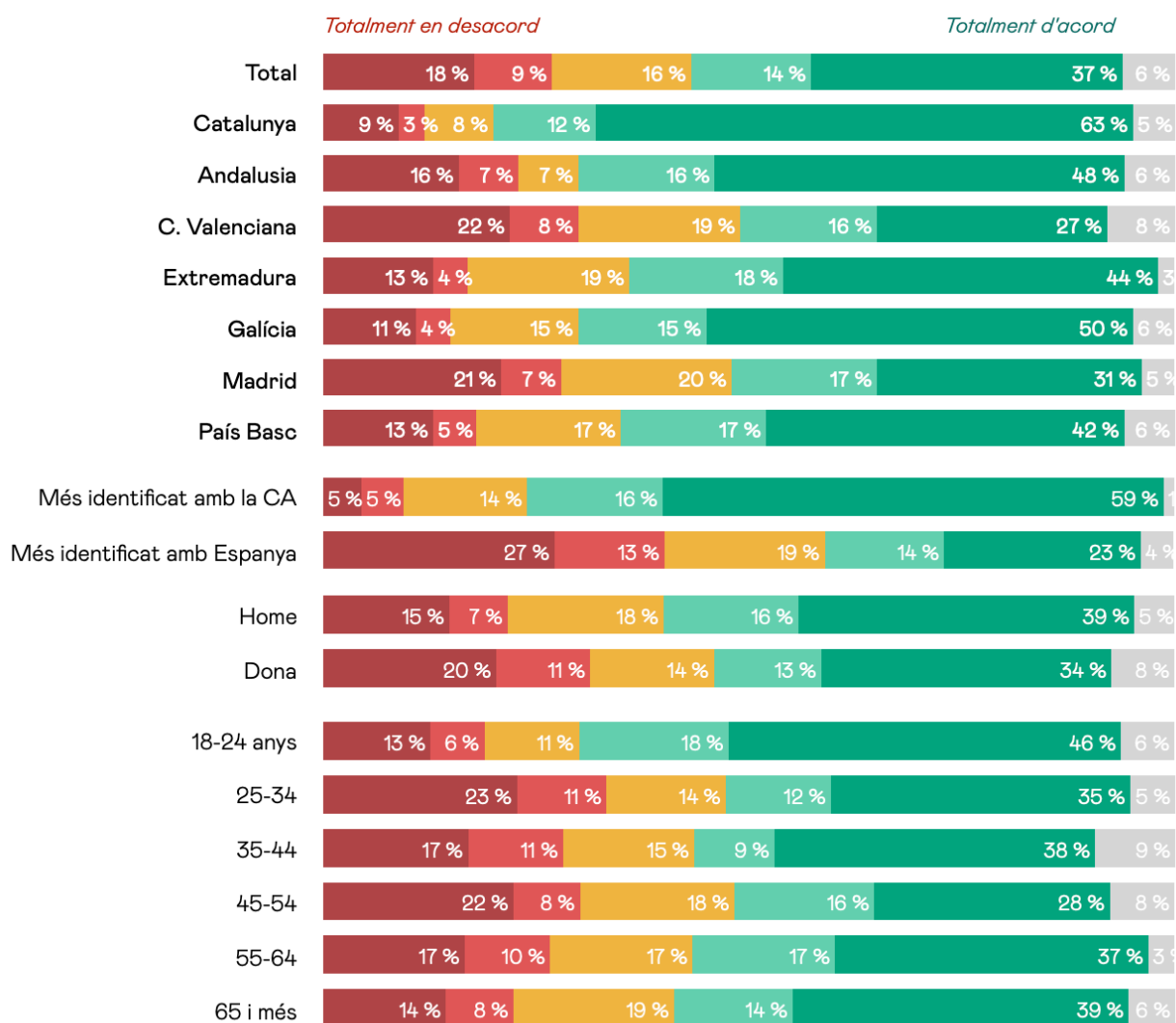

Components de la identitat territorial

Gràfic 10

Grau d'acord amb la frase "Quan parlo de [la meva identitat espanyola/el meu gentilici CA], acostumo a dir "nosaltres" en comptes d'"ells" "

[Distribució (%), 2021]

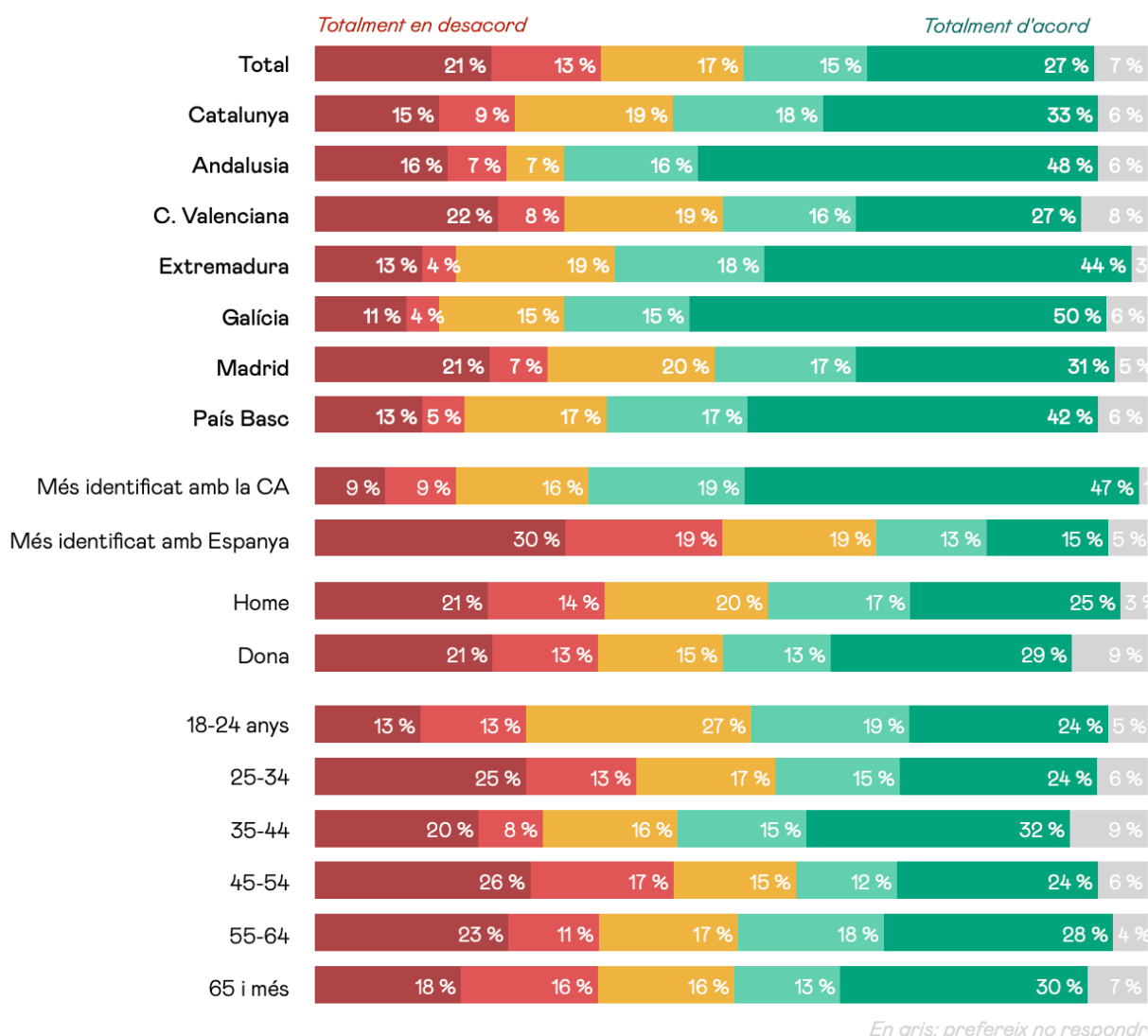

En gris: prefereix no respondre

Gràfic 11

Grau d'acord amb la frase "Quan la gent critica [la meva identitat espanyola/ el meu gentilici CA], ho sento com un insult personal"

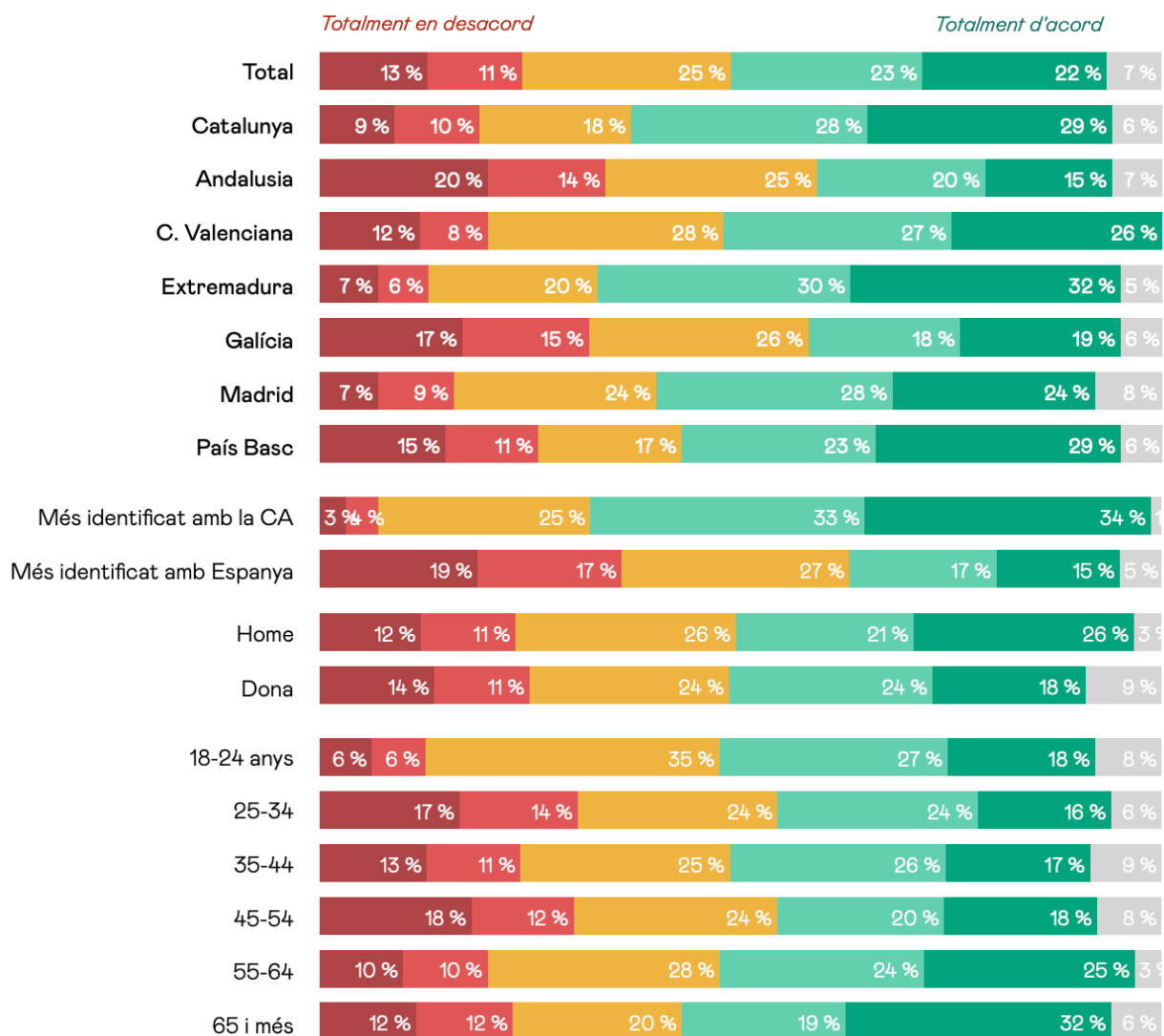
[Distribució (%), 2021]

Gràfic 12

Grau d'acord amb la frase "Tinc molt en comú amb la gent amb qui comparteixo [la meua identitat espanyola/el meu gentilici CA]"

[Distribució (%), 2021]

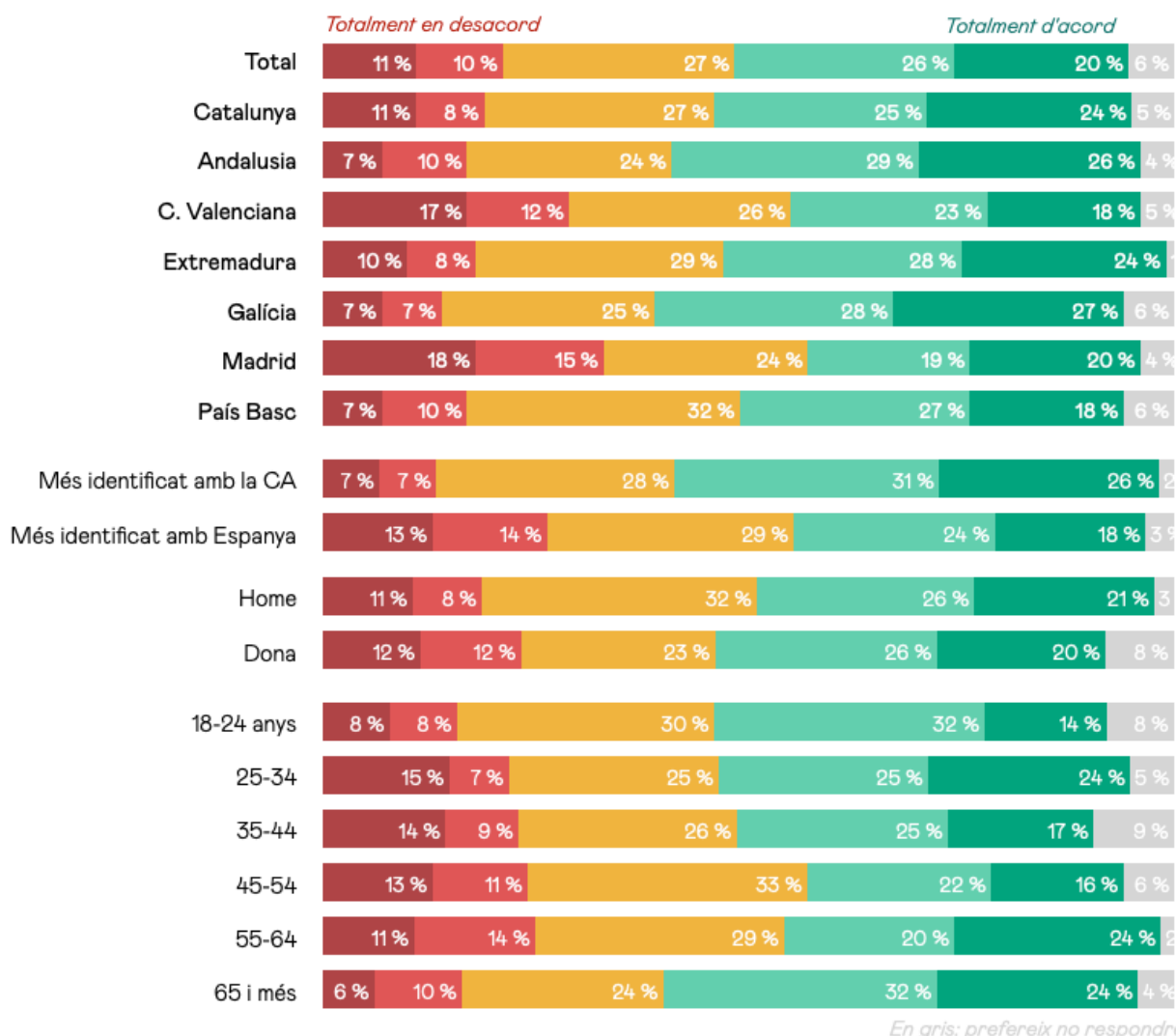

Gràfic 13

Grau d'acord amb la frase "Quan conec algú que té la meva mateixa identitat, em sento connectat a aquesta persona"

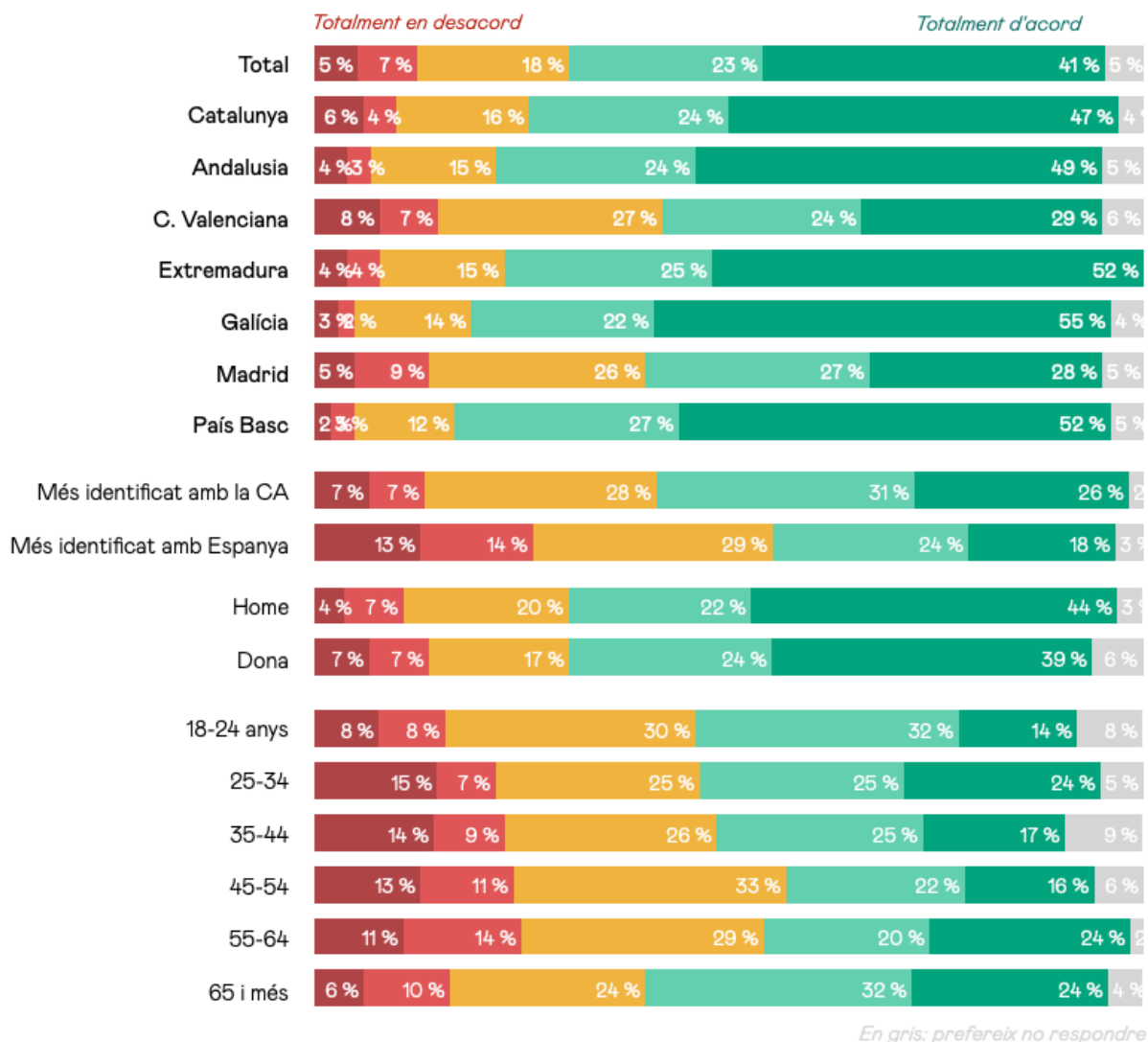
[Distribució (%), 2021]

Gràfic 14

Grau d'acord amb la frase "Quan la gent parla bé de [la meva identitat espanyola/meu gentilici CA], em sento bé"

[Distribució (%), 2021]

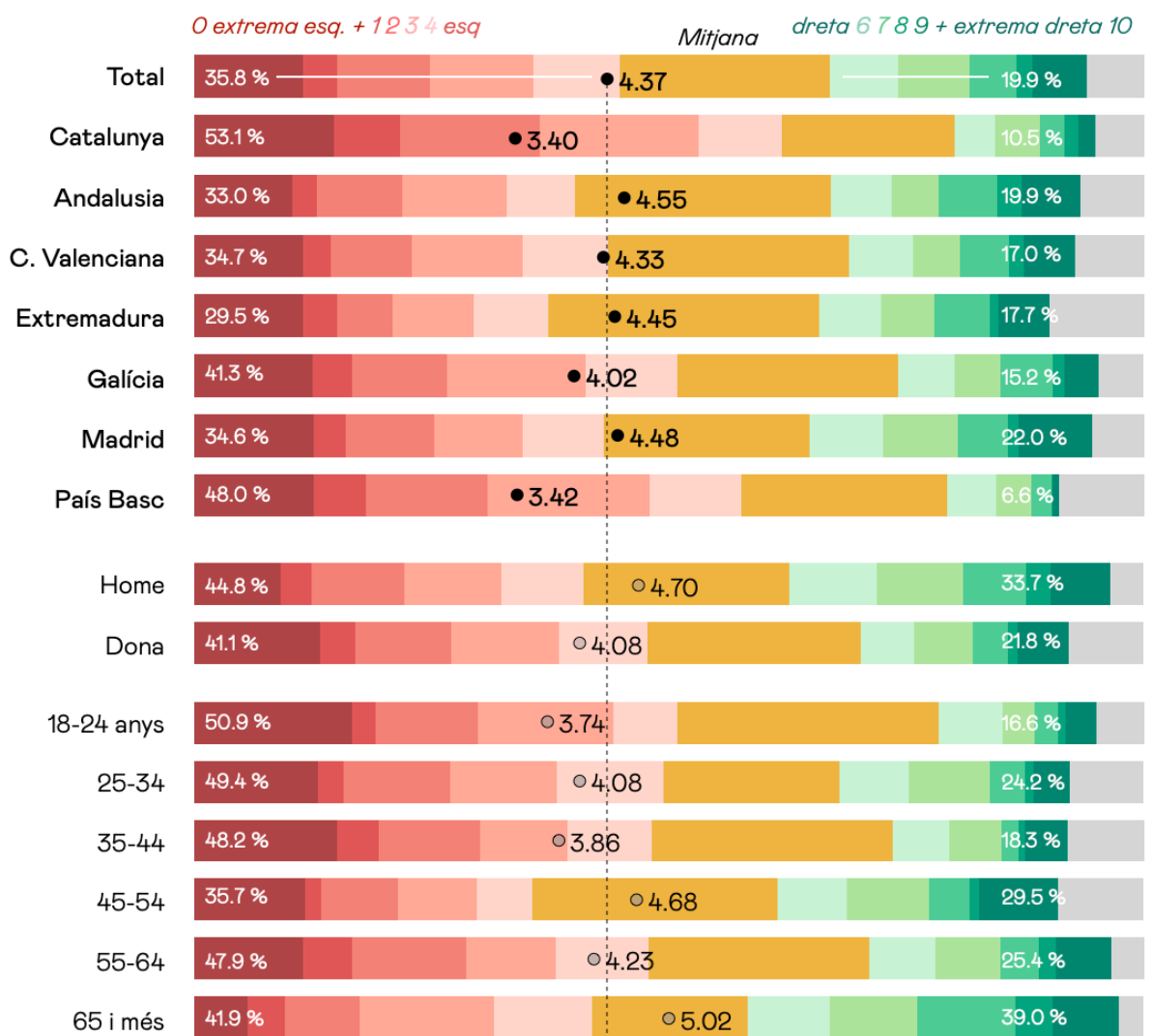

Escales ideològiques

Gràfic 15

Escales d'autoubicació ideològica

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

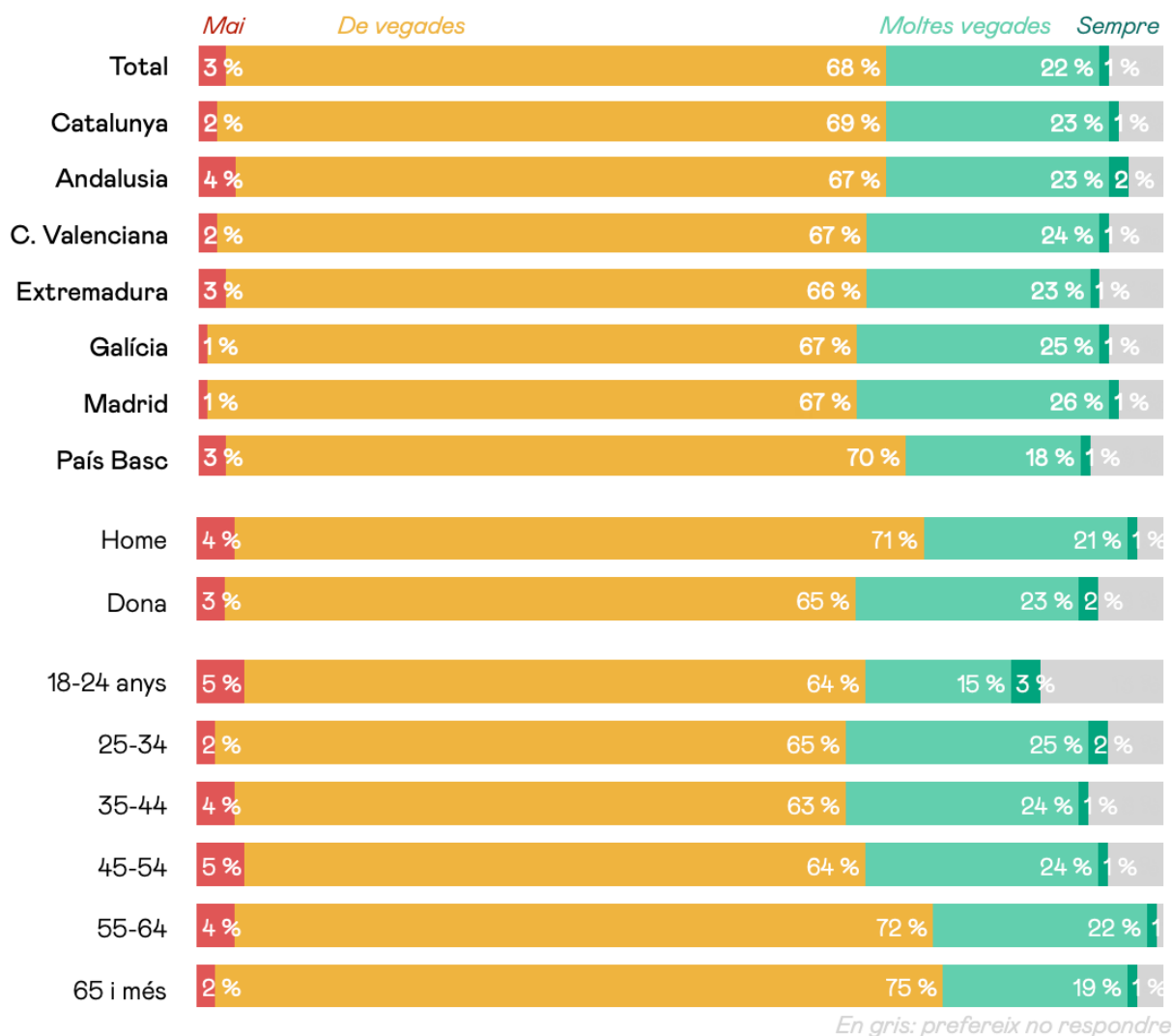
En gris: prefereix no respondre

Desacord en converses de política

Gràfic 16

Desacord amb les persones amb qui es parla de política

[Distribució (%), 2021]

Valoració dels partits

Gràfic 17

Valoració mitjana dels votants de cada partit [2021]

	PSOE	PP	VOX	UP	ERC	Cs	PNV	Bildu	JxCAT	PDeCat
Total	45.9	35.4	22.6	33.4	25.6	30.4	25.6	17.7	16.9	16.1
Home	45.0	38.1	28.3	31.3	24.5	31.7	27.1	17.0	16.0	15.4
Dona	46.7	32.9	17.7	35.3	26.5	29.3	24.2	18.2	17.7	16.7
18-24 anys	39.9	28.1	17.4	34.6	28.9	28.5	22.0	20.7	21.7	20.5
25-34 anys	44.5	30.2	14.8	36.8	25.0	27.0	19.7	17.5	14.4	13.9
35-44 anys	46.1	31.8	21.0	38.3	27.0	31.0	25.2	19.3	19.3	18.3
45-54 anys	45.5	38.3	25.2	28.4	20.6	33.0	23.8	13.6	14.1	12.7
55-64 anys	49.5	36.9	22.8	35.6	28.7	31.0	30.6	18.9	17.3	16.7
65 i més	46.2	40.2	28.8	29.4	25.0	30.4	28.2	17.9	17.2	16.8
0 Esquerra	53.8	13.8	3.5	56.6	43.9	15.4	29.9	32.5	26.3	20.4
1	54.1	17.1	2.5	63.2	55.1	16.8	37.7	39.6	28.5	26.2
2	57.3	17.2	3.0	56.2	46.7	18.6	36.2	30.2	26.9	25.6
3	57.6	22.4	5.5	49.5	37.1	21.9	32.3	24.5	22.8	21.2
4	56.3	29.8	11.7	37.0	27.1	30.5	30.4	17.1	19.1	18.6
5	41.1	39.9	25.7	25.0	17.4	38.2	24.0	13.5	14.8	15.1
6	40.5	53.0	34.4	15.9	11.0	45.7	19.6	8.9	10.0	11.0
7	37.4	56.9	41.5	11.7	9.5	44.2	20.2	6.1	7.7	9.5
8	28.9	57.2	53.9	6.7	4.8	38.4	11.5	1.4	3.4	4.4
9	27.4	56.7	56.8	3.4	2.0	40.8	14.6	0.8	0.9	5.1
10 Dreta	23.8	64.1	70.3	4.5	2.6	32.2	6.4	1.4	2.6	3.0

Gràfic 18

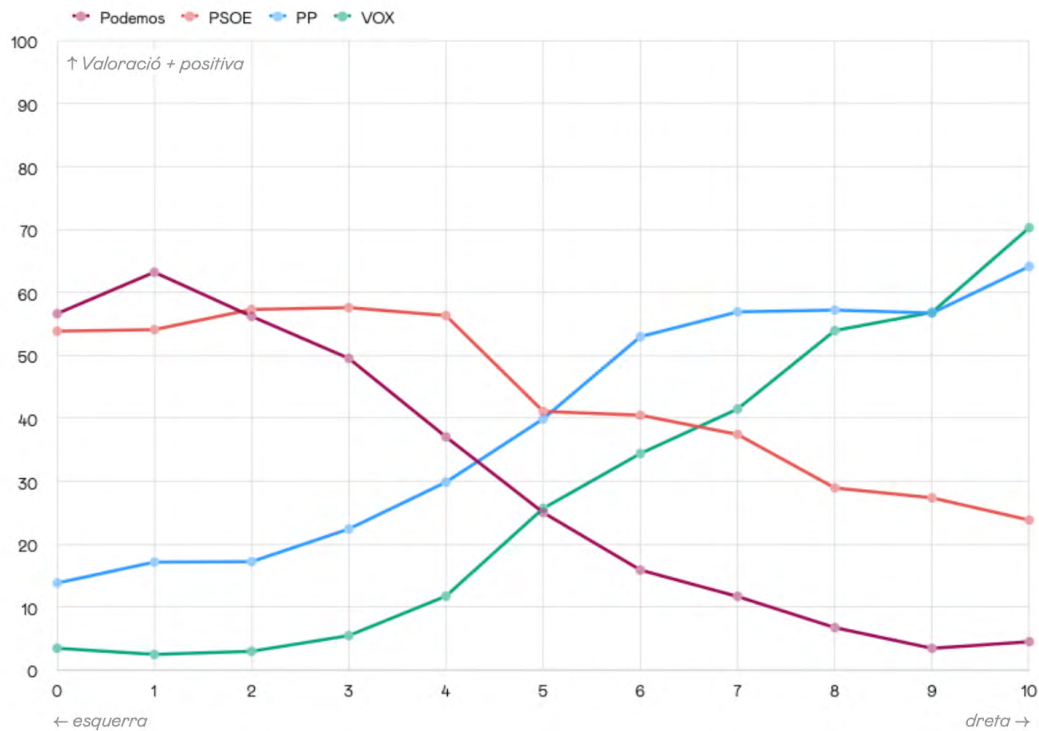
Valoració encreuada de votants de cada partit per intenció de vot
[2021]

	PSOE	PP	VOX	UP	ERC	Cs	PNV	Bildu	JxCAT	PDeCat
PSOE	72.7	25.8	5.4	45.9	28.0	25.8	28.2	15.1	15.4	15.9
PP	36.8	63.7	43.3	11.0	6.9	43.7	15.3	4.6	5.8	7.5
VOX	21.2	51.0	71.5	4.9	3.8	31.6	8.9	1.3	2.0	3.1
UP	58.1	16.1	2.9	75.8	50.3	17.7	36.7	35.5	23.6	24.4
ERC	40.1	10.6	4.8	46.0	76.4	9.6	49.0	48.3	52.3	42.3
Cs	41.8	48.7	23.0	14.1	7.9	63.4	21.9	6.8	7.7	7.3
PNV	43.4	12.8	2.2	36.0	30.7	8.7	66.5	39.7	28.1	26.3
Bildu	32.9	6.9	4.5	44.3	55.0	13.8	38.7	79.9	46.3	40.8
JxCAT	32.6	12.6	0.4	37.4	55.0	4.2	41.0	41.0	66.4	46.7
CUP	20.8	4.0	0.0	44.0	56.7	1.0	26.5	58.7	45.1	20.4
BNG	51.0	12.4	1.8	46.2	42.2	9.8	31.1	27.8	11.3	15.0
MP-Equo	57.6	25.7	7.4	55.9	36.4	24.5	30.2	21.2	17.7	17.0
Compromís	59.1	22.7	8.6	60.4	59.8	21.3	44.4	34.5	34.6	33.8
CC	52.0	48.7	43.7	53.7	17.0	55.0	50.3	20.3	40.3	50.3
PRC	50.0	50.0	20.0	25.0	12.5	22.5	12.5	0.0	0.0	0.0
TE	56.7	50.0	13.3	17.0	17.0	60.0	33.3	3.7	3.7	3.7
Altres	30.6	22.9	13.6	24.6	22.1	21.1	17.6	14.4	17.3	16.3
No votaria	35.6	33.9	20.9	24.4	18.4	31.7	22.0	15.0	15.7	14.3
No ho sap	44.5	37.7	20.0	31.4	24.7	36.3	26.7	17.7	17.6	17.2
No respon	44.3	32.3	22.4	27.6	23.0	37.3	31.8	17.6	19.9	19.1

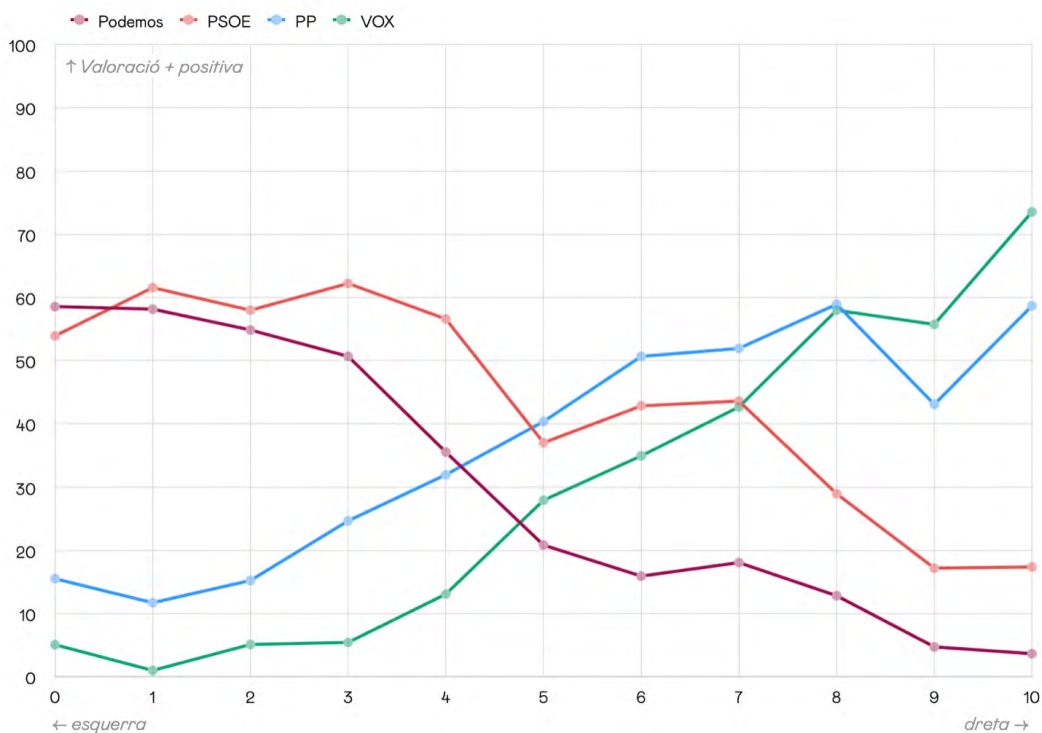

Gràfic 19

Valoració mitjana de votants de cada partit per ideologia [Total]

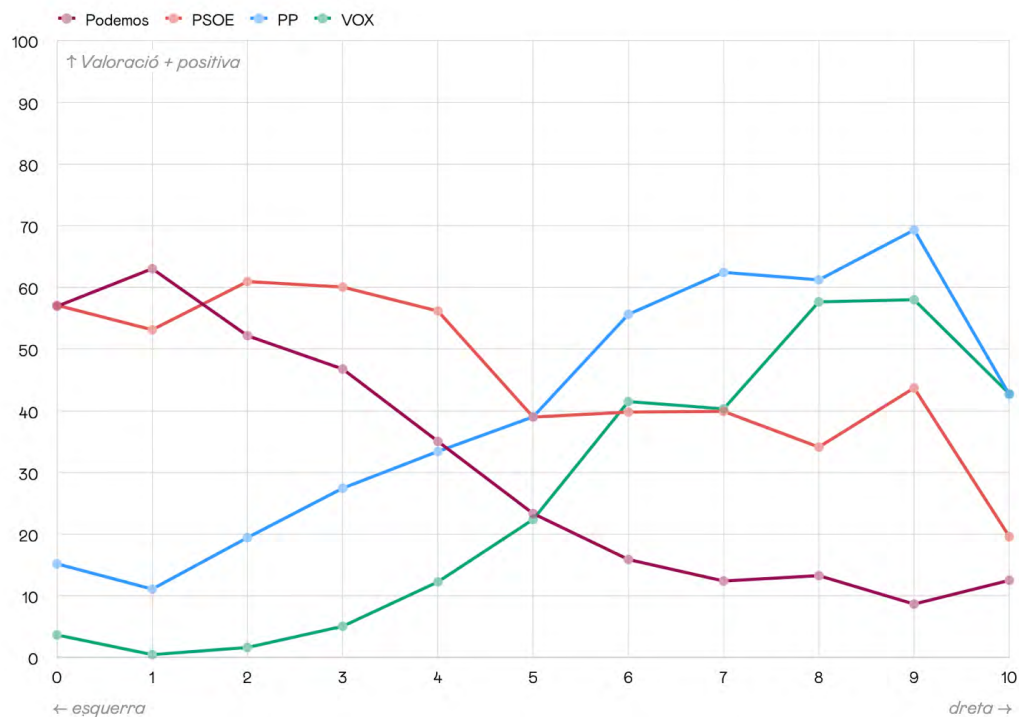
C. Valenciana

Extremadura

Galícia

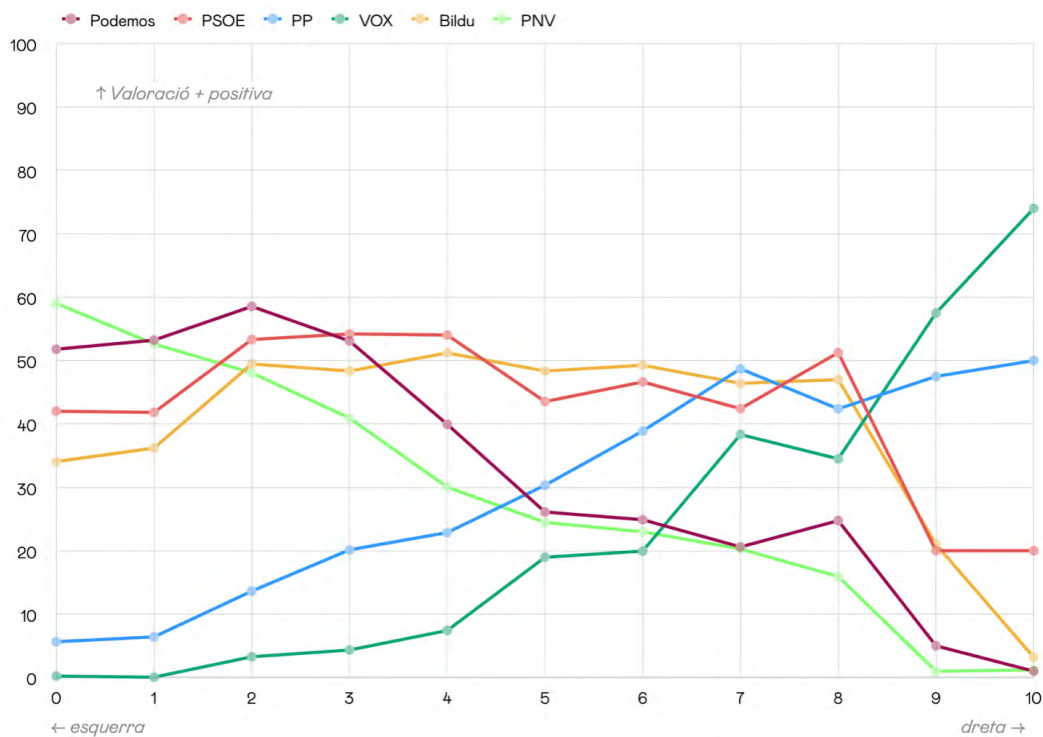

Catalunya

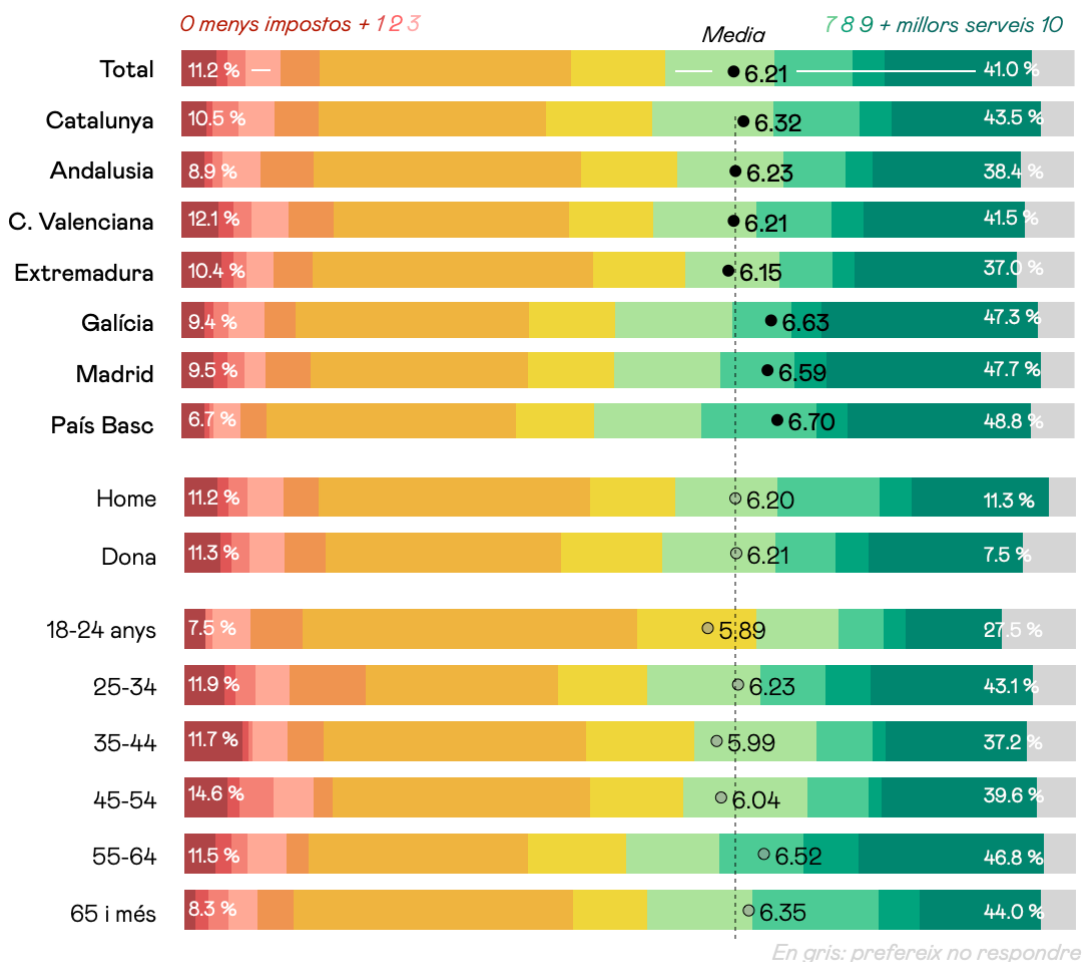

País Basc

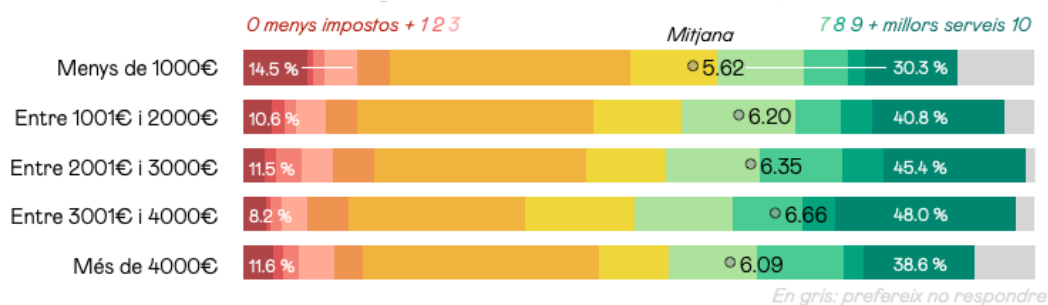

Impostos

Gràfic 20 Pagar menys impostos vs. millors els serveis públics
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

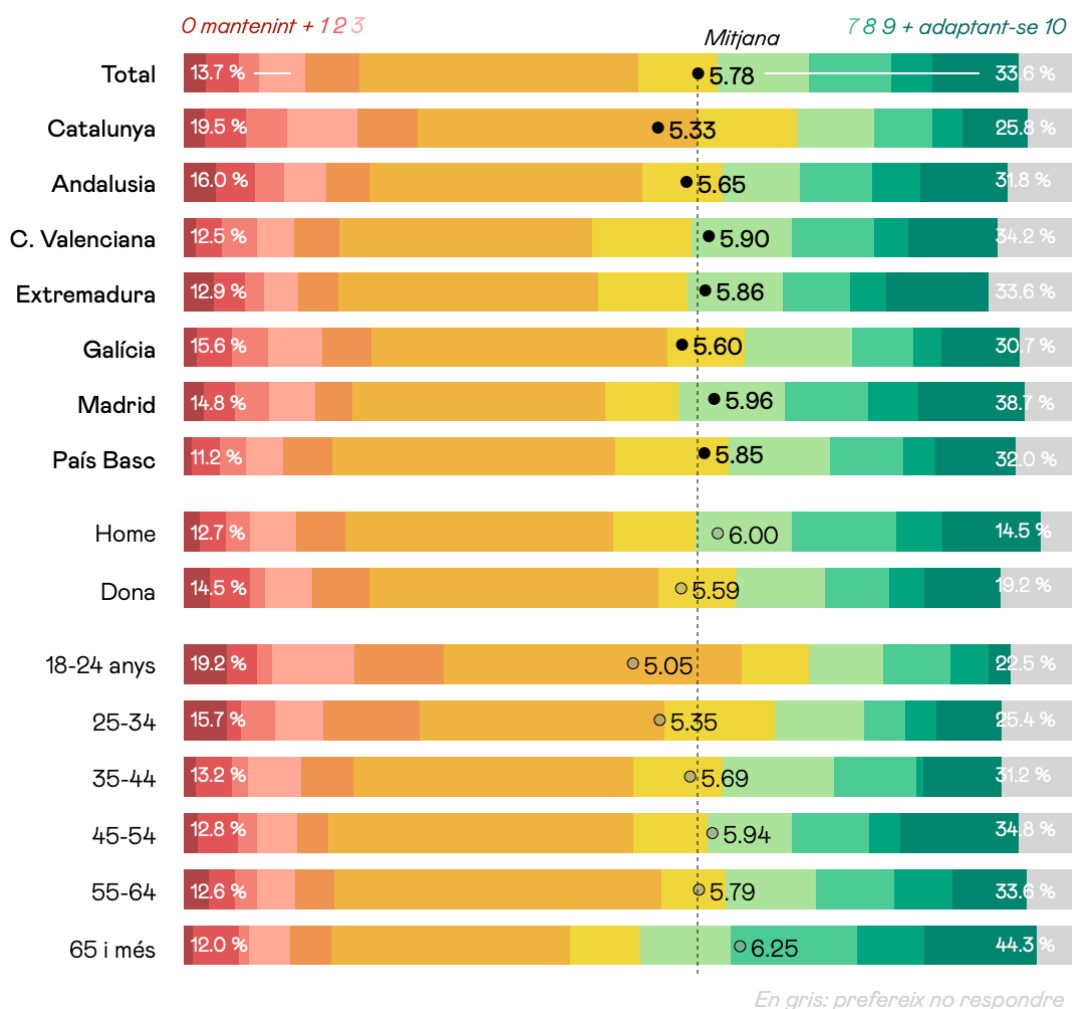

Gràfic 21 Pagar menys impostos vs. millorar els serveis públics per nivell d'ingressos [Distribució (%) i mitjana, 2021]

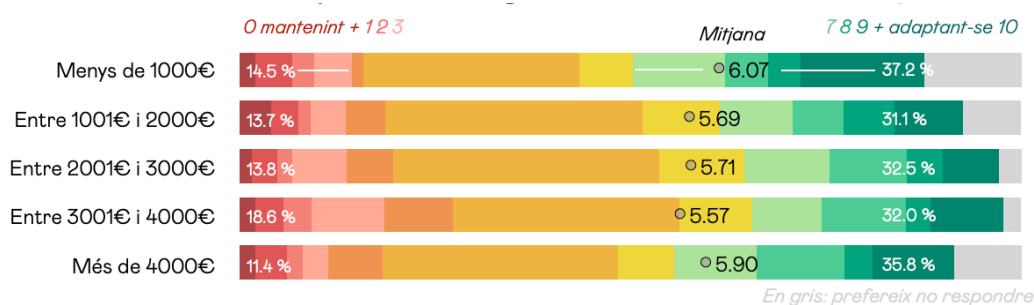

Immigració

Gràfic 22 Immigrants mantenint la cultura d'origen vs. adaptant-se a la nova [Distribució (%) i mitjana, 2021]

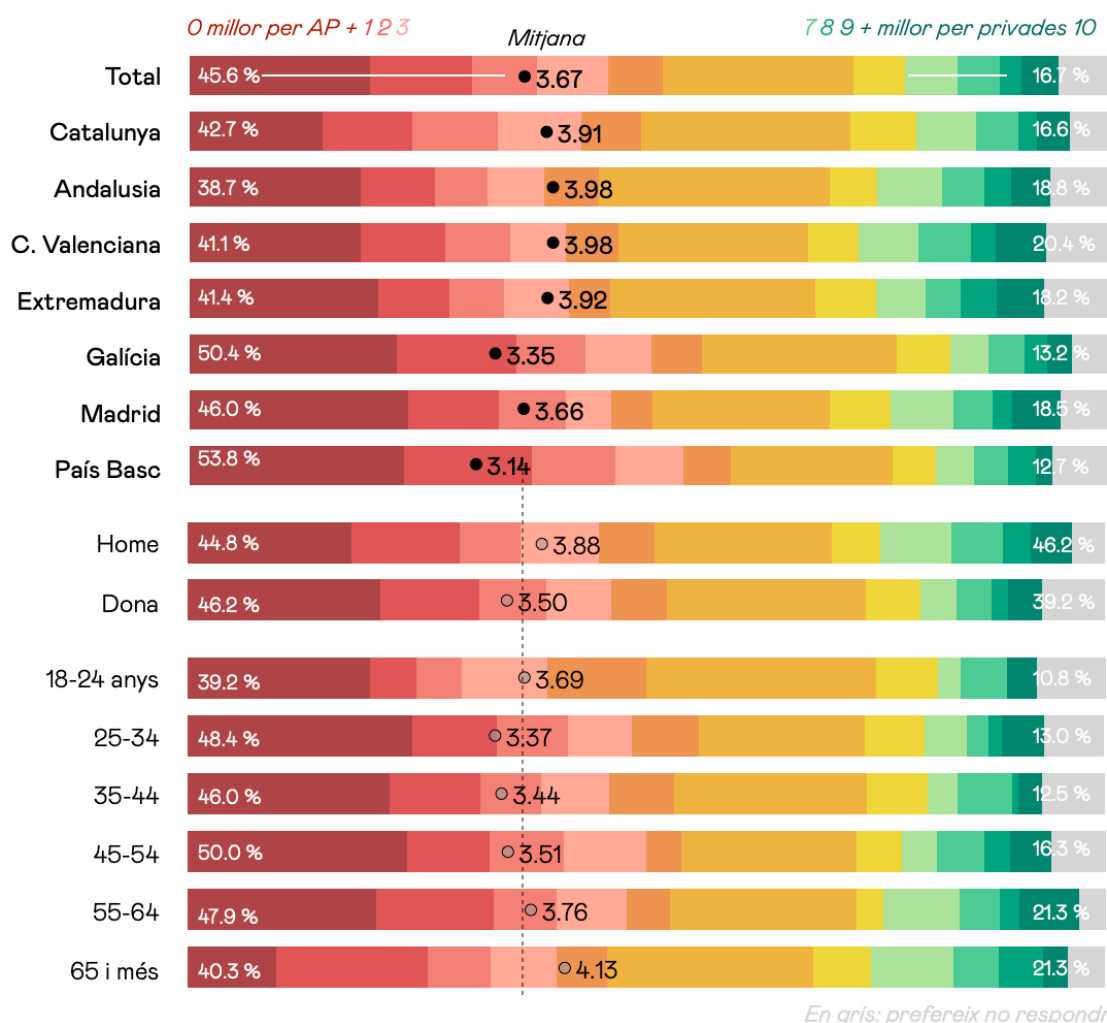

Gràfic 23 Immigrants mantenint la cultura d'origen vs. adaptant-se per nivell d'ingressos [Distribució (%) i mitjana, 2021]

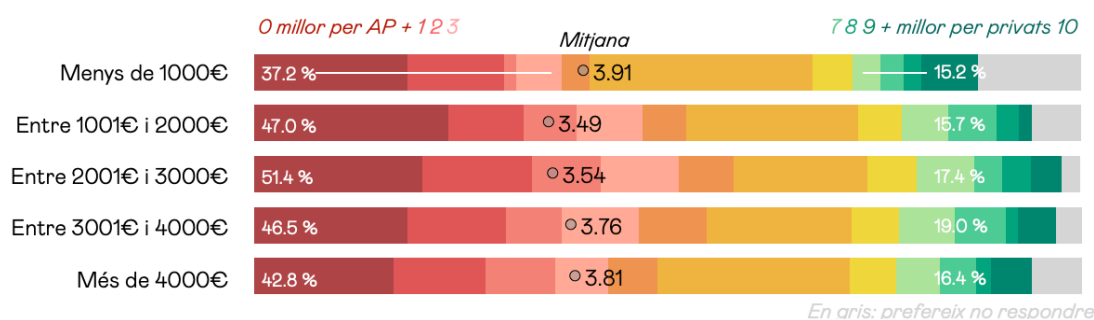

Sanitat

Gràfic 24 Sanitat més ben gestionada per administracions públiques vs. empreses [Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 25 Sanitat més ben gestionada per administracions públiques vs. empreses per nivell d'ingressos [Distribució (%) i mitjana, 2021]

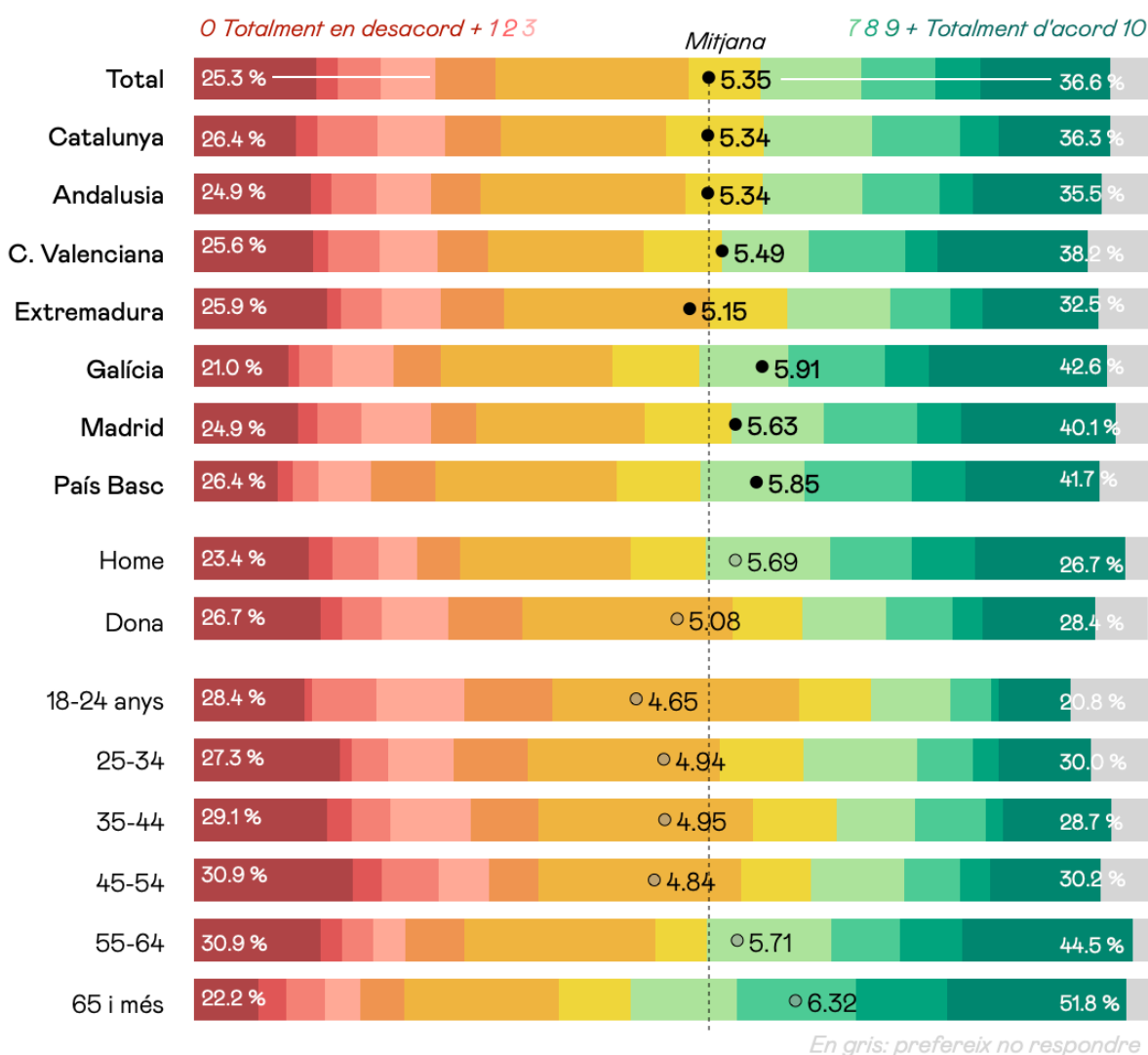

Acord amb posicions específiques

Gràfic 26

Grau d'acord amb "els impostos són un mitjà per redistribuir la riquesa en la societat"

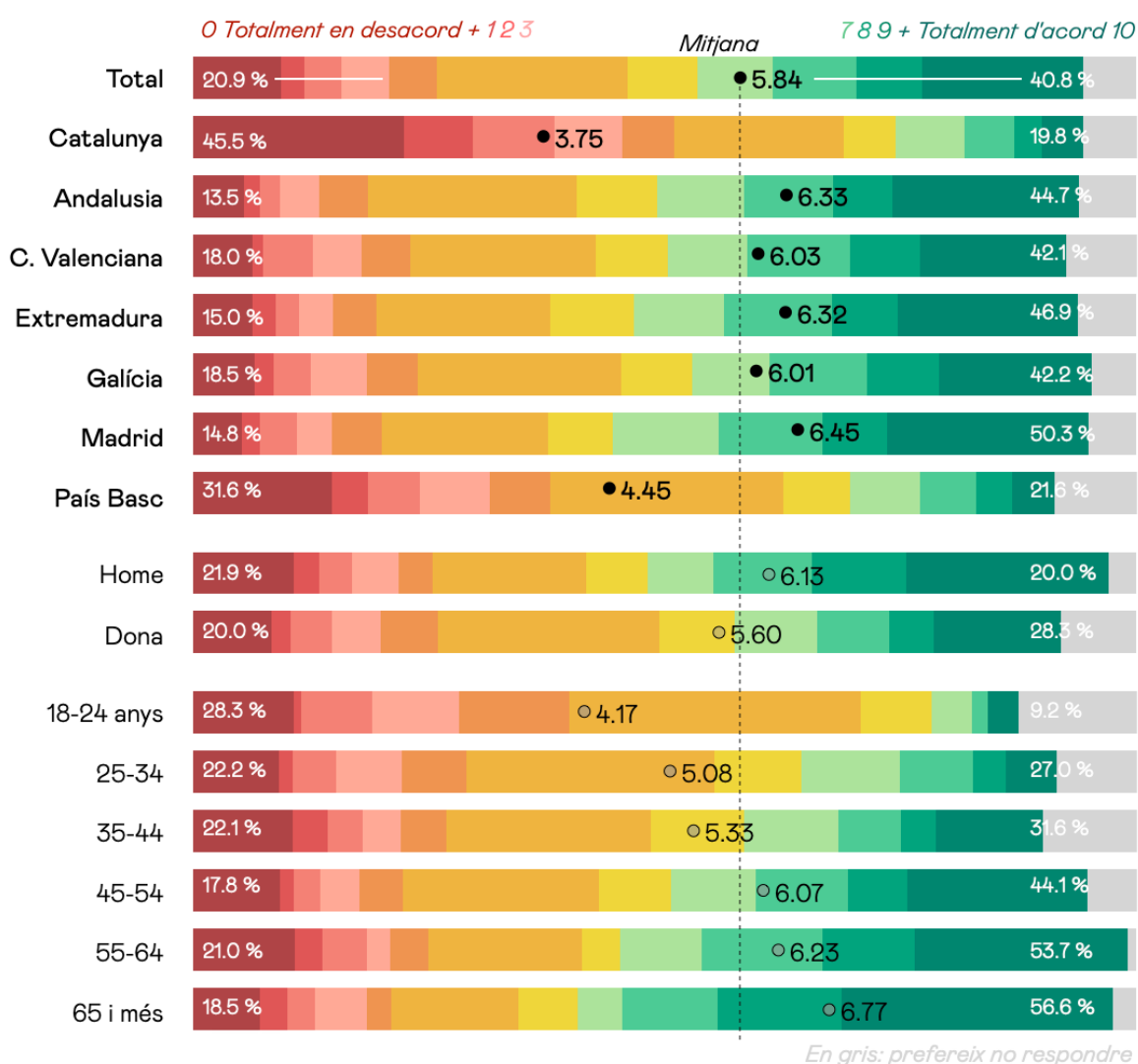
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 27

Grau d'acord amb "la forma com es va dur a terme la transició de la democràcia és motiu d'orgull"

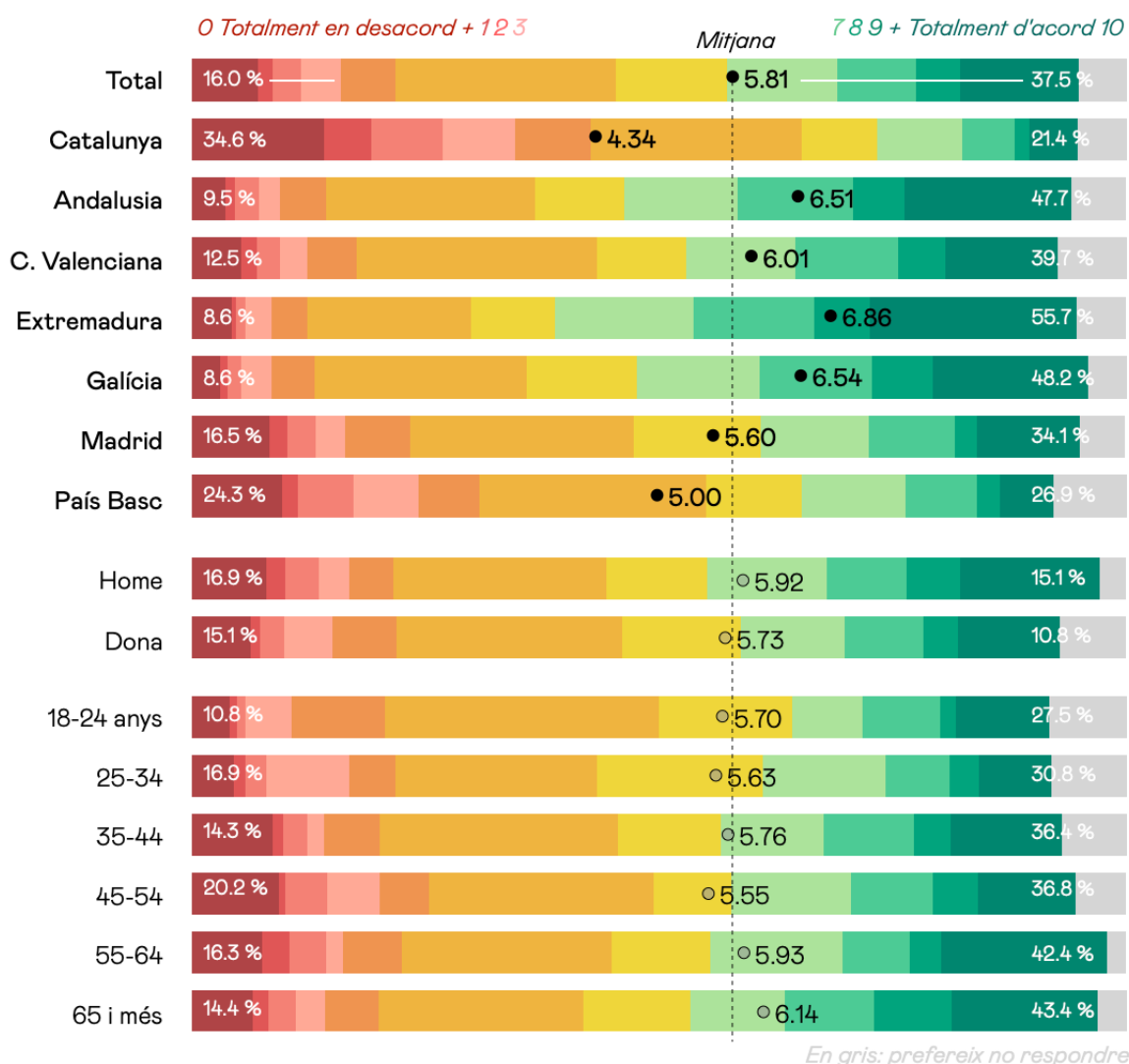
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 28

Grau d'acord amb "el sistema fiscal hauria de gravar les regions més riques per transferir recursos a les pobres"

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

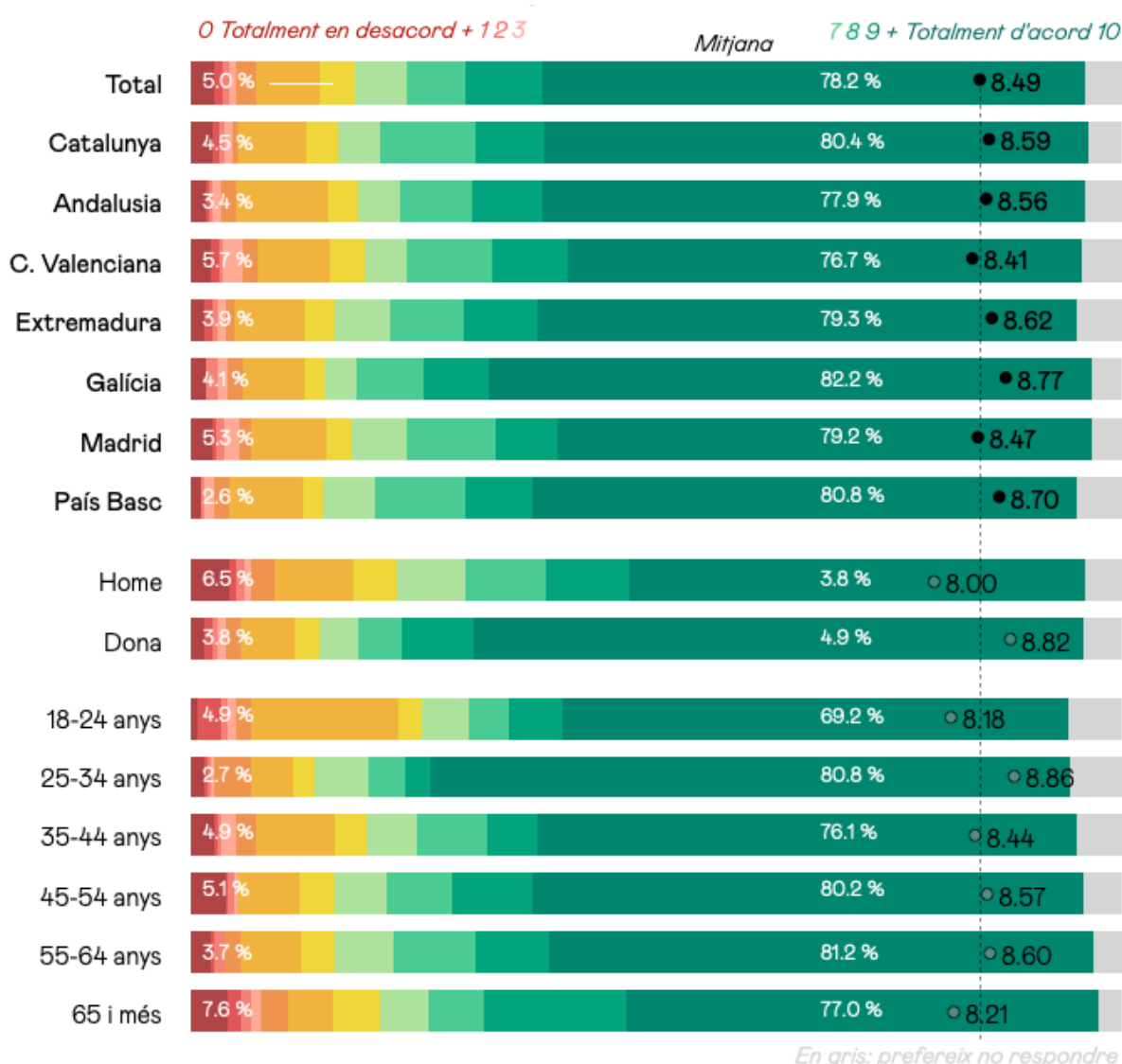

Gràfic 29

Grau d'acord amb "cal sancionar les empreses que paguen menys a les dones per la mateixa feina"

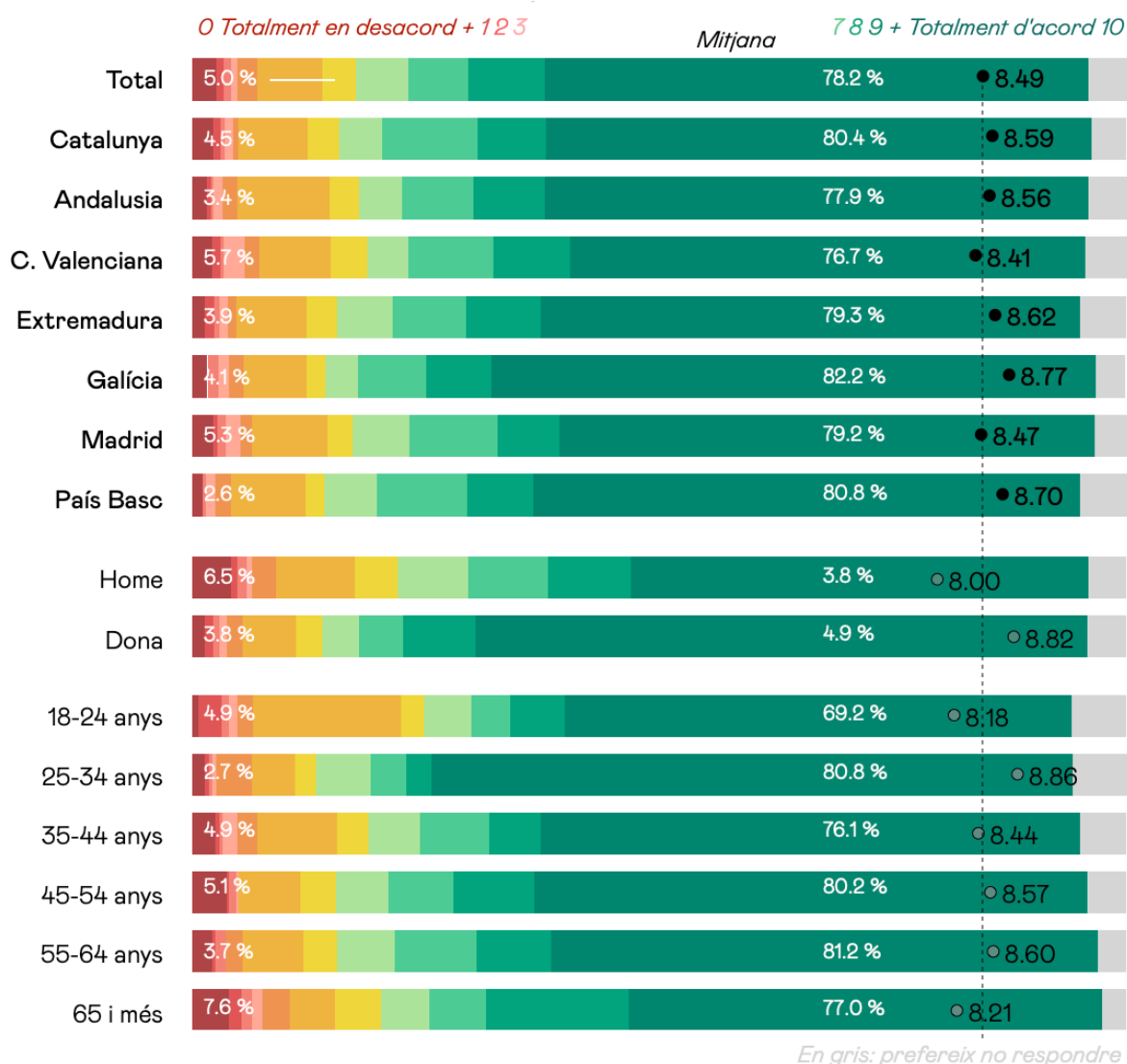
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 30

Grau d'acord amb "promoure que els llocs de treball els ocupin les persones que se'ls mereixin sense discriminació de gènere"

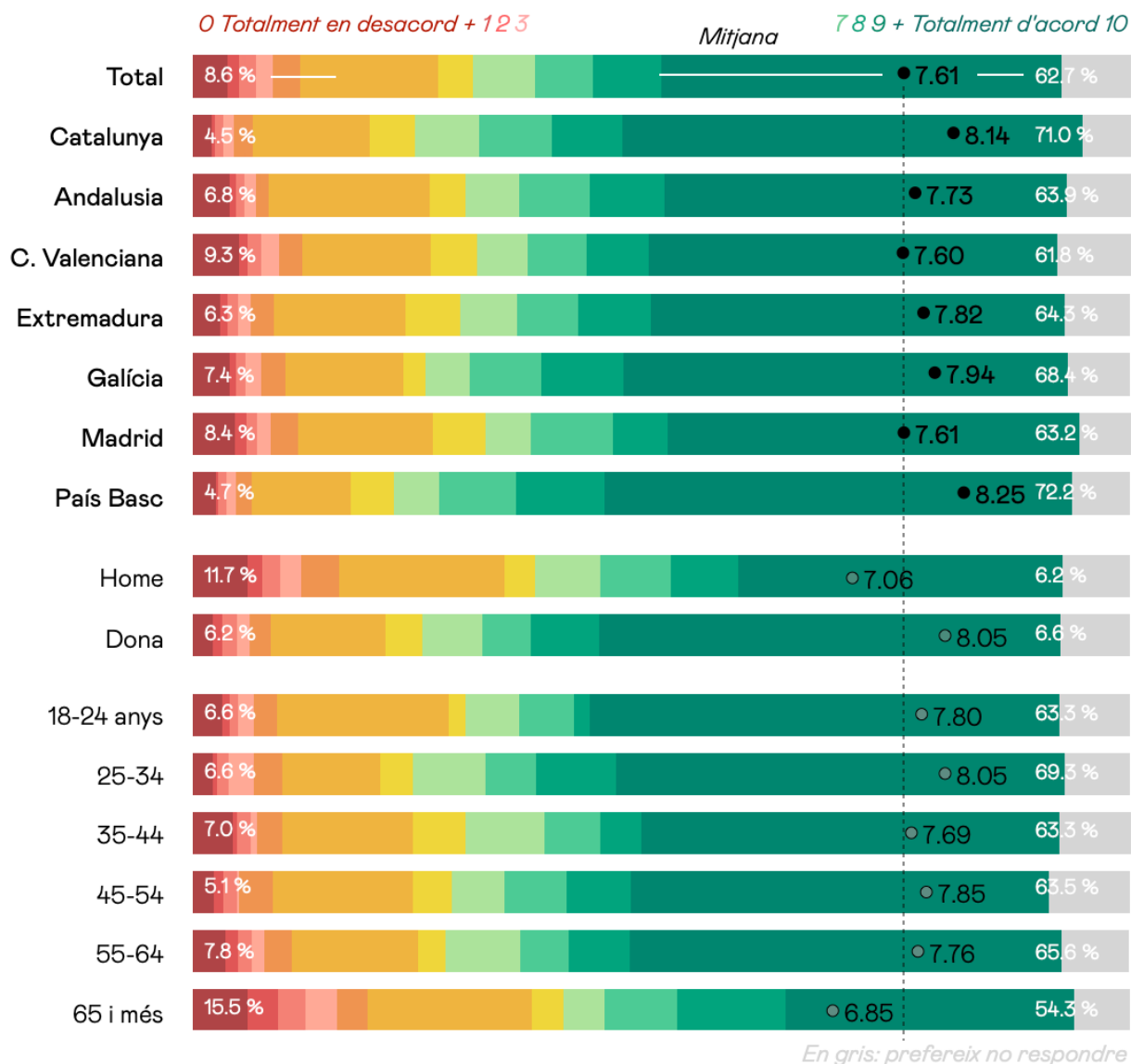
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 31

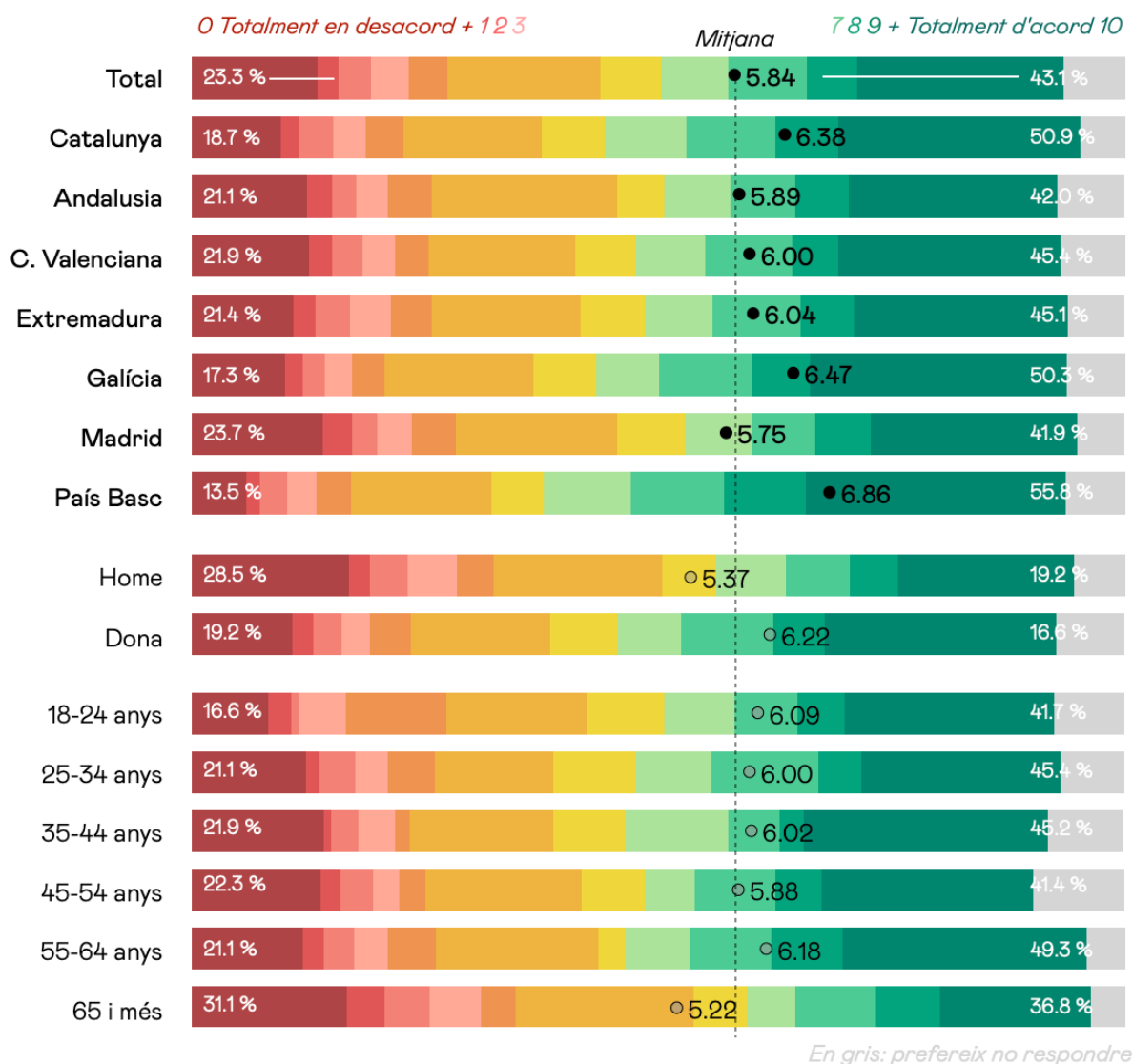
Grau d'acord amb "s'hauria de permetre a persones transgènere canviar el sexe que figura en els seus carnets"

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Gràfic 32

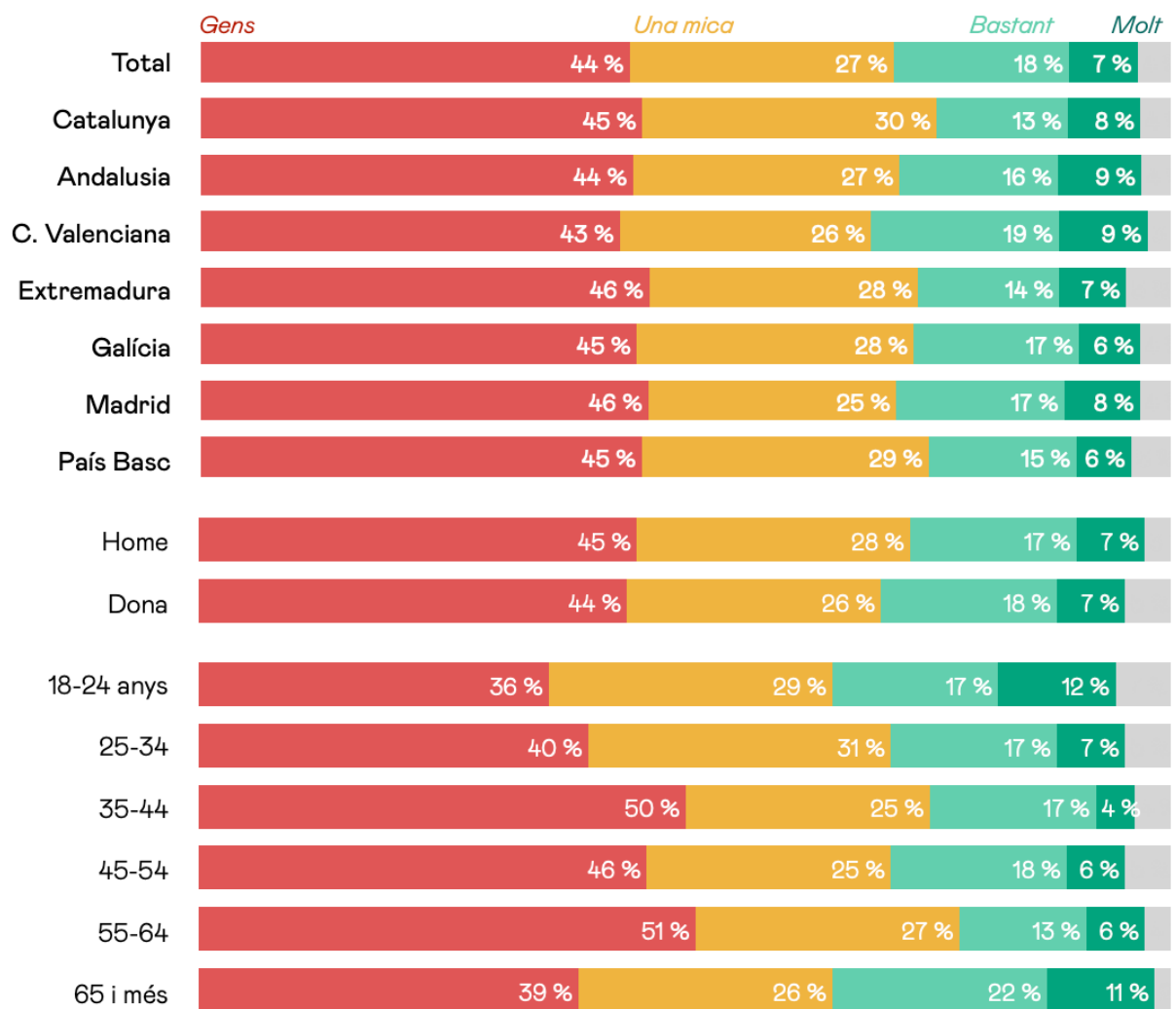
Grau d'acord amb "a les persones que es vesteixen i viuen d'acord amb un gènere diferent d'aquell amb què van néixer, la sanitat pública els hauria de garantir la cirurgia" [Distribució (%) i mitjana, 2021]

Aspectes que són importants en la identitat d'altres persones

Gràfic 33

Importància de la religió a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona
[Distribució (%), 2021]

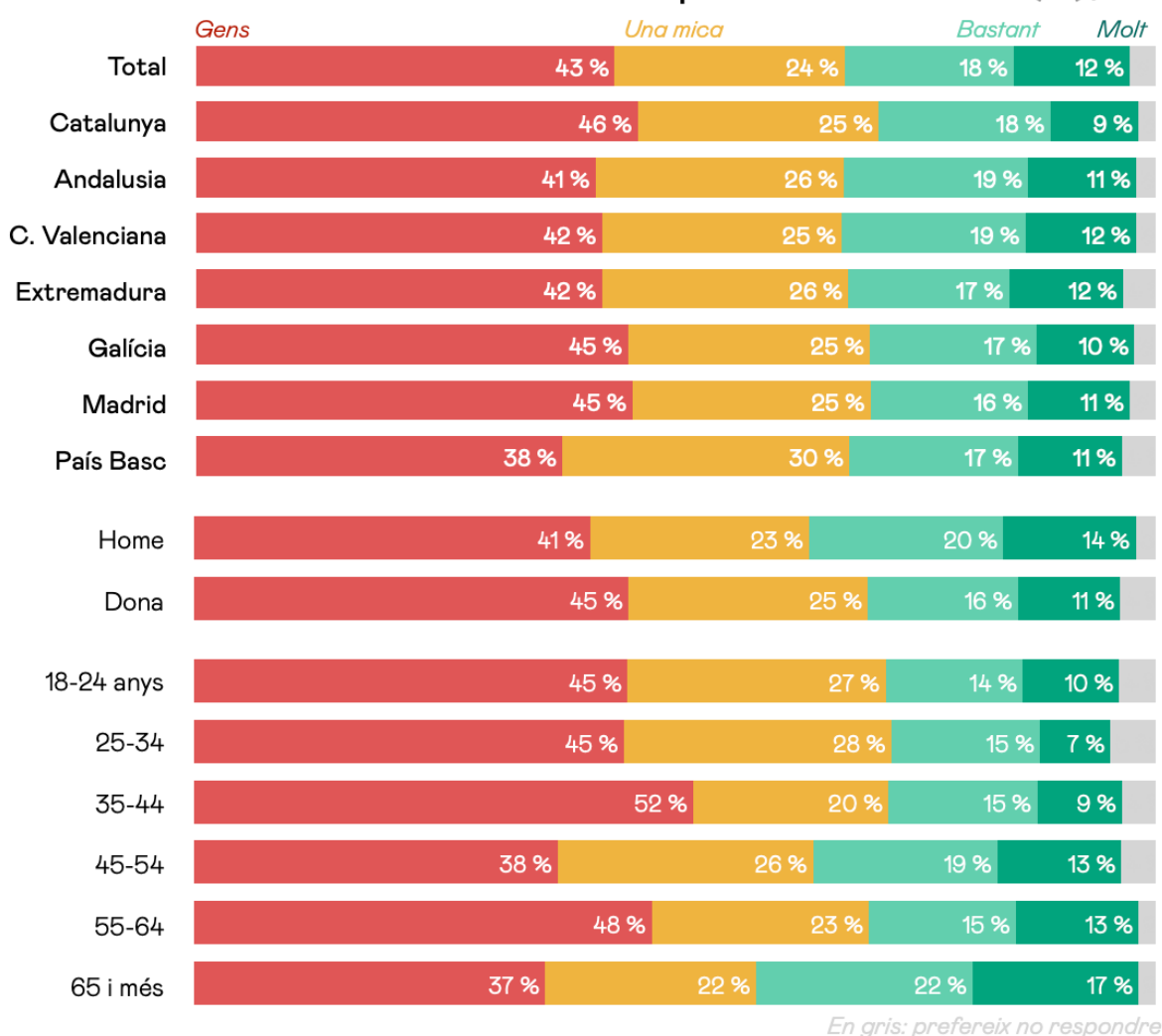

En gris: prefereix no respondre

Gràfic 34

Importància de la ciutadania a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona

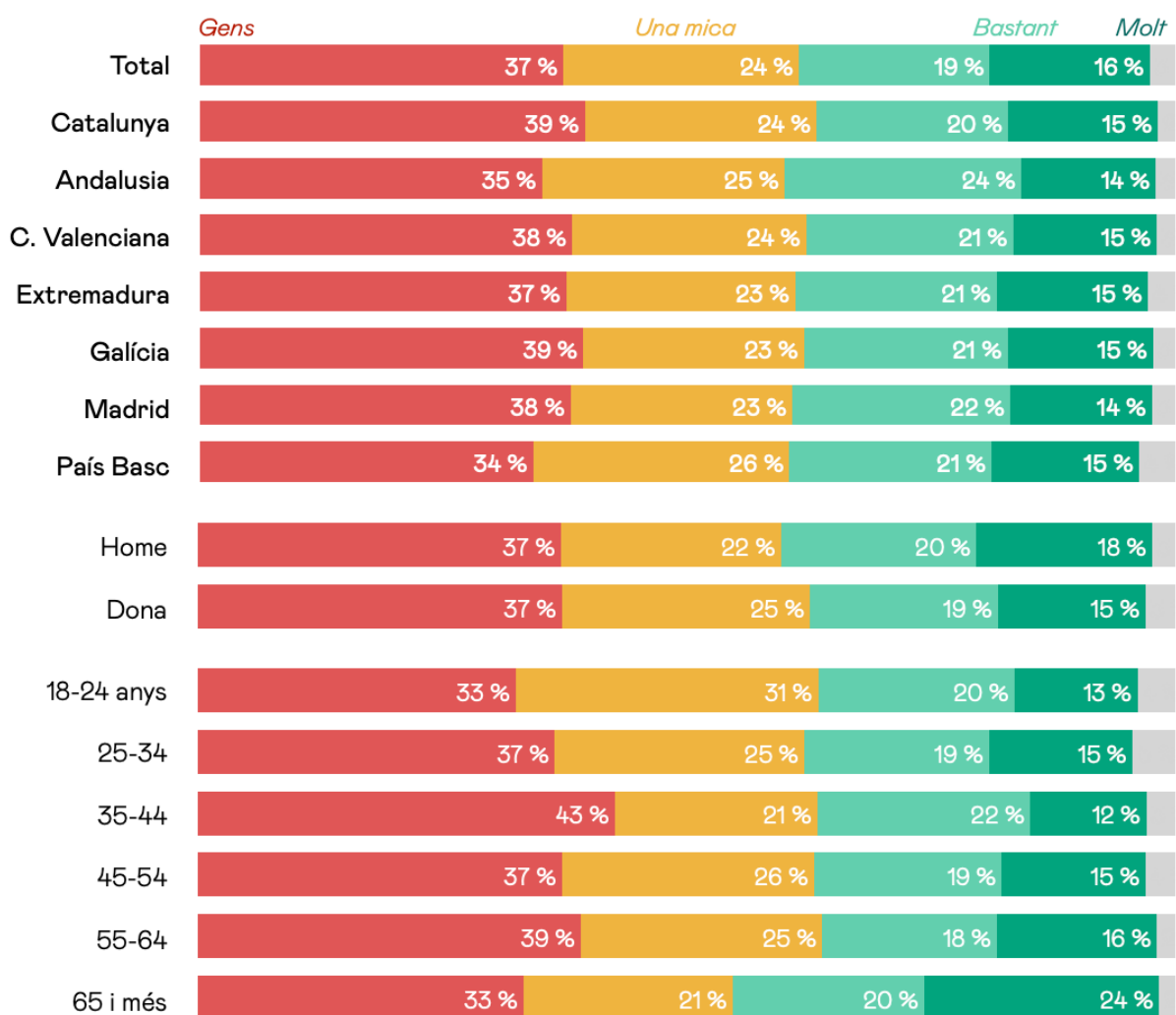
[Distribució (%), 2021]

Gràfic 35

Importància de la llengua a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona

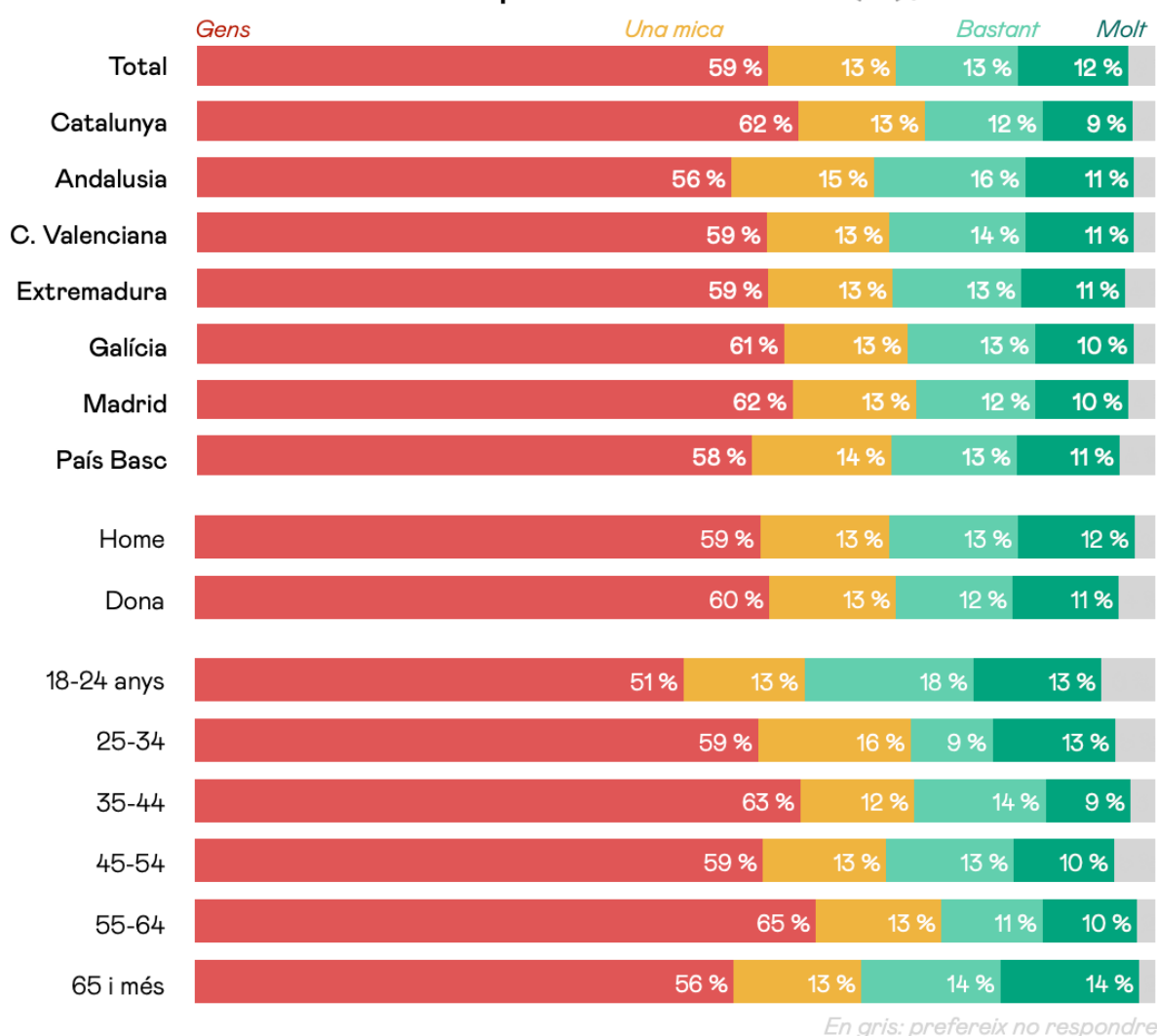
[Distribució (%), 2021]

En gris: prefereix no respondre

Gràfic 36

Importància del gènere a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona
[Distribució (%), 2021]

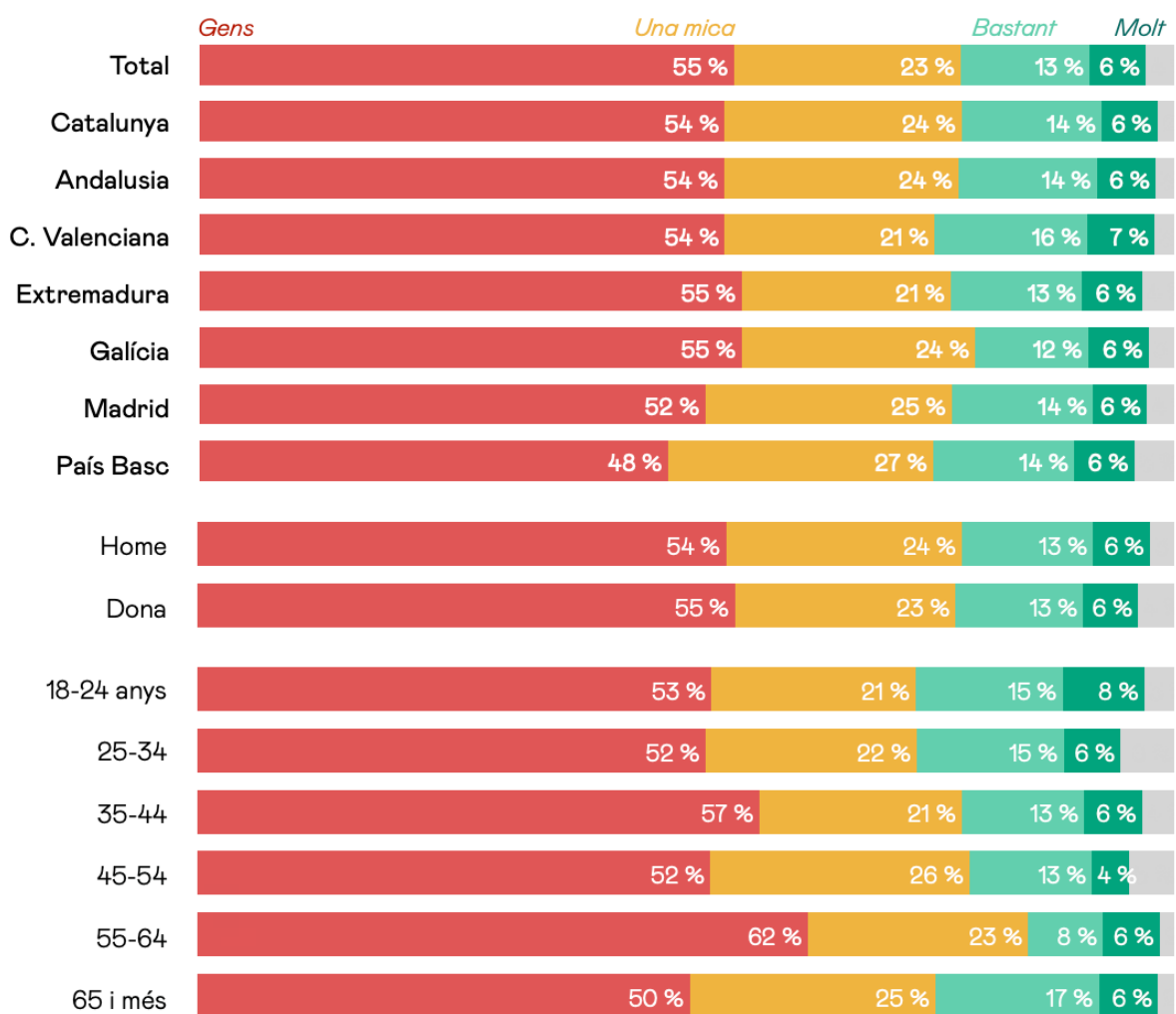

Gràfic 37

Importància de la classe social a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona

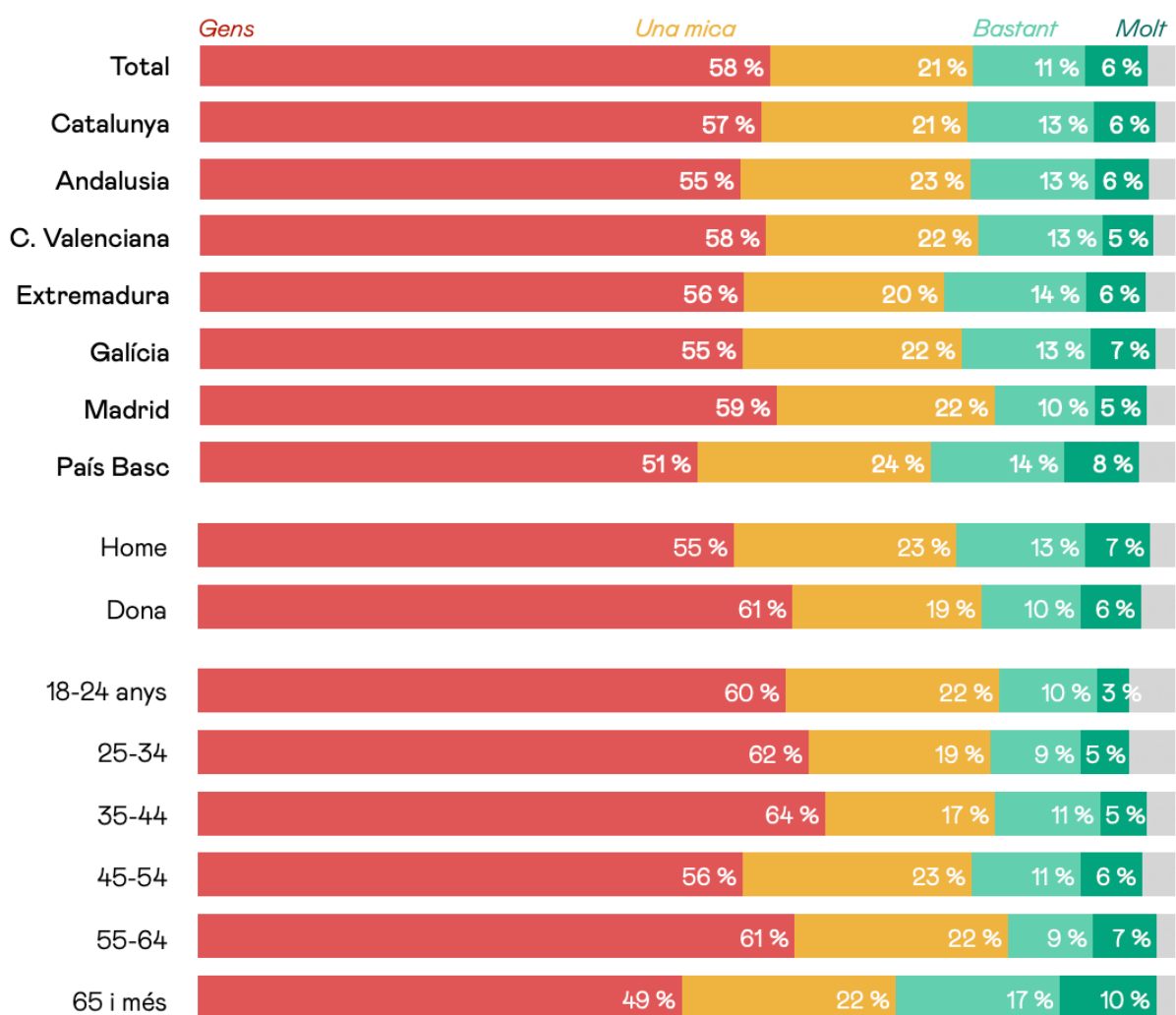
[Distribució (%), 2021]

En gris: prefereix no respondre

Gràfic 38

Importància de la comunitat autònoma a l'hora de percebre la identitat i el caràcter d'una persona [Distribució (%), 2021]

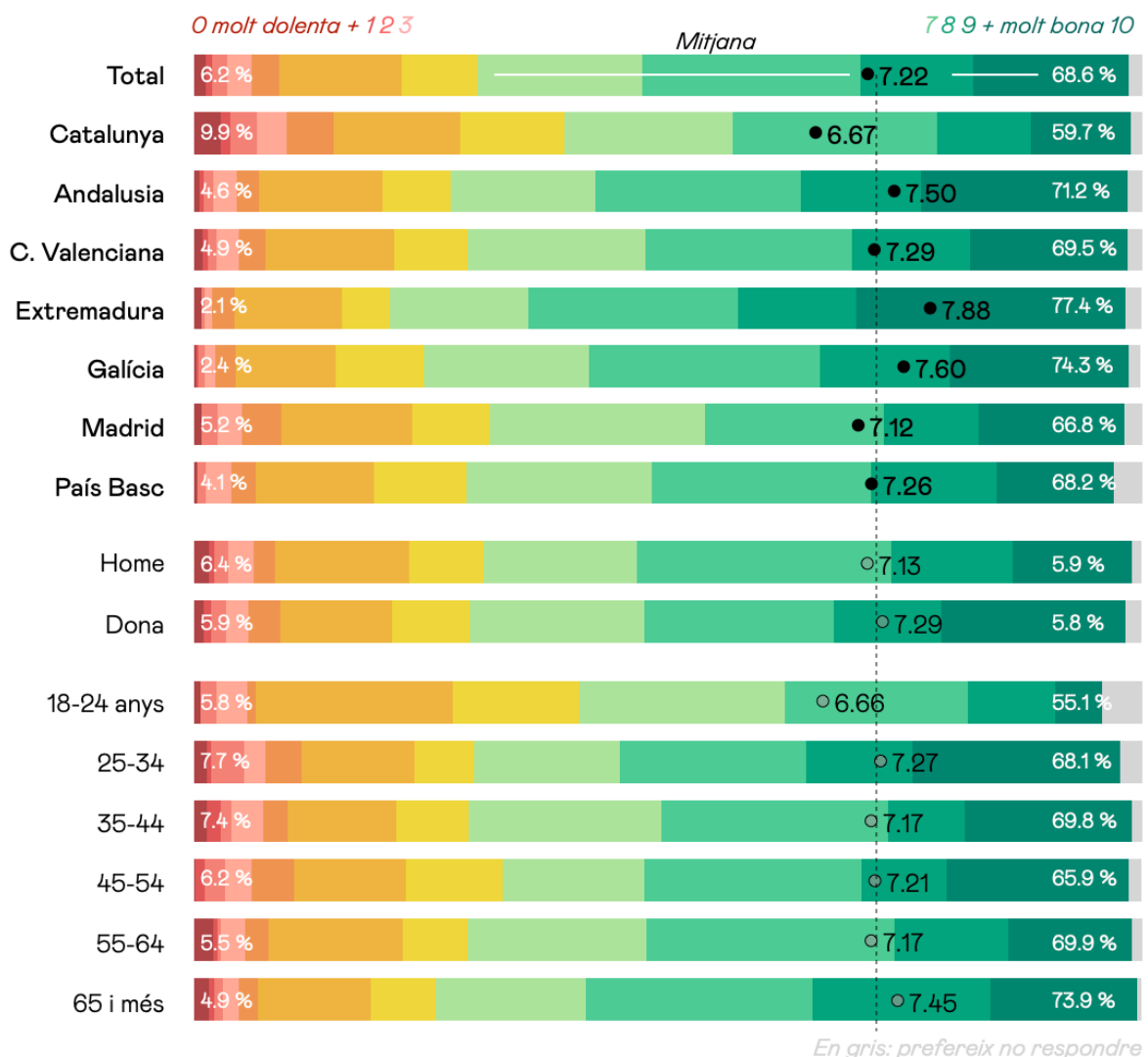
En gris: prefereix no respondre

Convivència al municipi/barri

Gràfic 39

Qualificació de la convivència al propi municipi/barri

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

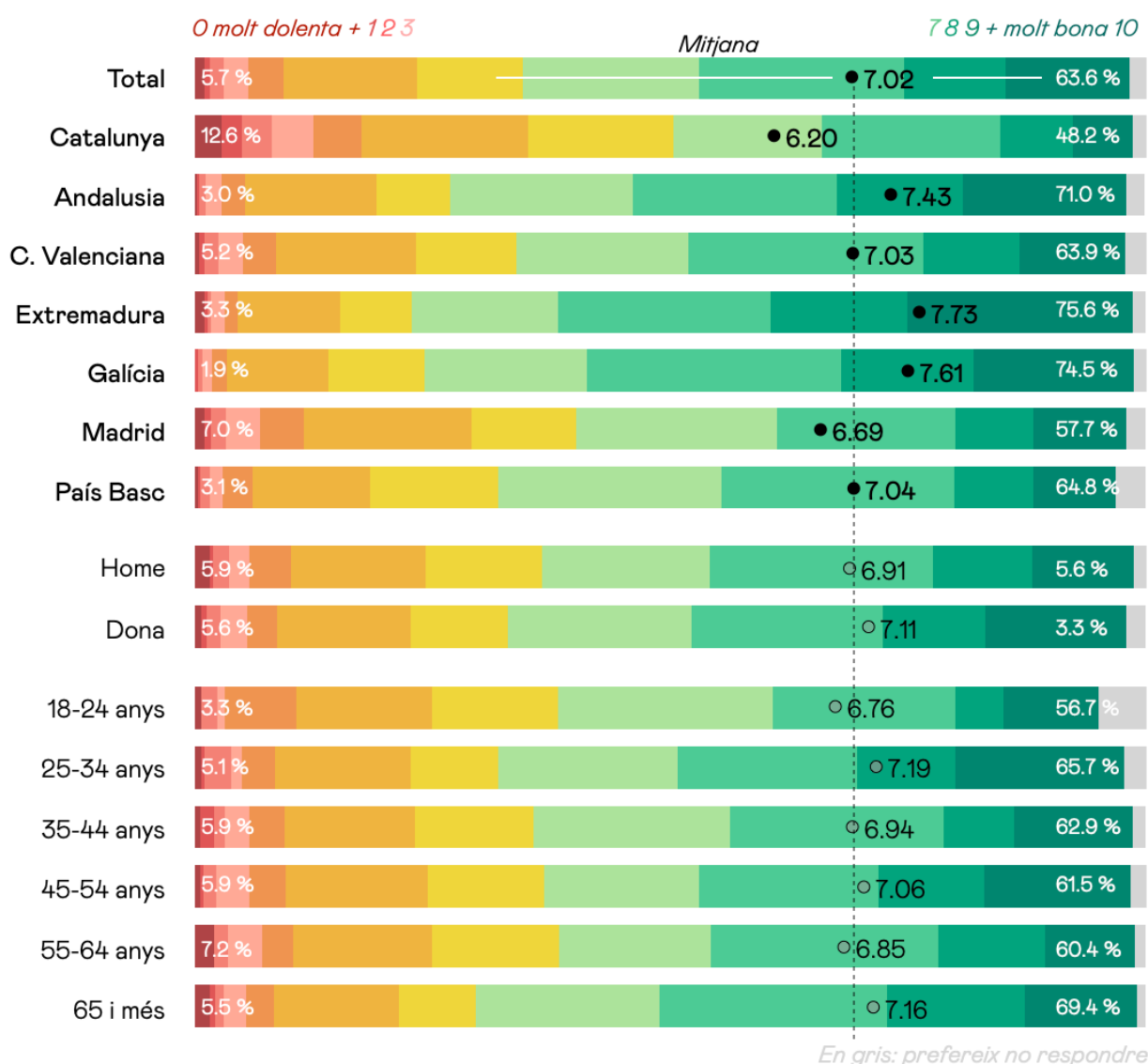

Convivència a la comunitat autònoma

Gràfic 40

Qualificació de la convivència en la pròpia comunitat autònoma

[Distribució (%) i mitjana, 2021]

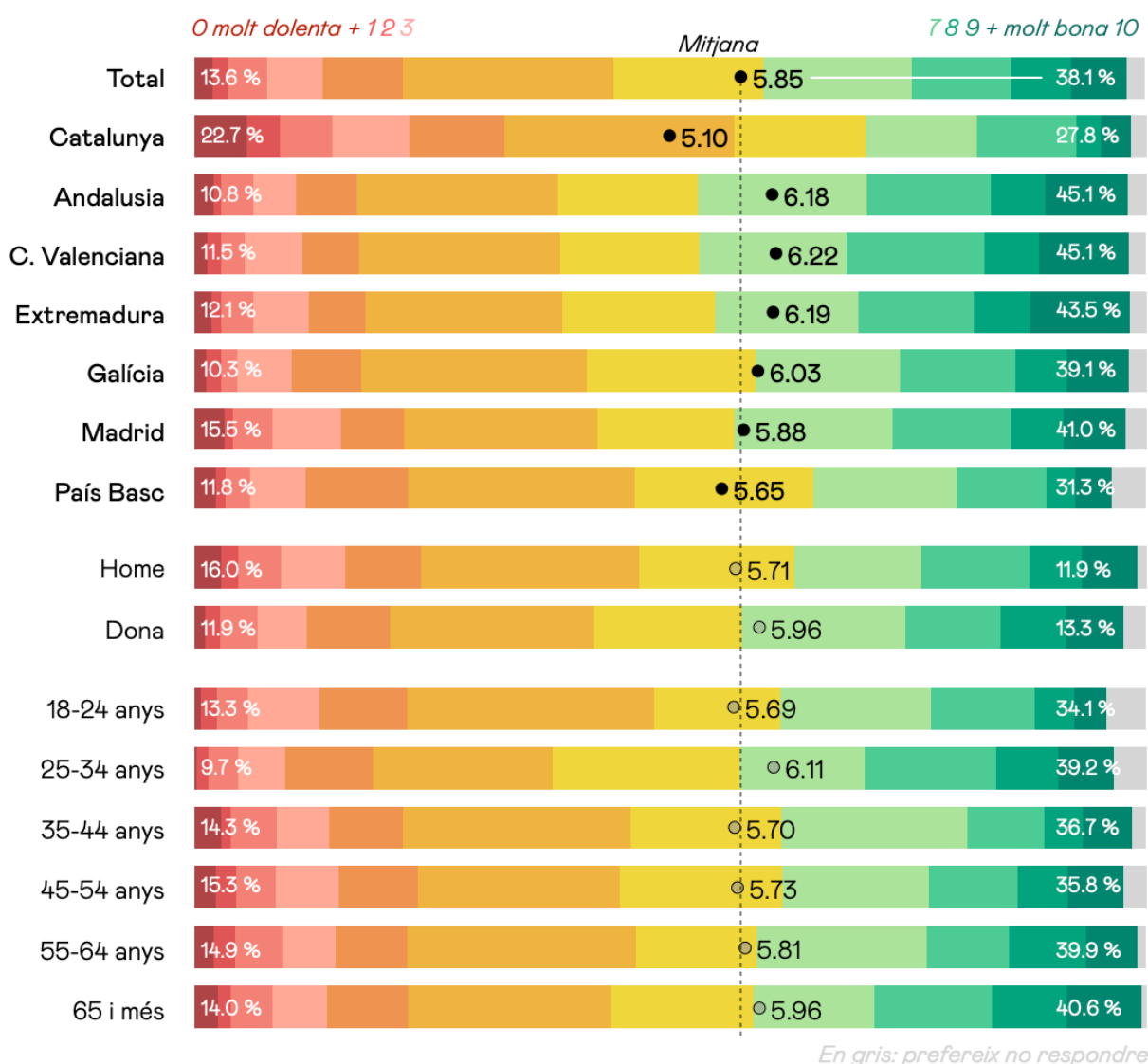

Convivència a Espanya

Gràfic 41

Qualificació de la convivència a Espanya

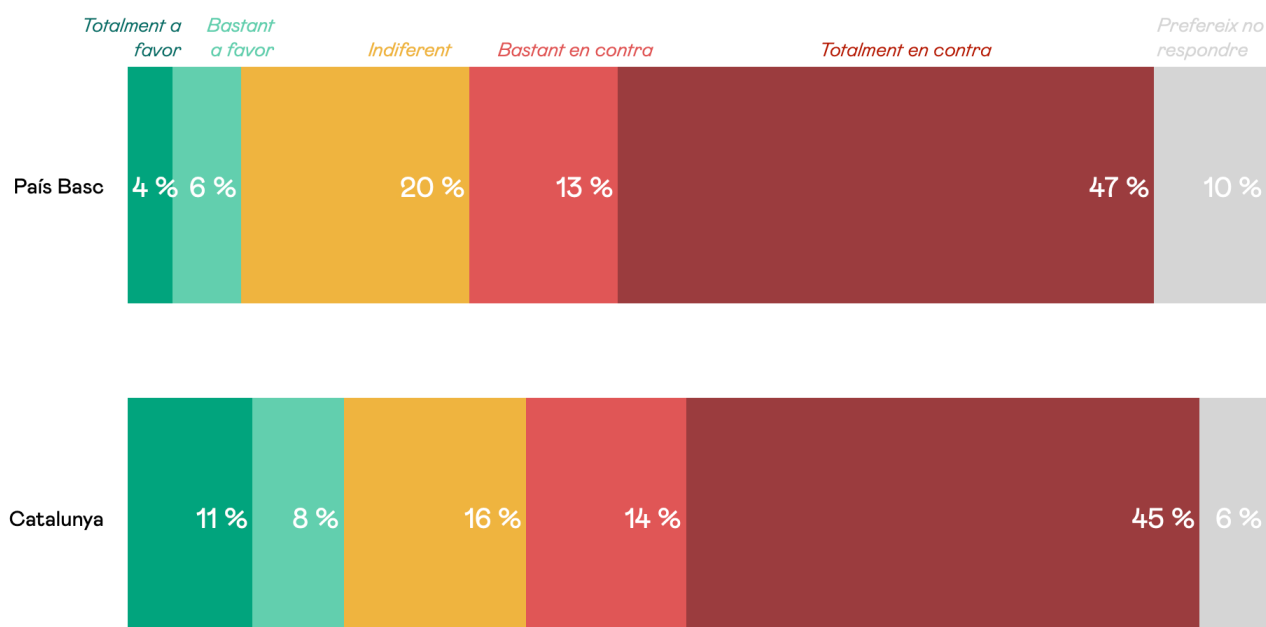
[Distribució (%) i mitjana, 2021]

Independència de Catalunya i el País Basc

Gràfic 42

Grau d'acord de l'entorn amb la independència [de Catalunya/del País Basc]
[Distribució (%), total d'Espanya, 2021]

Relacions Catalunya i Espanya

Gràfic 43

Sobre l'actual situació de les relacions entre Catalunya i Espanya, què diries que és més necessari?

[total d'Espanya, 2021]

	Diàleg i negociació sense límits	Diàleg i negociació dins de la Constitució	Mà dura del govern central	Política unilateral del Govern català	Una altra opció	Prefereixo no contestar
Total	18.0 %	43.0 %	21.0 %	2.0 %	6.0 %	11.0 %
Catalunya	45.0 %	25.0 %	7.0 %	12.0 %	3.0 %	8.0 %
Andalusia	11.0 %	47.0 %	28.0 %	0.0 %	3.0 %	11.0 %
C. Valenciana	17.0 %	43.0 %	24.0 %	0.0 %	5.0 %	10.0 %
Extremadura	9.0 %	44.0 %	30.0 %	1.0 %	5.0 %	12.0 %
Galícia	18.0 %	45.0 %	22.0 %	1.0 %	4.0 %	10.0 %
Madrid	15.0 %	48.0 %	23.0 %	1.0 %	5.0 %	8.0 %
País Basc	37.0 %	36.0 %	6.0 %	2.0 %	4.0 %	14.0 %
Home	16.0 %	47.0 %	23.0 %	3.0 %	5.0 %	5.0 %
Dona	19.0 %	39.0 %	19.0 %	2.0 %	6.0 %	15.0 %
18-24 anys	23.0 %	26.0 %	13.0 %	4.0 %	12.0 %	22.0 %
25-34 anys	20.0 %	37.0 %	22.0 %	3.0 %	6.0 %	11.0 %
35-44 anys	14.0 %	40.0 %	19.0 %	2.0 %	8.0 %	16.0 %
45-54 anys	14.0 %	43.0 %	26.0 %	2.0 %	4.0 %	10.0 %
55-64 anys	19.0 %	52.0 %	18.0 %	1.0 %	4.0 %	6.0 %
65 i més	18.0 %	47.0 %	21.0 %	2.0 %	4.0 %	7.0 %
Pares nascuts fora	19.0 %	43.0 %	22.0 %	2.0 %	6.0 %	8.0 %
Pares nascuts a la CA	17.0 %	43.0 %	20.0 %	3.0 %	6.0 %	12.0 %
Pares estrangers	13.0 %	36.0 %	21.0 %	1.0 %	4.0 %	24.0 %

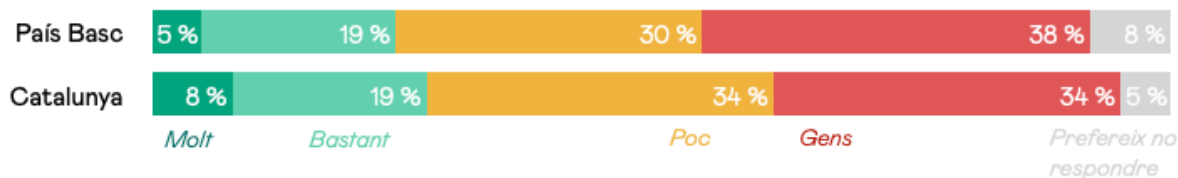
Conversa sobre la independència

Gràfic 44

Disposició a discutir sobre el tema de la independència [de Catalunya/del País Basc] segons els interlocutors

[Distribució (%), 2021]

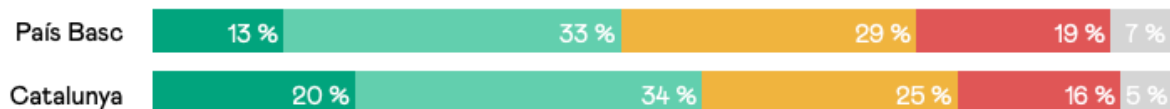
→ Amb veïns

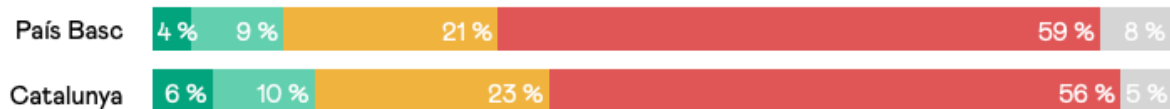
→ A la feina

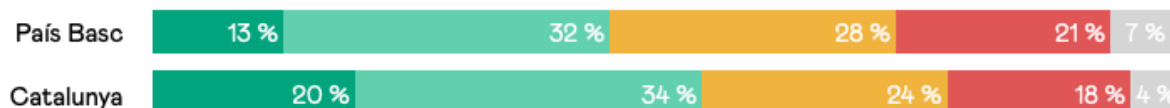
→ Amb amics

→ A les xarxes socials

→ Amb familiars

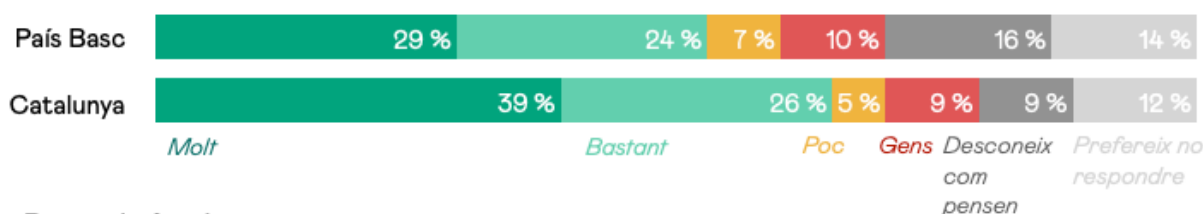
Opinió dels altres sobre la meua postura sobre la independència

Gràfic 45

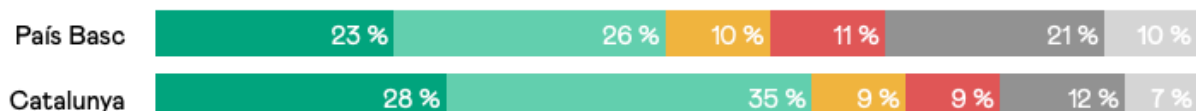
Grau d'acord de l'entorn amb posicions pròpies sobre la independència

Grau d'acord de l'entorn amb posicions pròpies sobre la independència [de Catalunya/del País Basc] Distribució (%), 2021

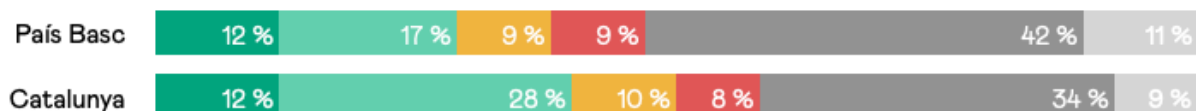
→ Parella

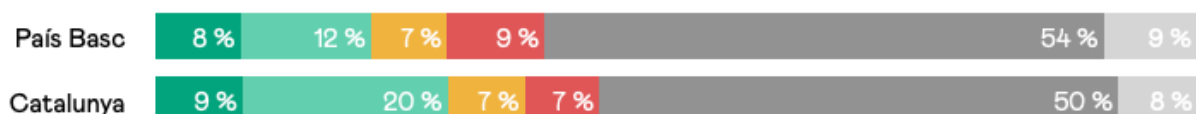
→ Resta de familiars

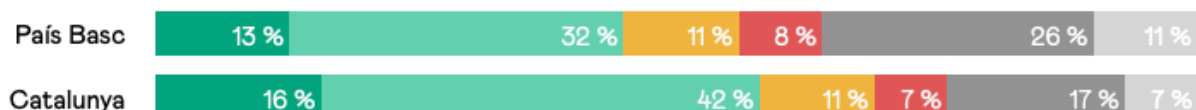
→ Companys de feina

→ Veïns

→ Cercle d'amistats

→ Seguidors a les xarxes socials

- Quan parlo de [la meua identitat espanyola / gentilici regional], faig servir nosaltres en comptes d'ells.
- Quan la gent critica [la meua identitat espanyola / gentilici regional], ho sento com un insult personal
- Tinc molt en comú amb la gent amb la qual comparteixo [la meua identitat espanyola / gentilici regional]
- Quan conec algú que té la mateixa identitat que jo, em sento connectat/da a aquesta persona
- Quan la gent parla bé de [la meua identitat espanyola / gentilici regional], em sento bé

7. Quin grau d'afecte sents cap a les persones de diferents comunitats autònomes? Les valoracions entre 60 i 100 punts signifiquen que tens sentiments més aviat favorables cap a aquest grup de persones, sent 100 el màxim de favorables; mentre que les qualificacions entre 0 i 40 signifiquen en canvi que no tens sentiments favorables cap al grup, sent el 0 el màxim de desfavorables. Si no tens sentiments particularment favorables o desfavorables cap a un grup, hauries escollir una valoració de 50 punts. Mostra opció "98. Prefereixo no contestar" [Annex: Llista d'habitants de les diferents CCAA]

8. En política, la gent sovint parla "d'esquerra" i "dreta". On et col·locaries en aquesta escala?

Utilitza una escala de 0 a 10, on 0 és "Esquerra" i 10 és "Dreta" (Mostra opció 98. Prefereixo no contestar)

9. A més, amb quina freqüència estàs en desacord amb els punts de vista de les persones amb qui parles de política? (Mostrar opció 98. Prefereixo no contestar)

- 3. Sempre
- 2. Moltes vegades
- 1. De vegades
- 0. Mai

10. Quin grau d'afecte sents cap als votants de diferents partits polítics? Les valoracions entre 60 i 100 punts signifiquen que tens sentiments més aviat favorables cap a aquest grup de persones, sent el 100 el màxim de favorables; mentre que les qualificacions entre 0 i 40 signifiquen en canvi que no tens sentiments favorables cap al grup, sent el 0 el màxim de desfavorables. Si no tens sentiments particularment favorables o desfavorables cap a un grup, hauries triar una valoració de 50 punts. (Mostrar opció "98. Prefereixo no contestar") [Annex: Llista de votants a partits amb més de 5 representants al Congrés]

11. Si hi hagués unes eleccions autonòmiques demà, a quin partit votaries? (Mostrar opció "98. Prefereixo no contestar") [Annex: Llista carregada d'acord amb gentilici individual]

12. Si hagués unes eleccions generals demà, ¿a quin partit votaries? (Mostrar opció "98. Prefereixo no contestar") [Annex: Llista de tots els partits amb representació al Congrés]

13. Com et posicionaries en relació als següents temes? Escala del 0 al 10 on 0 significa totalment en desacord i 10 totalment d'acord (Mostra opció "98. Prefereixo no contestar").

Pagar menys impostos tot i que disminueixin els serveis públics

Vs.

Millorar els serveis encara que augmentin els impostos

Els / les immigrants haurien d'adoptar la cultura del país al que han arribat i haurien d'abandonar la seva cultura d'origen

Vs.

Els / les immigrants haurien de mantenir la seva cultura d'origen i no adoptar la cultura de país al que han arribat

La sanitat està més ben gestionada si ho fan les Administracions públiques

Vs.

La sanitat està millor gestionada si ho fan les empreses privades

14. Què opines sobre les següents afirmacions? Escala del 0 al 10 on 0 significa totalment en desacord i 10 totalment d'acord (Mostra opció 98. Prefereixo no contestar)

- Els impostos són un mitjà per redistribuir la riquesa en la societat.
- Més de 40 anys després d'aprovar la nostra Constitució, la forma en què es va dur a terme la transició a la democràcia a Espanya constitueix un motiu d'orgull pels espanyols.
- El sistema fiscal espanyol hauria de gravar a les regions més riques per transferir els seus recursos a les regions més pobres.
- Cal sancionar empreses que paguen menys a dones que a homes per fer la mateixa feina.
- Cal promoure que els llocs laborals els ocupin les persones que ho mereixin basant-se exclusivament en els seus mèrits, sense que hi hagi discriminació de gènere de cap tipus.
- S'hauria de permetre a les persones transgènere canviar el sexe recollit als seus carnets d'identitat o de conduir.
- A les persones que es vesteixen i viuen d'acord amb un gènere diferent al que van néixer la sanitat pública hauria de garantir-los la cirurgia perquè el seu cos coincideixi amb la seva identitat.

15. A continuació, podries indicar la importància que tenen per a tu les següents característiques tant en la identitat com en el caràcter d'una persona? Per a això, emprà una escala en la qual 1 significa "gens important", 2 "alguna cosa important", 3 "bastant important" i 4 "molt important" (Mostra opció 98. Prefereixo no contestar)

La seva religió / La seva ciutadania (nacionalitat) / La seva llengua / El seu gènere / La seva classe social / La seva comunitat autònoma de residència

16. En una escala de 0 a 10 on 0 és "Molt dolenta" i 10 és "Molt bona", com qualificaries les següents qüestions? (Mostrar opció 98. Prefereixo no contestar)

	Molt dolenta											Molt bona
Convivència en el teu Municipi / Barri	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Convivència en la teva CCAA	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Convivència a Espanya	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
La qualitat dels serveis públics en la teva CCAA	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

17. Sobre l'actual situació de les relacions entre Catalunya i Espanya, què diries que és més necessari? (Mostrar opció 98. Prefereixo no contestar)

1. Una política de diàleg i negociació sense límits
2. Una política de diàleg i negociació dins de la Constitució
3. Una política de "mà dura" per part del Govern d'Espanya
4. Una política unilateral per part del Govern de Catalunya
5. Una altra opció

PREGUNTES SOBRE LA INDEPENDÈNCIA DE CATALUNYA / PAÍS BASC

[En el cas de la mostra nacional i de les comunitats autònomes representatives que no són ni País Basc ni Catalunya s'aleatoritza "País Basc" i "Catalunya" a nivell individual. En el cas de la mostra del País Basc se'ls pregunta per la independència del País Basc i en el cas de la mostra de Catalunya per la de Catalunya]

18. Pensant en la independència de [País Basc | Catalunya]. Estàs ...

1. Totalment a favor
2. Bastant a favor
3. Bastant en contra
4. Totalment en contra
98. Prefereixo no contestar
99. Indiferent

19. Si el tema de la independència de [País Basc | Catalunya] apareix en els següents llocs, estaries disposat a unir-te a la conversa? (Mostrar opció 98. Prefereixo no contestar).

Molt Bastant Poc Gens
disposat /da disposat /da disposat /da disposat/da

Conversa amb els veïns

A la feina

Conversa amb amics

Conversa amb familiars

Xarxes socials

20. ¿En quina mesura creus que les següents persones del teu entorn estan d'acord amb el que opines sobre la independència de [País Basc | Catalunya]? (Mostrar opció 98. Prefereixo no contestar).

Majoritària Bastant Bastant en Majoritàriament No sé com
ment d'acord desacord en pensen
d'acord desacord

La teva parella

Els altres membres de la teva família

Els companys / es de feina

Els teus veïns / es

Cercle d'amistats

La gent que et segueix a les xarxes socials

esade

EsadeEcPol - Center
for Economic Policy

ICIP INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL
PER LA PAU